

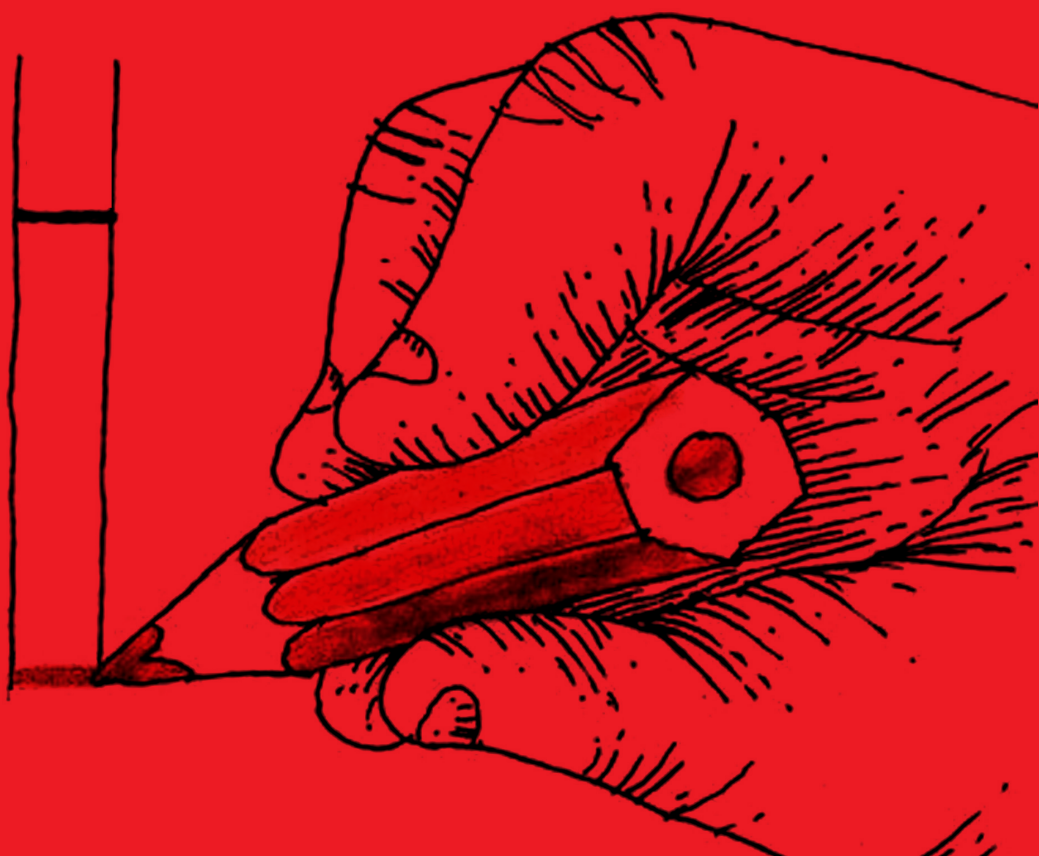
بازار پول

ماهنامه بازار پول - آبان ماه ۱۴۰۱ - قیمت ۷۰ هزار تومان

بین ۳۰ تا ۴۰ میلیون ایرانی زیر خط فقر زندگی می‌کنند

خط فقر؟

آنچه به عنوان باز تولید خشم در جامعه مشاهده می‌شود، به ضعف‌ها و مصائب اقتصادی برمی‌گردد. البته این تحلیل به هیچ وجه عوامل اجتماعی و فرهنگی را کتمان نمی‌کند، اما وزن بیشتری به عوامل اقتصادی می‌دهد. در هفته‌های اخیر صورت‌بندی‌های متفاوتی از فقر و تخمین تعداد فقرا در ایران داده شده که وجه اشتراک همه آنها افزایش روز افزون فقر و خط فقر در ایران و مضاعف شدن تعداد فقراست. در این تحلیل‌ها اشتراکی در مورد تعداد و نرخ خط فقر وجود ندارد و همین کار را برای یک جمع بندی ساده سخت می‌کند.

پیش‌بینی وضعیت اشتغال؛
زنان بازنده بازار کار

تورم بر دار و ندار چه اثری گذاشته است؟
پیش‌بینی تورم ۱۴۰۱

مرتضی افقه، اقتصاددان؛
رویه نامطلوب دولت در مالیات‌ستانی

IMF ترسیم کرد
چهره اقتصاد ایران تا ۱۴۰۲

«بازار پول» با عنوان «خط فقر» منتشر شد. این نشریه اقتصادی در چهارمین شماره، ضمن پرداختن به مسائل مهم روز اقتصاد ایران از جمله «تورم، فقر، مالیات ستانی، تجارت خارجی و...» به تحلیل آینده بازارها همچون «بازار سرمایه، ارز و بازارهای مالی» درگفت وگو با تحلیلگران پرداخته است.

انبار، گزارش و تحت نظارت سایت خبری و تحلیلی راه امروز دیجیتال کنید
rahemrooz.ir

مجموعه نشریات راه امروز - شماره ۱۱۰ - قیمت ۱۰۰۰ تومان

بازار پول

به بند کمباتی تورم در چند سال یونانی شد

هیولای تورم

گزارش‌های رسمی گویند این است که با وجود کاهش روند تورم سالانه اما همچنان خطر تیز آن در ماه‌های آتی با بلاتکلیف ماندن اموری مانند مذاکرات پیرامون آتشی برجام وجود دارد. از آنجایی که این میزان تورم در بیش از ربع قرن اخیر هر کشور به سینه بسته و از سوی دیگر، هر یک متغیرهایی مانند پایه پولی و نقدینگی نیز به خوبی پیش‌بینی صورت نگیرد، برخی بر این باورند که تورم به سطح متوسل رسیده و اگر افزایش بیشتری باید در آینده صورت به دستن یابند آن را کنترل کرد یا کاهش داد.

آینده دلار و یورو
دلار اروپا، وضعیت خرابی و گویی دلار سرعده ارز را با نظرسنجی از صاحبان آن در چند روز دور دیجیتال قرار داده است.

انبار، گزارش و تحت نظارت سایت خبری و تحلیلی راه امروز دیجیتال کنید
rahemrooz.ir

مجموعه نشریات راه امروز - شماره ۱۱۰ - قیمت ۱۰۰۰ تومان

بازار پول

معمای دلار

با فزونی پولی احتمالی در یک جبهه، از سرکمان‌های میزبان و سرکمان و چه تحلیل‌هایی درست از آن بر می‌آید. همان‌طور که قیمت دلار کاهش یافته و هر روز توان است و در همین راستا، تحلیل‌های روز به روز پدید می‌آید و این امر می‌تواند باعث شود که تحلیل‌ها و پیش‌بینی‌ها با واقعیت‌ها همخوانی نداشته باشد. در این میان، برخی تحلیلگران هم به این نتیجه می‌رسند که دلار در منطقه به دور و دور می‌گردد.

نسخه اقتصاد ۱۴۰۱

با نگاه به وضعیت اقتصادی از منظر تحلیل‌گران، مشکلات بسیاری برای اقتصاد ایران در سال آینده پیش‌بینی می‌شود.

انبار، گزارش و تحت نظارت سایت خبری و تحلیلی راه امروز دیجیتال کنید
rahemrooz.ir

مجموعه نشریات راه امروز - شماره ۱۱۰ - قیمت ۱۰۰۰ تومان

بازار پول

رنگ‌دشنگی قیمت‌ها

تورم و کاهش ارزش پول ملی در اقتصاد ایران، به دلیل افزایش هزینه‌های تولید و کاهش قیمت‌ها، به یک چرخه معیوب تبدیل شده است. این وضعیت باعث شده است که قیمت‌ها در بازارهای مختلف، از جمله بازارهای مالی و کالا، به شدت نوسان داشته باشد. در این میان، برخی تحلیلگران معتقدند که این وضعیت تا زمان استقرار یک اقتصاد پایدار و کاهش تورم، ادامه خواهد داشت.

مدیرعامل: دکتر سید علی حسینی	مدیر اجرایی: دکتر سید محمد حسینی	مدیر فنی: دکتر سید محمد حسینی	مدیر بازاریابی: دکتر سید محمد حسینی
مدیر تولید: دکتر سید محمد حسینی	مدیر توزیع: دکتر سید محمد حسینی	مدیر خدمات مشتریان: دکتر سید محمد حسینی	مدیر روابط عمومی: دکتر سید محمد حسینی

بازار پول

سرمقاله
گره فقر
بخش اول
خط فقر

واکاوی بازار کار از دو فصل
زنان بازنده بازار کار

بخش دوم
پیچ تند تورم استانی
پیش بینی تورم سال ۱۴۰۱
شروط مهار تورم

بخش سوم
فرصتی دیگر
واپسگرایی صنعت در ۱۰ سال

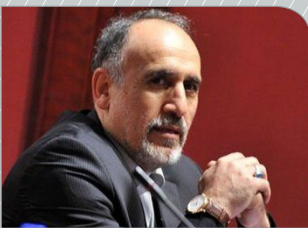
بخش چهارم
اما واگرهای بودجه مالیاتی
چهره اقتصاد ایران تا سال ۱۴۰۲

بحران معیشت
چرا دلار آرام نمی گیرد؟

بخش پنجم
روند پیشرفت یکساله قشتم

بخش ششم
چک لیست اصلاحات بورسی
دو فاکتور برای رشد بازار سرمایه

بخش هفتم
رد پای تورم در تجارت خارجی

شماره چهارم

صاحب امتیاز و مدیر مسئول: فرشته فریادرس

سردبیر: فرشته فریادرس

صفحه آرایی و امور هنری: محمد سیدی

همکاران این شماره: مرتضی عبدالحسینی، نسترن ساکی

لیلا خیرآبادی، شیوا زمانی، سمیه سایش، فائزه طاهری

دفتر مرکزی: رسالت، خیابان هنگام، تکاوران شمالی،

لاله هشتم، پلاک ۷۷، واحد ۴

تلفن: ۸۸۱۸۶۸۱۳ - ۰۹۳۸۹۸۹۳۱۴۲

چاپ: ایران کهن

بخش آگهی ها: ۰۹۲۲۶۳۳۸۷۳۱

برای اشتراک بازار پول با شماره

۰۹۲۲۶۳۳۸۷۳۱

تماس بگیرید

گره فقر!

حسین حسگو
تحلیلگر اقتصادی

آمار تپاسن در مقدمه کتاب «توسعه به مثابه آزادی» خاطره ای تکان دهنده از دوران کودکی خود نقل می کند که می تواند ضرورت فقرزدایی را یادآور شود. وی می گوید: یک روز بعد از ظهر در داکا (که امروز پایتخت بنگلادش است)، در حالیکه ۱۰ سال بیشتر

نداشتم، در حال بازی بودم که مردی ضجه زنان و با خونریزی شدید وارد حیاط خانه مان شد. مرد از پشت چاقو خورده بود. در آن روزها ایام شورش محلی بود و هندوها و مسلمانان یکدیگر را می کشتند. مرد چاقو خورده کارگر روزمزد مسلمانی بود که برای کار در یک خانه در همسایگی مان برای دستمزد ناچیزی به منطقه ای که ساکنان آن عمدتاً هندو بودند آمده بود و در خیابان به وسیله چاقو کش های محلی مورد حمله قرار گرفته بود. وی پیش از مرگ در بیمارستان گفت که همسرش از او خواسته بود در چنین روزهای پراشویی به منطقه دشمن نرود اما «کادر میا» باید در جستجوی لقمه نانی از خانه بیرون می رفت، چون خانواده اش چیزی برای خوردن نداشتند. به

گفته آمار تپاسن: «فقدان آزادی اقتصادی، به شکل فقر حاد، می تواند فرد را در شرایط نقض انواع آزادی، تبدیل به یک طعمه بی پناه کند. اگر خانواده «کادر میا» قادر بودند که به حیات خود ادامه دهند لازم نبود که او در آن روزهای دهشتناک در جستجوی اندک درآمدی به مهلکه برود. فقدان آزادی اقتصادی می تواند منجر به فقدان آزادی اجتماعی شود. درست همانطور که فقدان آزادی اجتماعی یا سیاسی نیز می تواند منتهی به فقدان آزادی اقتصادی شوند. (آزادی به مثابه آزادی - آمار تپاسن - راغفر - ص ۲۳ و ۲۴)

آخرین گزارش ها از وضعیت فقر در کشورمان این اعداد و ارقام را نشان می دهد: «خط فقر مطلق برای خانوار چهار نفره ساکن تهران ۱۲ میلیون تومان و برای استان سیستان و بلوچستان حدود سه میلیون و ۲۰۰ هزار تومان و میانگین این خط برای کل کشور معادل شش میلیون و ۳۵۰ هزار تومان است.» (رسانه ها - ۱/۸/۱۴۰۱). خط فقر نسبی اما بالاتر از رقم فوق است. چنانکه رییس کمیته دستمزد کانون شوراهای اسلامی کار یک ماه و نیم قبل این رقم را ۱۸ میلیون و ۲۹۰ هزار تومان عنوان می کند (فرامز توفیقی - ۱/۷/۲۷ - ۱۴۰۱).

در مورد این شاخص باید در نظر داشت که خط فقر مطلق در معنای عدم بر خورداری از حداقل نیازهای اساسی زندگی (خوراکی و غیر خوراکی) است. اما فقر خط نسبی از عدم تکافوی استانداردهای زندگی جامعه مورد نظر حکایت می‌کند. طبق هر دو شاخص وضعیت فقر اما در کشورمان بسیار بحرانی است. چنانکه طبق همان ارقام شاید محافظه کارانه از فقر مطلق (میانگین ۶ میلیون و ۳۵۰ هزار تومان) یک سوم جمعیت کشور یعنی حدود ۲۶ میلیون نفر فقیر مطلق محسوب می‌شوند (این رقم در ابتدای دهه ۹۰ شمسی حدود ۱۲,۵ میلیون نفر بوده است).

ریشه مشکل فقر و وضعیت بس در دناک فعلی را به نظر می‌رسد، باید ناشی از سیاست‌های غلط داخلی و خارجی دانست. گزارش‌های آماری، از متوسط سرمایه‌گذاری و رشد اقتصادی صفر و تورم بالای ۳۰ درصدی در طی یک دهه گذشته حکایت می‌کند. همچنین گزارش‌های رسمی نشان می‌دهد، قدرت خرید هر فرد ایرانی در سال گذشته نسبت به سال ۱۳۹۰ حدود یک سوم کاهش یافته است و در صورت تحقق رشد اقتصادی ۸ درصدی از سال ۱۳۹۹ به بعد، حداقل به ۶ سال زمان نیاز خواهد بود تا به سطح درآمد سرانه سال ۱۳۹۰ بازگردیم. (گزارش‌های بانک مرکزی و مرکز پژوهش‌های مجلس). این اعداد و ارقام خود را در واقعیت معیشت مردم و از جمله «سبد غذایی خانوارهای» ایرانی و در قالب اخبار میدانی نشان می‌دهد، مثلاً «۸,۲ درصد خانوارها» (یعنی حدود ۷ میلیون نفر) گفته‌اند که اصلاً گوشت قرمز مصرف نمی‌کنند. (مرکز نظر سنجی ایسپا)

این فقر و محرومیت در حالی است که سال‌هاست حجم عظیمی از منابع مالی و اقتصادی کشور تحت عنوان بارانه‌های مستقیم و غیر مستقیم و کمک‌های غیر نقدی، توزیع سهام عدالت و... در قالب نهادهای مختلف و از جمله سازمان بهزیستی، کمیته امداد و... هزینه می‌شود.

واقعیت آن است در حوزه اجتماعی «سیاست اجتماعی» مشخصی در نظام حکمرانی کشورمان وجود نداشته و ندارد و بدون آنکه حتی حداقل پژوهش و تحقیق کارشناسی را راجع به تأثیرات این نحوه هزینه کرد منابع عظیم مالی انجام شود بر مبنای حس و احتمال یا معذوریت تیرهایی را به سوی هدف بهبود رفاه اجتماعی و... پرتاب می‌شود!

در این میان باید به نقش نظام «تأمین اجتماعی» بعنوان نهادی پایه‌ای و اساسی برای توسعه و پیشرفت اقتصادی و اجتماعی اشاره کرد که در ضعف

چنین نهادی، امکان تحول توسعه‌ای کشور امکانپذیر نیست، آنهم در شرایط گذار که جامعه ایران در آن بسر می‌برد.

اما این نهاد خود وضعیت نابسامانی دارد و مطابق محاسبات اکچوایی صدها هزار میلیارد تومان بدهی دارد و حجم بدهی دولت به این نهاد نیز حداقل ۳۲۰ هزار میلیارد تومان برآورد می‌شود (تا پایان سال ۹۹ مطالعات حسابرسی شده ما از دولت ۳۲۰ هزار میلیارد تومان است-معاون برنامه‌ریزی و مالی سازمان تأمین اجتماعی-۱/۵/۱۴۰) و روز به روز بر حجم این بدهی‌ها افزوده می‌شود. نهادی که خود با چالش‌های عظیمی همچون عدم توازن بین هزینه‌ها و درآمدها، ساختار سازمانی ناکارآمد، فقدان برنامه استراتژیک، ضعف سیستم‌ها و فرآیندها، ضعف وجهه سازمانی به سبب سیاست زدگی در دولت گذشته، خدمات رسانی نامطلوب و... روبروست. اینکه رییس دولت در اواخر سال گذشته دستور پایان فقر مطلق را صادر کردند و گفتند «فقر مطلق زینده نظام ارزشی ما نیست و قطعاً به همت بخش‌های مختلف این مهم می‌شود در همین سال ۱۴۰۰ برطرف شود»، بنظر ناشی از درک ساده انگارانه از یک موضوع پیچیده است. فقر طیف وسیعی از فقر ذاتی تا جغرافیایی و ساختاری و گروه‌ها و طبقات مختلف اجتماعی را در بر می‌گیرد و گر آن چه فقر مطلق و چه فقر نسبی همانطوری که ذکر شد بدون نظام تأمین اجتماعی و سیاست اجتماعی مشخص که منجر به کاهش تضادهای اجتماعی و اقتصادی ایجاد هماهنگی منافع گروه‌های مختلف شود باز نمی‌شود. این گر بزرگ همچنین جز با تغییر اساسی و ساختاری در نگاه به مناسبات و روابط خارجی و در چارچوب نگاهی صلح آمیز و آشتی جویانه و بهره‌گیری از تجربه و دانش اقتصاد گشوده نمی‌شود، کما اینکه تاکنون نیز متأسفانه گشوده نشده است. فقر اقتصادی با فقر سرمایه اجتماعی و دانش اقتصادی در پیوند و ارتباط است.

«من معتقدم که ساختن جهانی بدون فقر، قطعاً امکان‌پذیر خواهد بود، زیرا فقر توسط خود فقرا ایجاد نمی‌شود، بلکه فقر عمدتاً معلول سیاست‌های نادرستی است که برای اداره جوامع به کار گرفته می‌شود. به عنوان اقتصاددان اعتقاد دارم که موثرترین سیاست‌های فقرزدایی، رویکردهایی هستند که در چارچوب «اقتصاد بازار» قرار می‌گیرند. (بانک تهیدستان - محمد یونس)

۳۰ درصد هزینه یک خانواده برای زنده ماندن!

خط فقر کجاست؟

تخمین تعداد فقرا در ایران داده شده که وجه اشتراک همه آنها افزایش روز افزون فقر و خط فقر در ایران و مضاعف شدن تعداد فقراست. در واقع در این تحلیل‌ها اشتراکی در مورد تعداد و نرخ خط فقر وجود ندارد که همین کار را برای یک جمع بندی ساده سخت می‌کند. در این گزارش با نگاهی به آمارهای تفکیکی هزینه درآمد خانوارهای شهری و روستایی کشور از سایه فقر روی ۳۰ تا ۴۰ میلیون ایرانی صحبت کرده ایم. همچنین بررسی جزئی آمارهای هزینه درآمد خانوارها نشان می‌دهد که در سال ۱۴۰۱ نسبت هزینه‌های خوراکی به کل هزینه‌ها به رقم ۴۰ درصد خواهد رسید. در واقع به صورت میانگین ۴۰ درصد از هزینه‌های یک خانوار در کشور صرف «زنده ماندن» خواهد شد.

همزمان با افزایش ناآرامی‌ها در ایران، بسیاری از تحلیلگران اقتصادی ریشه شکل‌گیری این حرکات اجتماعی را عوامل اقتصادی تعریف کردند و قویا بر این موضوع تاکید دارند، آنچه که به عنوان باز تولید خشم در جامعه مشاهده می‌شود، به ضعف‌ها و مصائب اقتصادی برمی‌گردد. البته این تحلیل به هیچ وجه عوامل اجتماعی و فرهنگی را کتمان نمی‌کند اما وزن بیشتری به عوامل اقتصادی می‌دهد. پوشیده نیست زمانی که در مورد مصائب و عوامل اقتصادی صحبت می‌شود، «فقر» نمود و نتیجه همه آنها خواهد بود و هر راهکاری که برای کنترل و تقویت متغیرهای اقتصادی پیدا کنیم باید در راه مبارزه با فقر، کاهش و مراقبت از فقرا باشد. حول این موضوعات در روزهای اخیر صورت بندی‌های متفاوتی از فقر و

« ۴۰ میلیون ایرانی در فقر! »

تعیین اینکه کدام افراد فقیرند بسیار سخت و پیچیده خواهد بود و از طرفی هم تعیین آن واجب، به همین خاطر طریق محاسبه میزان فقر در یک جامعه سخت و از آن طرف تعیین و شناسایی آن لازم است و خانواده‌ها و افرادی که فقیر تعریف می‌شوند باید تحت حمایت‌های دولت و بسته‌های حمایتی آن باشند. بانک جهانی از سال ۲۰۱۵ به بعد برای محاسبه میزان فقر، درآمد دلاری روزانه ۱٫۹ دلار در نظر می‌گیرد و هر آن که کمتر از این رقم درآمد داشته باشد را فقیر تعریف می‌کند. با توجه به این فرمول و البته نگاهی به داده‌های هزینه-درآمد خانوارهای کشور در سال ۱۴۰۰ میتوان محاسبه نمود که در سال مذکور ۵ دهک ابتدایی خانوارهای شهری و ۷ دهک ابتدایی خانوارهای روستایی به صورت روزانه درآمدی کمتر از ۱٫۹ دلار داشته و بنابراین در فقر مطلق زندگی کرده‌اند. همچنین با نگاهی به پایگاه اطلاعاتی رفاه ایرانیان اگر جمعیت روستایی کشور را ۲۹ میلیون ۷۰۰ هزار نفر و مابقی را خانوارهای شهری در نظر گرفت میتوان تخمین زد که بین ۳۰ تا ۴۰ میلیون ایرانی زیر خط فقر زندگی می‌کنند.

« تخمین فقر با شاخص آمریکایی‌ها »

در آمریکا اما خط فقر بر خلاف بانک جهانی و بر اساس هزینه‌های خوراکی یک خانوار تعیین می‌شود. در واقع در این کشور خط فقر ۳ برابر هزینه‌های خوراکی تعیین شده و البته رقم دقیق آن نیز برای هر ایالت اعلام می‌شود. با توجه به این فرمول که به نوعی رویکرد مطلق به فقر است، می‌توان بار دیگر تعداد فقر و خط فقر در کشور را تخمین زد. بر اساس هزینه درآمد خانوارهای کشور در سال ۱۴۰۰، متوسط هزینه‌های خوراکی یک خانوار شهری در طول سال در حدود ۲۴ میلیون ۶۵۳ هزار و برای خانوار روستایی ۲۰ میلیون ۷۰۰ هزار تومان است. در واقع هر خانوار شهری به صورت ماهیانه ۲ میلیون ۵۴ و خانوار روستایی ۱ میلیون ۷۰۰ هزار هزینه خوراک کرده است. با این اوصاف اگر ۳ برابر هزینه‌های خوراک را به عنوان خط فقر در نظر بگیریم و از آن سو درآمد خانوارهای شهری و روستایی به تفکیک دهک را لحاظ کنیم، به این نتیجه خواهیم رسید که تقریباً ۴ دهک شهری و ۶ دهک روستایی زیر خط فقر قرار خواهند داشت که جمعیتی در حدود ۳۰ میلیون نفر را مشمول خواهد شد.

« ۳۰ درصد از کل هزینه‌ها برای زنده ماندن »

علاوه بر روش بانک جهانی و آمریکایی‌ها، اتحادیه اروپا نیز روش دیگری برای محاسبه میزان فقر دارند اما به نظر می‌رسد با توجه به ساختار و فرهنگ اقتصادی در کشور ما، در محاسبه فقر باید به مسئله خوراک

و هزینه خوراک توجه جدی نمود. این مسئله به دلیل آنکه در سال‌های اخیر تورم کالاهای خوراکی بیش از تورم عمومی بوده، اهمیت بیشتری پیدا میکند. خوراک اولین چیزی است که آدم‌ها برای بقا باید به آن پاسخ دهند و سهم هزینه‌های خوراکی از کل هزینه‌های یک خانوار نشان میدهد که ما چقدر درآمد داریم که می‌توانیم صرف چیزی جز زنده ماندن کنیم. مشخص است که هر چقدر فقیر تر باشیم سهم بیشتری از هزینه‌های ما را هزینه‌های خوراکی پوشش خواهد داد و در این صورت ما با فقر مسکن، سلامت، آموزش و تفریح رو به رو خواهیم بود. به این شاخص در اقتصاد، شاخص انگل (نام اقتصاد دانی آمریکایی) می‌گویند و در تفسیر آن هر چه ضریب بالا تر بدست بیاید، در واقع خانوار خریدار مطلق غذا و خوراک است و در مقابل فقر بسیار آسیب پذیر. براساس آمارها کل هزینه‌های یک خانوار شهری به صورت واقعی (تعدیل شده با نرخ تورم) در سال ۱۳۹۵ در ۲۸ و نیم میلیون تومان بوده که این مقدار در سال ۹۸ با افت جدی مواجه شده و به رقمی در حدود ۲۰ میلیون تومان رسیده. هزینه‌های واقعی یک خانوار شهری در سال ۱۴۰۰ حدوداً ۲۳ میلیون تومان بوده که با توجه نرخ تورم در ۶ ماهه سال ۱۴۰۱ می‌توان هزینه‌های واقعی خانوار شهری در سال جاری را در حدود همان ۲۳ میلیون ارزیابی کرد. همچنین اگر هزینه‌های خوراکی هر خانوار شهری که از سوی مرکز آمار ارائه شده را بر اساس شاخص قیمت مصرف‌کننده (همان تورم) تعدیل و واقعی کنیم مشاهده می‌شود که میزان هزینه‌های خوراکی بر خلاف کل هزینه‌ها افت جدی نداشته و در تمام این سال‌ها حدوداً ۶ میلیون تومان بوده است. این مهم خود را در نسبت هزینه‌های خوراکی به کل هزینه‌ها نشان می‌دهد که ضریب انگل در سال ۹۵ حدود ۲۳ درصد و در سال ۱۴۰۰ حدود ۲۷ درصد بدست آمده و برای سال جاری (۱۴۰۱) تقریباً ۳۰ درصد تخمین زده می‌شود. در واقع هر خانوار شهری در سال ۹۵ تنها ۲۳ درصد هزینه‌های خود را صرف خوراک می‌کرده اما در سال ۱۴۰۱ برای تامین خوراک مجبور به صرف ۳۰ درصد از کل هزینه‌های خود بوده است. برای خانوارهای شهری نسبت هزینه‌های خوراکی به کل هزینه‌ها یا همان شاخص انگل به مراتب بدتر است؛ چراکه در سال ۱۴۰۱ تخمین زده می‌شود هر خانوار روستایی چیزی در حدود ۴۰ درصد از کل هزینه‌های خود را صرف خوراک کرده باشند.

روند نرخ بیکاری در بهار و تابستان بررسی شد

واکاوی بازار کار در دو فصل

درصد نسبت به بهار سال جاری، به رقم ۸,۹ درصد رسیده است. بررسی نرخ بیکاری افراد ۱۵ ساله و بیش تر نشان می‌دهد، ۹,۸ درصد از جمعیت فعال (شاغل و بیکار)، بیکار بوده‌اند. بررسی روند تغییرات نرخ بیکاری حاکی از آن است که این شاخص، نسبت به فصل مشابه در سال قبل (تابستان ۱۴۰۰) معادل ۰,۷ واحد درصد و نسبت به فصل قبل (بهار ۱۴۰۱) معادل ۰,۳ واحد درصد کاهش یافته است.

بر اساس این گزارش، در تابستان ۱۴۰۱ به میزان ۴۱ درصد جمعیت ۱۵ ساله و بیش تر از نظر اقتصادی فعال بوده‌اند، یعنی در گروه شاغلان یا بیکاران قرار گرفته‌اند. بررسی تغییرات نرخ مشارکت اقتصادی حاکی از آن است که این نرخ نسبت به فصل مشابه در سال قبل (تابستان ۱۴۰۰) ۰,۱ درصد کاهش و نسبت به فصل گذشته ۰,۱ واحد درصد افزایش یافته است. بررسی اشتغال در بخش‌های عمده اقتصادی نشان می‌دهد که در تابستان ۱۴۰۱، بخش خدمات با ۵,۴ درصد بیشترین سهم اشتغال را به خود اختصاص داده است. در مراتب بعدی بخش‌های صنعت با ۳۳,۸ درصد و کشاورزی با ۱۵,۸ درصد قرار دارند همچنین در تابستان ۱۴۰۱

نرخ بیکاری در تابستان ۱۴۰۱ به حدود ۸,۹ درصد رسیده که نسبت به تابستان ۱۴۰۰ حدود ۰,۷ واحد درصد کاهش داشته است. مطابق داده‌ها، جمعیت بیکار در تابستان ۱۴۰۱ حدود ۲,۳ میلیون نفر بوده که این رقم نسبت به تابستان ۱۴۰۰ کاهش ۶,۴ درصدی را داشته است. نرخ بیکاری زنان و مردان در تابستان ۱۴۰۱ به ترتیب ۱۷,۲ درصد و ۷,۳ درصد بوده که این ارقام در مقایسه با مدت مشابه سال گذشته برای زنان با کاهش ۰,۵ واحد درصدی و برای مردان با کاهش ۰,۸ واحد درصدی همراه بوده است. ارزیابی‌ها نشان می‌دهد، جمعیت شاغلین ۱۵ ساله و بیشتر در فصل تابستان ۲۳ میلیون و ۷۷۹ هزار نفر بوده که نسبت به فصل مشابه سال قبل ۳۷۴ هزار نفر و نسبت به فصل گذشته حدود ۲۰۱ هزار نفر افزایش داشته است.

«بیکاری در تابستان

گزارش مرکز آمار ایران از وضعیت اشتغال و بیکاری نشان می‌دهد، نرخ بیکاری با ۰,۷ واحد درصد کاهش نسبت به تابستان سال گذشته و ۰,۳ واحد

«افزایش بیکاری در بهار

آمارها نشان می‌دهد، نرخ بیکاری مردان جوان در بهار امسال نسبت به نرخ به ثبت رسیده در بهار سال گذشته افزایش یافته است. نرخ بیکاری جوانان ۱۸ تا ۳۵ ساله برای مردان در بهار ۱۳.۸ درصد به ثبت رسیده، این در حالی است که همین نرخ در بهار سال گذشته ۱۲.۹ درصد بوده است، به بیان ساده میزان بیکاری در میان مردان جوان در بهار امسال نسبت به فصل مشابه در سال ۱۴۰۰ به شکل قابل توجهی افزایش یافته است. بر این اساس بالغ بر ۷۴ هزار نفر به بیکاران در این محدوده سنی در این بازه زمانی افزوده شده است. همچنین نرخ بیکاری در محدوده سنی ۱۵ تا ۲۴ سال ۲۰.۷ درصد برآورد شده؛ به عبارت دیگر، بالغ بر یک چهارم جوانانی که در بازه سنی مذکور هستند در بهار بیکار بوده‌اند.

بررسی‌ها نشان می‌دهد این نرخ نسبت به بهار سال گذشته حدود دو درصد افزایش یافته که نشان می‌دهد شدت بیکاری در اقشار جوان تر جامعه با شدت بیشتری افزایش یافته است. در بهار امسال حدود یک میلیون و ۶۸۳ هزار نفر از مردان جوانی که در بازه سنی ۱۸ تا ۳۵ جویای شغل بوده‌اند، نتوانسته کاری پیدا کنند و بیکار بوده‌اند. همچنین جمعیت بیکار مرد در بازه سنی ۱۵ تا ۲۴ سال بالغ بر ۵۸۰ هزار نفر برآورد شده است. بررسی روند نرخ بیکاری جوانان مرد در چند فصل گذشته نشان می‌دهد، روندی تقریباً نزولی داشته به گونه‌ای که از حدود ۱۵ درصد در انتهای سال ۹۸ و ابتدای سال ۹۹ به زیر ۱۴ درصد در امسال رسیده است. اما به طور کلی می‌توان گفت نرخ بیکاری جوانان ۱۸ تا ۳۵ سال در چند فصل گذشته دارای نوسانی هم بوده، این نرخ در بهار سال گذشته حتی به محدوده ۱۲ درصد رسید. همچنین نرخ بیکاری در جمعیت ۱۸ تا ۳۵ سال در بهار امسال ۱۶.۶ درصد برآورد شده که نسبت به بهار سال گذشته یک درصد افزایش یافته است. آمارها نشان می‌دهد نرخ بیکاری در این گروه سنی برای زنان به شکل قابل توجهی بالاتر از نرخ بیکاری مردان جوان است. به عبارت دیگر، نرخ بیکاری بانوان ۱۸ تا ۳۵ سال حدود ۱۵ درصد بالاتر از نرخ بیکاری مردان در همین بازه سنی است. بالاترین نرخ بیکاری جوانان به ثبت رسیده در سیزده فصل گذشته در زمستان سال ۹۸ رقم خورده، در این فصل نرخ بیکاری جوانان ۱۷.۸ درصد به ثبت رسیده است، در تابستان سال گذشته نیز این نرخ بسیار بالا و حدود ۱۷.۶ درصد بوده است. همچنین کمترین نرخ بیکاری رقم خورده نیز برای این محدوده سنی در بهار سال گذشته رقم خورده که زیر ۱۶ درصد بوده اما به یکباره در تابستان جهش زیادی را تجربه کرده است.

جمعیت شاغلین ۱۵ ساله و بیشتر در فصل تابستان ۲۳ میلیون و ۷۷۹ هزار نفر بوده که نسبت به فصل مشابه سال قبل ۳۷۴ هزار نفر و نسبت به فصل گذشته حدود ۲۰۱ هزار نفر افزایش داشته است

مقایسه با تابستان ۱۴۰۰ سهم شاغلان بخش کشاورزی ۱.۶ درصد کاهش، سهم شاغلان بخش خدمات ۱.۶ واحد درصد افزایش و سهم شاغلان بخش صنعت تغییری نداشته است. در تابستان ۱۴۰۱ اشتغال ایجاد شده نسبت به تابستان ۱۴۰۰ برای بخش خدمات و صنعت، مثبت و به ترتیب حدود ۵۴۶ هزار نفر و ۱۲۱ هزار نفر بوده در حالیکه وضعیت برای بخش کشاورزی منفی و در این بخش از تعداد شاغلان حدود ۳۰۰ هزار نفر کاسته شده است.

نرخ بیکاری جوانان ۱۵ تا ۲۴ ساله حاکی از آن است که ۰.۲۳ درصد از فعالان این گروه سنی در تابستان ۱۴۰۱ بیکار بوده‌اند. بررسی تغییرات فصلی نرخ بیکاری این افراد نشان می‌دهد، این نرخ نسبت به فصل مشابه در سال قبل (تابستان ۱۴۰۰) ۲.۷ واحد درصد و نسبت به فصل گذشته یک واحد درصد کاهش یافته است.

بررسی نرخ بیکاری گروه سنی ۱۸ تا ۳۵ ساله نیز نشان می‌دهد که در تابستان ۱۴۰۱، ۱.۶ درصد از جمعیت فعال این گروه سنی بیکار بوده‌اند. این در حالی است که تغییرات فصلی نرخ بیکاری این افراد نشان می‌دهد این نرخ نسبت به تابستان ۱۴۰۰، به میزان ۱.۴ واحد درصد و نسبت به فصل گذشته ۰.۴ واحد درصد کاهش یافته است.

بررسی سهم جمعیت ۱۵ ساله و بیش تر دارای اشتغال ناقص نشان می‌دهد که در تابستان ۱۴۰۱، ۲.۹ درصد جمعیت شاغل، به دلایل اقتصادی (فصل غیر کاری، رکود کاری، پیدا نکردن کار با ساعت بیش تر و...) کم تر از ۴۴ ساعت در هفته کار کرده و آماده برای انجام کار اضافی بوده‌اند. این در حالی است که ۳۹.۶ درصد از شاغلین ۱۵ ساله و بیش تر، ۴۹ ساعت و بیش تر در هفته کار کرده‌اند.

پیش بینی وضعیت اشتغال؛

زنان بازنده بازار کار

اقتصادی نبرند احتمالاً سرریز وضعیت مطلوب اقتصادی به آن‌ها نیز خواهد رسید. اما بالعکس آن و در شرایط رکود و نزول اقتصادی آنچه فراگیر خواهد بود، ضرر و زیان مردم از آن وضعیت است که در آن احتمالاً برخی گروه‌های سرمایه دار و متصل به قدرت همچنان ثروتمند خواهند ماند اما باقی اقشار سقوط آزاد معیشتی خواهند داشت. بنابراین به طور کلی مهمترین عامل اثر گذار بر متغیرهای فقر و وضعیت معیشت خانوار، تغییرات متغیرهای کلان است. کاهش نرخ بیکاری

در شرایطی که وضعیت اقتصادی مناسبی در سطح یک منطقه یا کشور حاکم باشد، شکی نیست که تمام افراد جامعه از آن بهره‌مند می‌شوند و بالعکس در شرایط نامناسب اقتصادی نیز کاهش رفاه نصیب همگان خواهد شد. البته در رونق و صعودهای اقتصادی یک کشور مردم به یک میزان از آن بهره‌مند نخواهند شد اما به هر حال کم‌برخوردترین‌ها نیز اگر مستقیماً نفع

مرتضی عبدالعسینی

«زنان؛ بازنده بازار کار»

در حالیکه تولید ناخالص داخلی ایران در سال ۲۰۲۱ رشد حدوداً ۳ درصدی را تجربه کرده، اما همچنان میزان اشتغال در پایین‌تر از زمانی شروع همه‌گیری کرونا است.

به واقع تحت تاثیر شیوع بیماری کووید ۱۹ و همچنین متاثر از آغاز بحران اقتصادی کشور از سال ۲۰۱۹ بازار کار در ایران آسیب‌های جدی دید که همچنان به مرحله ترمیم نرسیده است. نرخ مشارکت اقتصادی در مقایسه با قبل از شروع بحران بیش از ۱٫۵ میلیون کاهش پیدا کرده که ۸۰ درصد آن‌ها را زنان تشکیل می‌دهد. بر اساس آمارهای ارائه شده، کاهش جمعیت فعال یا همان نرخ مشارکت اقتصادی عمدتاً به دلیل کمبود فرصت‌های شغلی در بخش کشاورزی و انقباض شدید این بخش است که آن‌هم به خشکسالی و تغییرات اقلیمی و سیاست‌های نادرست ادوار اخیر برمی‌گردد.

بنابراین نرخ بیکاری که در پایان تابستان ۱۴۰۱ در حدود ۸ درصد اعلام شد، به دلیل افت نرخ مشارکت اقتصادی، چالش‌های بازار کار و اشتغال در کشور را پنهان می‌کند و به نحوی گول زننده است. در یک سال اخیر به دلیل رشد اندک اقتصادی به خصوص در بخش صنعت که در آن شغل‌های مردانه بیشتر است، باعث شده اشتغال مردان در مقایسه با سال ۲۰۱۹ حدوداً نیم میلیون بهبود پیدا کند. بنابراین نکته اول و معضل اول بازار کار کشور، نابرابری جنسیتی در آن بوده و زنان در سه سال اخیر هم نرخ مشارکت اقتصادی خود را کاهش داده‌اند و هم اشتغال خود را از دست داده‌اند. معضل دوم محدودیت در اتصال به شبکه‌های اجتماعی است که متأسفانه دولت در حال اجرا آن بوده، جایی که مشاغل زیادی را خلق کرده و اتفاقاً زنان محوریت آن را در اختیار داشته‌اند. بر اساس آنچه که گفته شد و احتمال رشد اقتصادی ایران در پایان ۲۰۲۲، طی ماه‌های آینده پیش‌بینی می‌شود که نرخ مشارکت اقتصادی کمی بهبود پیدا کرده و نرخ بیکاری نیز به تبع آن حرکت کند. اما با همه این‌ها با توجه به شرایط اقتصادی و اجتماعی کشور، پیش‌بینی می‌شود که همچنان زنان از افزایش اشتغال سهم خاصی نبرده و به دلیل محدودیت‌های گسترده در فضای مجازی، احتمالاً مشاغل غیر رسمی جهش مضاعفی را خواهد کرد. در بلندمدت نیز به دلیل تهدید بزرگ خشکسالی و کم‌آبی، با کاهش اشتغال در بخش کشاورزی و صنعت رو به رو خواهیم بود.

معضل اول بازار کار کشور، نابرابری جنسیتی در آن بوده و زنان در سه سال اخیر هم نرخ مشارکت اقتصادی خود را کاهش داده‌اند و هم اشتغال خود را از دست داده‌اند. معضل دوم محدودیت در اتصال به شبکه‌های اجتماعی است که متأسفانه دولت در حال اجرا آن بوده، جایی که مشاغل زیادی را خلق کرده و اتفاقاً زنان محوریت آن را در اختیار داشته‌اند

و ثبات قیمت‌ها و رشد پایدار سه هدف اصلی اقتصاد کلان بوده که دولت‌ها در جهت افزایش سطح زندگی و رفاه شهروندان خود دنبال می‌کنند و تاسف که تقریباً یک دهه است این سه متغیر در اقتصاد کشور روی خوش ندیده‌اند. بیکاری که منشأ بسیاری از مشکلات اقتصادی و اجتماعی است در طول یک دهه در اقتصاد کشور تفاوت جدی نکرده و نرخ مشارکت اقتصادی (جمعیتی که در بازار کار به دنبال کار می‌گردند) نیز در ۵ سال اخیر ۱٫۵ میلیون نفر کاهش پیدا کرده است.

همچنین افزایش شدید قیمت‌ها که یکی از موانع تحقق رشد اقتصادی در بسیاری از کشورها به شمار می‌آید در اقتصاد ما در یک سیکل چرخشی از سال ۹۶ رشد کرده به طوری که تورم تجمعی از ابتدای سال ۹۷ تا پایان تابستان ۱۴۰۱ در حدود ۲۱۲ درصد بوده است. در واقع قیمت کالاها و اجناس حداقل ۳ برابر شده است. تورم، قدرت خرید افراد را کاهش داده، نااطمینانی در اقتصاد را افزایش داده و موجب اختلال در نظم اقتصادی و اجتماعی خواهد شد. رشد اقتصادی نیز در مجموع این ۱۰ سال صفر درصد بوده که این مورد نیاز به صورت ملموس در بازارها نیز مشخص است. بر همین اساس سه متغیر کلان تورم، رشد اقتصادی و اشتغال از جمله عوامل تعیین‌کننده در وضعیت معیشتی خانوار است که بررسی آنها می‌تواند به تحلیل وضعیت اقتصادی و معیشتی خانوارها کمک کند، که به طور خلاصه در این گزارش به آنها پرداخته‌ایم.

تبعات جراحی اقتصادی، که از فرودستان آغاز شد

پیچ تند تورم استانی

به نقطه این استان در صدر استان‌های کشور قرار بگیرد. تورم ماهانه این استان نیز جزء ۳ استان دارای بیشترین تورم در شهریور ماه بوده است. در واقع می‌توان گفت به صورت کلی استان‌های کم‌درآمد، دارای تورم بالاتری بوده‌اند.

«چرا تورم افزایشی شد؟»

گزارش‌های منتشر شده نشان می‌دهد، تورم نقطه به نقطه در شهریور ماه ۴۹.۷ درصد برآورد شده، به بیان دیگر خانوار ایرانی در شهریور ماه

آمارهای رسمی تورم استانی بیانگر آن است که در آخرین ماه تابستان، بیشترین تورم ماهانه خانوارهای کشور مربوط به استان‌های لرستان با ۳/۳ درصد، سیستان و بلوچستان با ۳/۲ درصد و قم با ۳ درصد تورم بوده است. همچنین آذربایجان غربی با ۵۹/۷ درصد، اردبیل با ۱۲/۵۷ درصد و لرستان با ۵۶/۹ درصد دارای بیشترین تورم نقطه به نقطه در استان‌های کشور بوده‌اند. در این ماه با وجود سبقت گرفتن تورم ماهانه خدمات از تورم کالا، تورم نقطه به نقطه بیش از ۹۰ درصدی خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها در استان لرستان موجب شده؛ تورم نقطه

امسال برای تهیه یک سبد مشخص از کالا و خدمات نسبت به شهریور سال گذشته نزدیک به یک و نیم برابر بیشتر هزینه کرده است. تورم نقطه به نقطه اقلام خوراکی و آشامیدنی در شهریور ماه ۷۵ درصد به ثبت رسیده، این در حالیست که تورم نقطه‌ای اقلام غیر خوراکی در همین ماه تنها ۳۵ درصد بوده است.

بر این اساس می‌توان اظهار داشت که قسمت زیادی از تورم در یکسال گذشته متأثر از افزایش قیمت خوراکی‌ها بوده است. بررسی‌ها نشان می‌دهد، علت عمده این رخداد جراحی اقتصادی دولت در ابتدای سال است؛ طی ماه‌های گذشته دولت با حذف ارز ترجیحی یا اصطلاحاً اصلاح یارانه کالاهای اساسی باعث شد تا قیمت کالاها به ویژه اقلام خوراکی جهش بالایی داشته باشد، به گونه‌ای که تنها در یکماه قیمت خوراکی‌ها به طور متوسط بالغ بر ۲۵ درصد افزایش پیدا کرد.

« جایگاه تورمی استان‌ها

مطابق داده‌های آماری، تورم نقطه به نقطه خوراکی‌ها در استان لرستان ۸۹.۶ درصد به ثبت رسیده، این بالاترین تورم نقطه‌ای خوراکی شهریور در میان تمامی استان‌های کشور محسوب می‌شود. خراسان شمالی نیز با تورم ۸۷ درصدی در جایگاه دوم قرار دارد. حتی کمترین تورم نقطه‌ای خوراکی‌ها که در میان استان‌ها به ثبت رسیده بالای ۶۰ درصد بوده، این جایگاه به استان بوشهر با نرخ ۶۲.۵ درصد تعلق دارد. به طور کلی می‌توان گفت که در شهریور ماه تورم نقطه‌ای خوراکی‌ها در یازده استان کشور بالاتر از ۸۰ درصد بوده و تعداد استان‌هایی کمی تورم پایین‌تر از ۷۰ درصد را تجربه کرده‌اند.

همچنین تورم سالانه رقم خورده در شهریور ماه امسال برای استان کهگیلویه و بویراحمد ۴۷.۹ درصد به ثبت رسیده است، این رقم بالاترین تورم سالانه رقم خورده در ماه پایانی تابستان امسال در میان تمامی استان‌های کشور محسوب می‌شود. استان مازندران نیز با تورم ۴۷.۴ درصدی در جایگاه دوم بالاترین تورم سالانه استانی قرار دارد، همچنین تورم ۱۲ ماهه در استان آذربایجان غربی نیز بسیار بالا بوده است. در میان تمامی استان‌های کشور، پایین‌ترین تورم به ثبت رسیده سالانه در استان خوزستان بوده، نرخ تورم ۱۲ ماهه در این استان در شهریور به ۳۸ درصد هم نمی‌رسد. همچنین استان‌های همدان و سیستان و بلوچستان نیز در زمره استانی‌هایی هستند که تورم پایینی را به نسبت سایر استان‌ها در پایان تابستان ۱۴۰۱ به ثبت رسانده‌اند.

« تورم خانوارهای شهری

براساس گزارش مرکز آمار در شهریور ماه سال ۱۴۰۱ عدد شاخص قیمت مصرف‌کننده برای خانوارهای شهری به عدد ۱۵/۷ رسیده است. مقایسه این عدد با مردادماه بیانگر این است که عدد شاخص ۲/۲ درصد افزایش یافته است. در این ماه بیشترین نرخ تورم ماهانه خانوارهای شهری مربوط به استان لرستان با ۳/۲ درصد و کمترین نرخ تورم ماهانه مربوط به استان مرکزی با ۰/۶ درصد بوده است. درصد تغییر شاخص کل نسبت به مدت مشابه در سال گذشته برای خانوارهای شهری ۴/۴ درصد بوده است. بیشترین نرخ تورم نقطه به نقطه خانوارهای شهری مربوط به استان اردبیل ۵/۵ درصد و کمترین آن مربوط به استان بوشهر با ۳/۳ درصد بوده است. همچنین در این ماه نرخ تورم ۱۲ ماهه منتهی به شهریورماه سال ۱۴۰۱ برای خانوارهای شهری به عدد ۱/۵ درصد رسیده است. بررسی‌ها بیانگر آن است که بیشترین نرخ تورم ۱۲ ماهه مربوط به استان مازندران با ۹/۴ درصد و کمترین آن مربوط به استان سیستان و بلوچستان با ۱/۹ درصد بوده است.

« تورم روستایی به تفکیک استان

در گزارش مرکز آمار تورم در خانوارهای روستایی نیز مورد بررسی قرار گرفته است. بر این اساس در شهریور سال جاری عدد شاخص برای خانوارهای روستایی به ۵/۸ رسیده است که این عدد نسبت به مردادماه دارای رشد ۲/۲ درصدی بوده است. در این ماه بیشترین نرخ تورم ماهانه خانوارهای روستایی مربوط به استان زنجان با ۴/۳ درصد و کمترین نرخ تورم ماهانه مربوط به استان‌های کرمان و سمنان با ۱ درصد بوده است. در ماه جاری استان گیلان تورم منفی را تجربه کرده و با تورم ماهانه منفی ۳/۰ درصد دارای کمترین تورم ماهانه در خانوارهای روستایی بوده است. درصد تغییر شاخص کل نسبت به مدت مشابه در سال گذشته برای خانوارهای روستایی ۳/۳ درصد است. بیشترین نرخ تورم نقطه به نقطه مربوط به استان هرمزگان با ۹/۶ درصد و کمترین آن مربوط به استان یزد با ۴۷ درصد بوده است. همچنین نرخ تورم دوازده‌ماهه منتهی به شهریور سال ۱۴۰۱ برای خانوارهای روستایی به عدد ۳/۳ درصد رسیده که بیشترین نرخ این تورم مربوط به استان قزوین ۹/۵ درصد و کمترین آن مربوط به استان همدان با ۱/۱ درصد بوده است.

تورم بر دار و ندار چه اثری گذاشته است؟

پیش بینی تورم ۱۴۰۱

می شود که از رقم ۴۰ درصد پیش بینی شده توسط اسوی صندوق بین المللی پول در گزارش چشم انداز اکتبر ۲۰۲۲ به مراتب بالاتر است.

«تکرار تورم ۴۰ درصدی»

تورم در اقتصاد ایران به عنوان یک معضل از جمله پدیده های اقتصادی است که سال های متمادی تمام زندگی عموم مردم و سیاست های اقتصادی را به خود مشغول کرده و رفع این مشکل جزء آمال مردم و سیاستگذاران شده است. تورم، پدیده اقتصادی مرسوم در بسیاری از اقتصادهای جهان است و به موازات آن اقتصادها نیز به برنامه های کنترل و مهار آن دست پیدا

از سال ۱۳۹۷ تورم ایران مجدداً دو رقمی شد و روند افزایشی آن آغاز شد به نحوی که در سال ۱۴۰۰ به ۴۰٫۲ درصد رسید. متوسط تورم ماهانه طی هفت ماهه نخست سال ۱۴۰۱ حدود ۴٫۴ درصد، طی فصل اول همین سال ۶٫۴ درصد و طی فصل دوم سال نیز حدود ۲٫۹ درصد بوده است. طی هفت ماهه ابتدایی سال جاری، کمترین تورم ماهانه متعلق به ماه مرداد و برابر با ۱٫۹۶ درصد و بالاترین تورم ماهانه نیز مربوط به خرداد و برابر با ۱۲٫۲ درصد بوده است. با فرض اعمال سه سناریوی استمرار تورم ماهانه ۱٫۲، ۲ و ۳ درصد طی ۵ ماهه پایانی سال ۱۴۰۱ تورم کل در پایان سال جاری برای هر یک از موارد مزبور به ترتیب برابر با ۴۵٫۸ درصد، ۴۷٫۹ درصد و ۵۰ درصد برآورد

کرده‌اند، مثلاً میانگین نرخ تورم جهان در سال ۲۰۲۰ در حدود ۴٫۴ درصد بوده، اما معضل اصلی در کشور ما نه خود تورم، بلکه مزمن بودن آن است که سال‌هاست برنامه‌های ما را در برابر این چالش عاجز کرده است. مزمن بودن تور یعنی کاهش مستمر قدرت خرید خانوارها و مردم و در نهایت افت معیشت آنهاست که برای بررسی آن در چند سال اخیر نیازی به آمار وجود ندارد و صرفاً گشت و گذاری میدانی کافی است.

ایران در سال ۱۴۰۰، برای سومین سال متوالی، تورم سالانه بیش از ۳۵ درصد را ثبت کرد، که ناشی از رشد انتظارات تورمی و افزایش قیمت‌های جهانی کالاها بود. تورم سالانه در سال‌های ۹۸، ۹۹ و ۱۴۰۰ به ترتیب ۳۶ و ۴۰ درصد بوده که طولانی‌ترین برهه تورمی در تاریخ اقتصاد کشور است. در یکسال اخیر افزایش قیمت مواد غذایی پس از جنگ در اوکراین، بر این فشارهای تورمی افزوده و بار بودجه‌ای واردات یارانه‌ای مواد غذایی را افزایش داده است. در واکنش به افزایش هزینه واردات مواد غذایی، پرداخت یارانه به واردات برخی محصولات اساسی را قطع کردند، قیمت خرید تضمینی گندم تولید داخل را افزایش دادند و به منظور کاهش قاچاق کالاها، قیمت مصوب برخی از اقلام غذایی را افزایش دادند. در عوض به منظور کاهش تأثیر بر مصرف‌کنندگان، این اقدامات همراه با پرداخت‌های نقدی جدید و ارائه برنامه‌هایی برای توسعه کوپن الکترونیکی برای خرید برخی مواد غذایی اساسی شد. همه این اقدامات باعث شده تا نرخ تورم ماهانه در مهر ماه ۱۴۰۱ حدوداً ۳ درصد باشد. با توجه به این توضیحات و فشار مضاعف کل‌های پولی و کسری بودجه در سال جاری پیش‌بینی می‌شود، سطح تورم حداقل در همان سطوح بالای ۴۰ درصد بماند. بانک جهانی در آخرین پیش‌بینی خود نیز میزان تورم در پایان سال جاری را ۴۱ درصد پیش‌بینی کرده است. این نهاد برای سال‌های بعدافت نسبی تورم به محدوده زیر ۳۵ درصد را پیش‌بینی کرده که با توجه اقدامات انجام شده جهت کنترل کل‌های پولی دور از دسترس نیست.

«تورم مهرماه افزایشی شد»

نرخ تورم سالانه مهرماه امسال برای خانوارهای کشور به ۴۲٫۹ درصد رسیده که نسبت به همین اطلاع در ماه قبل، ۰٫۸ واحد درصد افزایش داشته است. هم‌چنین نرخ تورم سالانه برای خانوارهای شهری و روستایی به ترتیب ۴۲٫۳ درصد و ۴۶٫۲ درصد است که برای خانوارهای شهری ۰٫۸ واحد درصد افزایش و برای خانوارهای روستایی ۰٫۹ واحد درصد افزایش داشته است. منظور از نرخ تورم نقطه‌ای، درصد تغییر عدد شاخص

در یکسال اخیر افزایش قیمت مواد غذایی پس از جنگ در اوکراین، بر این فشارهای تورمی افزوده و بار بودجه‌ای واردات یارانه‌ای مواد غذایی را افزایش داده است. در واکنش به افزایش هزینه واردات مواد غذایی، پرداخت یارانه به واردات برخی محصولات اساسی را قطع کردند

قیمت، نسبت به ماه مشابه سال قبل است. نرخ تورم نقطه‌ای در مهرماه امسال به عدد ۴۸٫۶ درصد رسیده است؛ یعنی خانوارهای کشور به طور میانگین ۴۸٫۶ درصد بیشتر از مهر ۱۴۰۰ برای خرید یک «مجموعه کالاها و خدمات یکسان» هزینه کرده‌اند. نرخ تورم نقطه‌ای مهرماه در مقایسه با ماه قبل ۱٫۱ واحد درصد کاهش یافته است. نرخ تورم نقطه‌ای گروه عمده «خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات» با کاهش ۴٫۷ واحد درصدی به ۷۰٫۷ درصد رسیده و گروه «کالاهای غیر خوراکی و خدمات» با افزایش ۰٫۷ واحد درصدی به ۳۶٫۱ درصد رسیده است. این در حالی است که نرخ تورم نقطه‌ای برای خانوارهای شهری ۴۷٫۷ درصد است که نسبت به ماه قبل ۰٫۷ واحد درصد کاهش داشته است. هم‌چنین این نرخ برای خانوارهای روستایی ۵۳٫۲ درصد بوده که نسبت به ماه قبل ۳٫۱ واحد درصد کاهش داشته است. منظور از نرخ تورم ماهانه، درصد تغییر عدد شاخص قیمت، نسبت به ماه قبل است. نرخ تورم ماهانه مهر ۱۴۰۱ به ۳۰٫۰ درصد رسیده که در مقایسه با همین اطلاع در ماه قبل، ۰٫۸ واحد درصد افزایش داشته است. تورم ماهانه برای گروه‌های عمده «خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات» و «کالاهای غیر خوراکی و خدمات» به ترتیب ۲۰٫۲ درصد و ۳۰٫۵ درصد بوده است. این در حالی است که نرخ تورم ماهانه برای خانوارهای شهری ۳۰٫۲ درصد است که نسبت به ماه قبل ۱۰ واحد درصد افزایش داشته است. هم‌چنین این نرخ برای خانوارهای روستایی ۲۰ درصد بوده که نسبت به ماه قبل ۰٫۲ واحد درصد کاهش داشته است.

در گروه عمده «خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات» بیشترین افزایش قیمت نسبت به ماه قبل مربوط به گروه «میوه و خشکبار» و گروه «گوشت

در دهک دوم نیز تورم نقطه‌ای در شهریورماه ۵۷/۶ درصد گزارش شد که نسبت به مردادماه کاهش ۳ واحد درصدی را ثبت کرد. دهک سوم نیز در آخر تابستان تورم نقطه به نقطه ۵۵/۳ درصد را ثبت کرد که نسبت به مردادماه ۲/۸ واحد درصد کمتر است. در دهک چهارم نیز تورم در مردادماه ۵۶/۹ درصد بوده که در شهریورماه با کاهش ۲/۹ واحد درصدی به ۵۴ درصد رسیده است. این روند کاهشی در دهک‌های پنجم تا نهم نیز تکرار شده و حدود ۳ واحد درصد بوده است. اما در دهک دهم که پردرآمدترین دهک به حساب می‌آید، تورم نقطه به نقطه شهریورماه سال جاری ۴۳/۸ درصد بوده که نسبت به تورم نقطه‌ای مردادماه ۳/۲ واحد درصد کاهش داشته است. به عبارت دیگر می‌توان گفت کاهش تورم در دهک پردرآمد با دهک کم‌درآمد جامعه یکسان بوده است. از سوی دیگر، نگاهی به تورم ماهانه شاخص قیمت کل کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای کشور به تفکیک دهک‌های هزینه‌ای نشان می‌دهد در دهک اول این تورم ۲/۱ درصد بوده اما در دهک‌های نهم و دهم به ترتیب ۱/۹ و ۱/۸ درصد گزارش شده است.

«اثر تورم بر داراها و ندارها»

براساس گزارش شهریورماه مرکز آمار، تورم نقطه به نقطه گروه خوراکی‌ها در شهریورماه به ۷۵/۴ درصد رسید که نسبت به مردادماه که تورم ۴/۸ درصد بود، کاهش ۵ واحد درصدی داشت. این کاهش در تورم نقطه‌ای

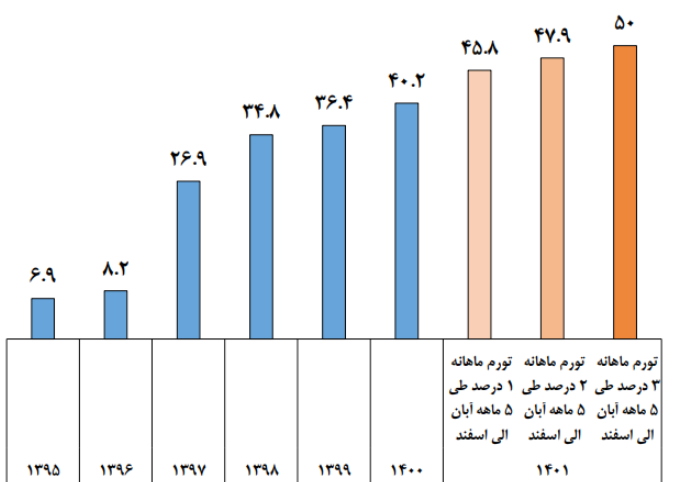
قرمز و گوشت ماکیان» (مرغ ماشینی) است. در گروه عمده «کالاهای غیر خوراکی و خدمات»، گروه «آموزش» (شهریه مدارس و دانشگاه‌ها) و اجاره بها بیشترین افزایش قیمت را نسبت به ماه قبل داشته‌اند. همچنین در ماه جاری گروه «روغن‌ها و چربی‌ها» (روغن نباتی جامد و روغن مایع) نسبت به ماه قبل کاهش قیمت داشته است. دامنه تغییرات نرخ تورم سالانه در مهرماه ۱۴۰۱ برای دهک‌های مختلف هزینه‌ای از ۴۰٫۸ درصد برای دهک دهم تا ۴۸٫۷ درصد برای دهک اول است. عوامل اثرگذار بر افزایش ۲٫۹۷ درصدی شاخص بهای کالاها و خدمات خانوارهای کشور در مهرماه ۱۴۰۱ در مقایسه با شهریورماه همین سال، مشارکت ۱٫۳۸ واحد درصدی گروه کالایی و ۱٫۵۹ واحد درصدی گروه خدمات است. بر اساس تفکیک گروه‌های عمده، مهمترین عوامل مشارکت‌کننده در تورم فوق، افزایش شاخص بهای مسکن (شامل اجاره و خدمات تعمیر مسکن) با سهم ۱٫۲ واحد درصد، گروه خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها با سهم ۰٫۹۲ واحد درصد، آموزش با سهم ۰٫۱۶ واحد درصد و پوشاک و کفش و حمل و نقل هر یک با سهم حدود ۰٫۱۵ واحد درصد و در مجموع با سهم حدود ۲٫۶ واحد درصدی، یعنی برابر با ۸۸ درصد سهم از افزایش شاخص کل، هستند.

شاخص بهای گروه انرژی (آب، بر و سوخت) در مهر ۱۴۰۱ نسبت به ماه قبل، حدود ۰٫۲۴ درصد افزایش داشته است. میزان مشارکت این گروه در تورم ماهانه مهر، کمترین رقم و حدود ۰٫۱۰ واحد درصد است. در میان اقلام خوراکی و آشامیدنی، افت ۱٫۶ درصدی گروه کالایی روغن‌ها و چربی‌ها، مشارکت منفی ۰٫۰۶ واحد درصدی در افزایش ماهانه شاخص کل داشته و سه گروه کالایی شامل؛ گوشت قرمز و ماکیان، سبزیجات و میوه و شیر، پنیر و تخم مرغ در مجموع با مشارکت ۰٫۷۲ واحد درصدی، حدود ۷۸ درصد از مشارکت ۰٫۹۲ واحد درصدی گروه خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها را در تورم ماه مورد بررسی تشکیل داده‌اند. از منظر طبقه بندی کالایی بر حسب ماندگاری، بیشترین مشارکت در تورم ماهانه مهر ۱۴۰۱ مربوط به گروه کالاهای بی دوام با حدود ۱٫۱ واحد درصد سهم مشارکت است.

«جزئیات تورم در ماه پایانی تابستان»

همچنین براساس گزارش مرکز آمار ایران، در ماه پایانی تابستان سال جاری، تورم نقطه‌ای به ۴۹/۷ درصد رسید که نسبت به مردادماه کاهش ۲/۵ واحد درصدی داشته است. بررسی گزارش تورم دهکی نشان می‌دهد در کل دهک‌ها، تورم نقطه‌ای در شهریورماه نسبت به مردادماه کاهش داشته است. آمارها نشان می‌دهد در شهریورماه ۱۴۰۱، تورم دهک اول به ۶۰/۱ درصد رسید که نسبت به مردادماه ۳/۲ واحد درصد کاهش داشت.

چشم انداز تورم ایران برای سال ۱۴۰۱ - درصد

۳۴ درصد اعلام شد که نسبت به مردادماه که تورم ۳۵/۸ درصد بوده کاهش ۱/۷ واحد درصدی داشته است.

این کاهش در دهک پنجم ۱/۴ واحد درصد بوده است. اما کاهش تورم نقطه‌ای گروه غیر خوراکی‌ها در دهک دهم ۲/۸ واحد درصد بوده است. به این ترتیب در شهریورماه ۱۴۰۱، کاهش تورم نقطه‌ای گروه غیر خوراکی‌ها در دهک دهم بیشتر از دهک اول بوده است. بنابر آمارها نکته مهم اینجاست که در شهریورماه ۱۴۰۰، تورم ماهانه دهک اول در گروه خوراکی‌ها ۱/۹ درصد، در دهک دوم ۲ درصد، در دهک‌های سوم تا هفتم ۲/۱ درصد و در دهک‌های هشتم و نهم و دهم نیز به ترتیب ۲/۱، ۲/۲ و ۲/۱ درصد گزارش شده است. اما تورم ماهانه شاخص قیمت کالاهای غیر خوراکی‌ها در شهریورماه در دهک اول ۲/۵ درصد، در دهک‌های دوم تا چهارم ۲/۴ درصد، در دهک‌های پنجم، ششم و هفتم به ترتیب ۲/۳، ۲/۲ و ۲/۱ درصد گزارش شده است. اما این تورم در سه دهک هشتم، نهم و دهم به ترتیب ۱/۹، ۱/۷ و ۱/۶ درصد گزارش شده است. بنابراین در آخرین ماه تابستان سال جاری، در گروه غیر خوراکی‌ها و خدمات تورم ماهانه دهک‌های پردرآمد کمتر از تورم گروه‌های کم‌درآمد بوده است.

دهک‌های مختلف نیز قابل مشاهده است. به طور نمونه، در دهک اول، تورم نقطه‌ای خوراکی‌ها در شهریورماه ۸۱/۶ درصد بوده که نسبت به مردادماه کاهش ۴/۵ واحد درصدی را ثبت کرد. در دهک پنجم تورم خوراکی‌ها در آخرین ماه تابستان ۷۵/۱ درصد بود که نسبت به مردادماه کاهش ۴/۷ واحد درصدی داشت. در دهک دهم نیز که به آن دهک پردرآمد گفته می‌شود، تورم نقطه‌ای به نقطه گروه خوراکی‌ها در شهریورماه ۱۴۰۱ حدود ۷۳/۶ درصد بوده که نسبت به مردادماه که تورم ۷۹ درصدی داشته کاهش ۵/۴ درصدی را ثبت کرده است. تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد، دهک پردرآمد کاهش تورم بیشتری را در گروه خوراکی‌ها لمس کرده است.

از طرفی، براساس گزارش تورم دهکی در شهریورماه سال جاری، تورم نقطه‌ای گروه غیر خوراکی‌ها و خدمات در آخرین ماه نیمه نخست سال ۳۵/۴ درصد بوده که نسبت به مردادماه کاهش ۱/۵ واحد درصدی را ثبت کرد. بررسی‌ها نشان می‌دهد کاهش تورم نقطه‌ای در گروه غیر خوراکی‌ها و خدمات در شهریورماه نسبت به مردادماه در دهک‌های مختلف جامعه قابل مشاهده است. کاهش تورم در دهک اول که کم‌درآمدترین خانوارهای کشور در آن قرار دارند، تورم نقطه‌ای گروه غیر خوراکی‌ها در شهریورماه ۱/۱

سه سناریو برای تورم ایران ترسیم شد

شروط مهار تورم

صندوق بین‌المللی پول در تحلیلی تورم بالا و جهنده را یکی از مشکلات اقتصادی و اجتماعی بی‌پایان ایران است که موجب گسترش فقر و تشدید تنش‌های اجتماعی شده است. این صندوق در گزارش خود به ترسیم سه سناریو برای تورم ایران در دو سال آینده پرداخته است. براساس سناریوی نخست، با تداوم کسری بودجه و کاهش ارزش ریال، رشد تورم در ایران طی دو سال آینده ادامه خواهد داشت. از این رو، پیش‌بینی می‌شود، تورم بالای ۵۰ درصد باقی بماند. اما در حالت دوم، نرخ تورم طی دو سال آینده به زیر ۲۰ درصد می‌رسد، مشروط به لغو تحریم‌ها، تثبیت نرخ ارز و افزایش صادرات نفت رخ دهد. اما در سناریوی سوم، اگر صادرات نفت ایران به ۲ میلیون بشکه افزایش یابد، احتمال اینکه تورم به زیر ۱۰ درصد هم برسد، وجود دارد. اما کاهش پایدار نرخ تورم مستلزم چه چیزی است؟ این تحقیق، کاهش پایدار نرخ تورم را نیز مستلزم تغییر اساسی در سیاست‌های مالی، پولی و انجام اصلاحات ساختاری می‌داند. در حالی که رفع تحریم‌ها با ثبات بخشیدن به نرخ ارز و تسهیل اجرای اصلاحات سخت اقتصادی

نسترن ساکی

می‌تواند به کاهش سریع‌تر تورم کمک کند، باید گفت در شرایط بقای تحریم‌ها نیاز بسیاری ضروری‌تری به اجرای این‌گونه اصلاحات احساس می‌شود. اما در کوتاه مدت، «کاهش کسری بودجه» و «اتخاذ سیاست پولی انقباضی شامل: حذف یارانه‌های انرژی، یارانه‌های ارزی و کنترل نرخ بهره با انتقال هدفمند به خانوارهای کم‌درآمد» موثرترین سیاست برای کاهش تورم به حساب می‌آید. در میان مدت هم تقویت چارچوب‌های ضد تورمی می‌تواند به اثربخشی سیاست‌های پولی برای کاهش پایدار تورم کمک کند.

«تورم در ایران»

صندوق بین‌المللی پول (IMF) در برآورد جدید خود از اقتصاد ایران به بررسی عوامل تعیین‌کننده تورم و چگونگی مهار آن پرداخته است. در این گزارش، تورم بالا و جهنده یکی از مشکلات اقتصادی و اجتماعی بی‌پایان ایران معرفی شده که موجب گسترش فقر و تشدید تنش‌های اجتماعی شده است.

همچون سایر کشورهای در حال توسعه در ایران نیز سبب مصرفی عمدتاً شامل مواد غذایی و مسکن است. برای مثال در سال مالی ۲۰۲۱/۲۲ مواد غذایی، حامل‌های انرژی و حمل و نقل ۴۰ درصد سبب مصرفی در ایران را تشکیل داده بود در حالی که مصارف مهم دیگر ۶۰ درصد بقیه را شامل می‌شد و نصف این رقم مربوط به مسکن

کنکاش در آمار و ارقام ارائه شده در گزارش IMF حکایتگر این موضوع است که در صورت ادامه کسری بودجه و کاهش ارزش پول ملی ایران، رشد تورم طی دو سال آینده به طول می‌انجامد. این نهاد بین‌المللی پولی نرخ تورم را بیش از ۵۰ درصد پیش‌بینی کرده است

بود. اگرچه بخش مهمی از مواد غذایی و سوخت مصرفی در ایران از یارانه دولتی برخوردارند، اما غذا و مسکن عامل اصلی رشد تورم بوده‌اند. تورم مواد غذایی در ایران مشخصاً از بقیه جهان بیشتر بوده است به ویژه از زمانی که تحریم‌ها علیه این کشور در اواخر دهه ۲۰۱۰ تشدید شد. قیمت مسکن و نرخ اجاره‌بها در سال‌های اخیر رشد قابل توجهی داشته است و این در حالی است که مردم برای در امان ماندن از تورم سرمایه خود را وارد بازار مسکن کرده‌اند و بر قیمت‌ها در بازار اجاره دمیده‌اند. عوامل داخلی مثل سیاست‌های ضعیف مالی و پولی به تشدید مشکل تورم کمک کرده است. کسری بودجه شدید دولت و رشد بالای نقدینگی طی اواسط دهه ۲۰۰۰ به دلیل اتخاذ سیاست‌های پولی انبساطی، در اواخر دهه ۲۰۱۰ به دلیل تشدید تحریم‌ها و اخیراً به دلیل شیوع کرونا باعث تشدید مشکل تورم در ایران شده‌اند. نرخ بهره واقعی منفی که با سیاست سرکوب مالی همراه بوده نیز احتمالاً به تشدید فشارهای تورمی در دوره تحریم‌های حداکثری و شیوع کرونا منجر شده است، در حالی که نمی‌توان به طور مشخص بین تولید بخش غیرنفتی و تورم ارتباطی را تشخیص داد، اما باید گفت چنین به نظر می‌رسد که رشد بخش غیرنفتی ارتباط مستقیم با رشد تورم دارد. در مورد عوامل بیرونی موجد تورم می‌توان گفت افزایش نرخ ارز ارتباط بسیار زیادی با تورم در ایران دارد. بازگشت تحریم‌ها و شیوع کرونا به ویژه باعث افزایش شدید نرخ ارز در بازار شد که این مسئله قیمت کالاهای وارداتی را بالا برد و بر تورم داخلی دمید. بر این اساس به نظر می‌رسد کالاهای وارداتی ارتباطی مستقیم با تورم داشته است به ویژه در جریان تشدید تحریم‌ها در اوایل و اواخر دهه ۲۰۱۰ که احتمالاً به کاهش حجم واردات منجر شد. تحریم‌ها همچنین حجم صادرات را کاهش داده که این مسئله نیز بر تورم تاثیر منفی گذاشته است. قیمت نفت در کوتاه‌مدت تاثیر مثبتی بر تورم داشته است. با این وجود کاهش قیمت نفت به همراه شیوع کرونا برای مهار تورمی که در نتیجه افزایش شدید نرخ ارز و سیاست‌های مالی و پولی انبساطی در میانه تحریم‌ها پدید آمده بود کافی نبوده است.

افزایش قیمت جهانی نفت و مواد غذایی از آغاز سال ۲۰۲۱ و ایجاد اختلال در زنجیره‌های عرضه نیز احتمالاً به تشدید فشارهای تورمی کمک می‌کنند. افزایش قیمت جهانی کالاها و بالا رفتن هزینه‌های حمل و نقل به همراه کمبود عرضه در نتیجه جنگ اوکراین از جمله

عوامل تداوم فشارهای تورمی در کشورهای در حال توسعه به ویژه کشورهای پوی خواهند بود که چارچوب‌های پولی ضعیف و انتظارات تورمی مهار نشده دارند مثل ایران.

«پیش‌بینی نرخ تورم ۲ سال آینده»

کنکاش در آمار و ارقام ارائه شده در گزارش IMF حکایتگر این موضوع است که در صورت ادامه کسری بودجه و کاهش ارزش پول ملی ایران، رشد تورم طی دو سال آینده به طول می‌انجامد. این نهاد بین‌المللی پولی نرخ تورم را بیش از ۵۰ درصد پیش‌بینی کرده است. البته برای کاهش این شاخص شرط و شروطی را مطرح شده است؛ از جمله لغو تحریم‌ها، تثبیت نرخ ارز و افزایش صادرات نفت. بر اساس حساب و کتاب صندوق بین‌المللی پول، اگر صادرات نفت به دو میلیون بشکه برسد، تورم به زیر ۱۰ درصد می‌رسد. ارقامی که با تحلیل شرایط فعلی اقتصاد ایران، فعلاً دور از دسترس به نظر می‌آیند. صندوق بین‌المللی پول در مهرماه امسال، تورم سال‌های ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳ را حدود ۴۰ درصد پیش‌بینی کرده بود. گزارش فروردین ماه این نهاد نرخ‌های کمتری یعنی ۳۲،۳ و ۲۷،۶ را برای این دو سال تخمین زده بود. پیش‌تر، گزارش بانک جهانی نیز نشان می‌داد که به دلیل کاهش رشد فعالیت اقتصادی جهان، تورم هم بالاتر از چیزی خواهد بود که در چند دهه اعلام شده است. طبق تحقیقات جدید صندوق بین‌المللی پول، رشد نقدینگی فقط در بلندمدت باعث رشد تورم می‌شود اما کاهش ارزش پول ملی، کسری مالی دولت و تحریم‌ها هم در کوتاه‌مدت و هم در بلندمدت باعث رشد تورم می‌شوند. رفع تحریم‌های تجاری و مالی می‌تواند به افزایش ارزش ریال کمک شایانی کند. در صورت عدم رفع تحریم‌ها، کسری بودجه دولت باید به نحوی تنظیم و تعدیل شود تا تورم مهار شود. البته این کار باید به تدریج انجام شود تا روند احیای اقتصاد ضربه نخورد. در میان‌مدت، می‌توان با تقویت چارچوب‌های ضد تورمی به سمت مهار پایدار تورم حرکت کرد.

IMF به عوامل بروز تشدید تورم در ایران هم اشاره کرده است. بر اساس این گزارش، تورم پدیده‌ای پولی است چه در کوتاه‌مدت و چه در بلندمدت. مولفه‌های بیرونی نیز در کنار نقدینگی بر نرخ تورم تاثیر دارند که از جمله این مولفه‌ها عبارتند از نرخ ارز، قیمت کالاهای وارداتی و تحریم‌ها. تاثیر تحریم‌ها بلندمدت اما تاثیر نرخ ارز بر تورم

بر اساس پیش‌بینی‌های مشروط، اگر ارزش ریال افزایش یابد یا شاهد کاهش تحریم‌ها باشیم نرخ تورم تا حد زیادی کاهش می‌یابد و رشد بخش غیرنفتی اقتصاد افزایش می‌یابد. چنانچه هیچ کاهشی در ارزش ریال رخ ندهد و صادرات نفت به میزان ۲۰ درصد در هر یک از سه‌ماهه افزایش یابد و از یک میلیون بشکه در روز به ۲ میلیون بشکه در روز طی یک سال برسد می‌توان انتظار داشت که نرخ تورم به حدود ۱۰ درصد کاهش یابد

کوتاه‌مدت است. علاوه بر سیاست‌های پولی، تحریم‌ها با بالا بردن نرخ دلار و افزایش کسری بودجه به رشد تورم کمک می‌کنند. همچنین، قیمت حامل‌های انرژی نیز بر تورم تاثیر دارد.

صندوق بین‌المللی پول در پیش‌بینی تورم در دو سال آینده نیز آورده است: بر اساس الگوهایی که از بررسی روندهای تاریخی تورم در ایران به دست آورده‌ایم پیش‌بینی می‌کنیم نرخ تورم در این کشور طی دو سال آینده به رشد خود ادامه خواهد داد. پیش‌بینی می‌شود نرخ تورم بالای ۵۰ درصد باقی بماند و این در حالی است که کسری بودجه بالا و ریال ضعیف را شاهد خواهیم بود، این پیش‌بینی غیرمشروط و بر اساس روندهای تاریخی ارائه شده است.

«شروط کاهش نرخ تورم»

بر اساس این گزارش، اما اگر بخواهیم پیش‌بینی مشروط از نرخ تورم در ایران داشته باشیم و بهبود شاخص‌های مالی را در نظر بگیریم آنگاه می‌توان انتظار داشت نرخ تورم در ایران طی دو سال آینده به زیر ۲۰ درصد برسد، البته به هزینه تولید ناخالص داخلی غیرنفتی این کشور. اگر هیچ افزایشی در کسری مالی اسمی را شاهد نباشیم و پایه پولی تنها ۱۰ درصد افزایش یابد می‌توان به تحقق این پیش‌بینی امیدوار بود و حتی ممکن است شاهد تکریمی شدن تورم باشیم البته ضربه سنگین تری به اقتصاد غیرنفتی وارد می‌آید.

کند باید گفت در شرایط بقای تحریم‌ها نیاز بسیاری ضروری تری به اجرای این گونه اصلاحات احساس می‌شود. این اصلاحات باید به تدریج انجام شود.

در کوتاه‌مدت، کاهش کسری بودجه و اتخاذ سیاست پولی انقباضی شامل حذف یارانه‌های انرژی، یارانه‌های ارزی و کنترل نرخ بهره با انتقال هدفمند به خانوارهای کم‌درآمد موثرترین سیاست برای کاهش تورم به حساب می‌آید. در میان‌مدت نیز تقویت چارچوب‌های ضد تورمی می‌تواند به اثربخشی سیاست‌های پولی برای کاهش پایدار تورم کمک کند. انجام اصلاحات ساختاری برای جلب مشارکت بخش خصوصی و تنوع‌بخشی به اقتصاد از طریق افزایش رقابت و نظام‌مند کردن محیط کسب و کار نیز می‌تواند در حذف عوامل بلندمدت موجد تورم در ایران موثر واقع شود.

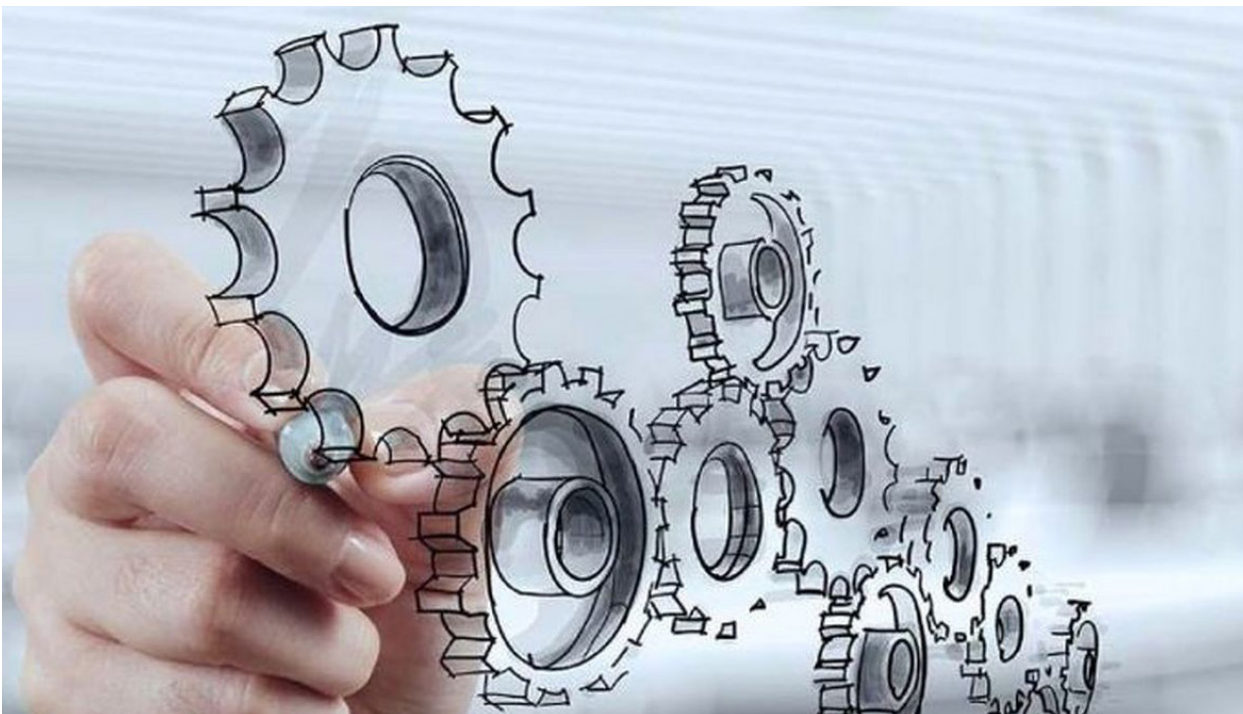
بر اساس پیش‌بینی‌های مشروط، اگر ارزش ریال افزایش یابد یا شاهد کاهش تحریم‌ها باشیم نرخ تورم تا حد زیادی کاهش می‌یابد و رشد بخش غیرنفتی اقتصاد افزایش می‌یابد. چنانچه هیچ‌کاهشی در ارزش ریال رخ ندهد و صادرات نفت به میزان ۲۰ درصد در هر یک از سه‌ماهه افزایش یابد و از یک میلیون بشکه در روز به ۲ میلیون بشکه در روز طی یک سال برسد می‌توان انتظار داشت که نرخ تورم به حدود ۱۰ درصد کاهش یابد. در این شرایط، رشد بخش غیرنفتی اقتصاد نیز کاهش نخواهد یافت و حتی ممکن است افزایش هم پیدا کند. این تحقیق، کاهش پایدار نرخ تورم را نیز مستلزم تغییر اساسی در سیاست‌های مالی، پولی و انجام اصلاحات ساختاری می‌داند. در حالی که رفع تحریم‌ها با ثبات بخشیدن به نرخ ارز و تسهیل اجرای اصلاحات سخت اقتصادی می‌تواند به کاهش سریع‌تر تورم کمک

تحلیل داده‌های بین‌المللی و داخلی نشان می‌دهد

واپسگرایی صنعت در ۱۰ سال

سهم صنایع با فناوری متوسط و پیشرفته به ۴۴ درصد کاهش یافت و ثابت شد. بنابر این گزارش که بازوی پژوهشی مجلس منتشر کرده، میزان ارزش افزوده بخش صنعت ایران در سال ۲۰۲۰ معادل ۱۳۹۹ با ارزش افزوده صنعتی سال ۲۰۰۹ یعنی سال ۱۳۸۸ یکسان بوده که عمده‌ترین دلایل آن اشتباهات سیاستی و چالش‌های مدیریتی داخلی در پی تشدید تحریم‌های غرب طی سال‌های ۹۱ و ۹۲ خورشیدی و تداوم آن در سال‌های بعد و شرطی شدن اقتصاد ایران در نتیجه فضای برجامی و افت شدید

ارزیابی تحولات صنعتی ایران نشان می‌دهد، در یک بازه زمانی ۲۰ ساله (۲۰۰۰ تا ۲۰۲۰ میلادی) و همزمان با سال‌های برنامه سوم و چهارم، سهم تولید صنعتی از کل ارزش افزوده، از ۹ به ۱۴ درصد و سهم ارزش افزوده صنایع با فناوری متوسط و پیشرفته از کل ارزش افزوده بخش صنعت از ۴۱ به ۴۵ درصد افزایش یافت، اما در فاصله سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۰ میلادی یعنی همزمان با سال‌های برنامه پنجم و ششم توسعه ساختار تولید صنعتی دچار پسرفت شد و سهم بخش صنعت در اقتصاد ملی به ۱۲٫۹ درصد و

سرمایه‌گذاری و منفی شدن آن است. از سوی دیگر، «جهش نرخ ارز به‌ویژه در اوایل سال ۱۳۹۷ همزمان با خروج آمریکا از برجام، بی‌ثباتی در مقررات و بخشنامه‌های دولتی، مدیریت نشدن زنجیره تأمین مواد اولیه مورد نیاز واحدهای تولیدی، مشکل تأمین مالی واحدهای تولیدی و در نهایت افزایش سنگین هزینه‌های مبادله» را می‌توان مهم‌ترین دلیل متوقف شدن موتور خلق ارزش در بخش صنعت ایران قلمداد کرد.

«نمره منفی به صنعت»

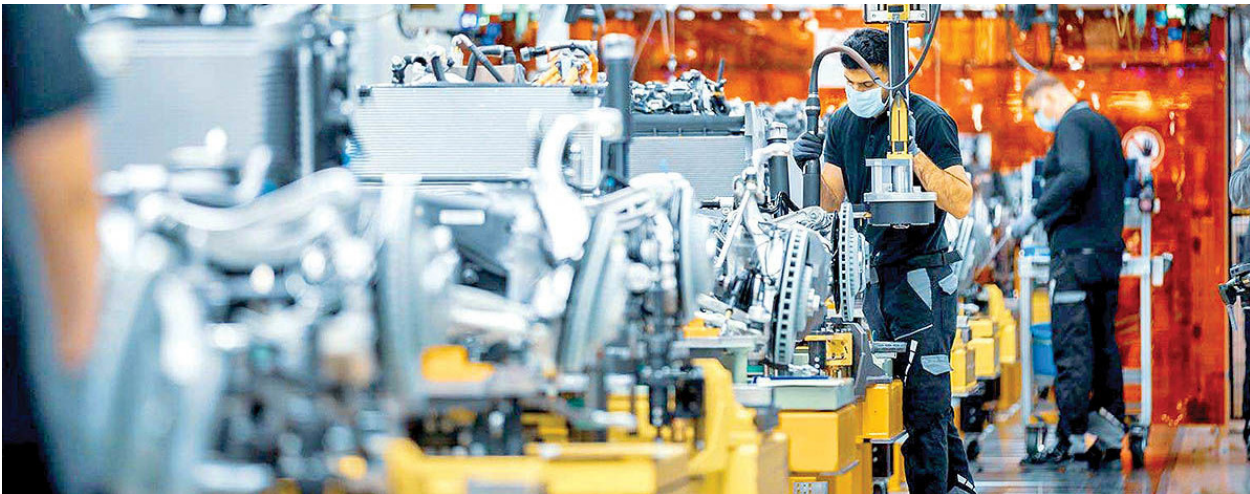
بر اساس داده‌های مرکز پژوهش‌های مجلس، در دو دهه گذشته، بر اساس گزارش‌های مرکز ملی آمار ایران، به رغم تلاش‌های گوناگونی که برای توسعه صنعتی در کشور صورت گرفته، اما سهم بخش صنعت از ۱۴ درصد تولید ناخالص داخلی در سال ۱۳۸۰ به حدود ۲۰ درصد در سال ۱۳۸۹ رسیده و پس از آن با افول تدریجی، به کمتر از ۱۳ درصد در سال ۱۴۰۰ کاهش یافته است. این در حالی است که بخش صنعت در کشورهای موفق مانند کره جنوبی و چین، حداقل سهمی بیش از ۳۰ درصد تولید ناخالص داخلی را به خود اختصاص می‌دهد. یکی از مهم‌ترین دلایل کم دستاورد بودن و افول توسعه صنعتی کشور را فقدان استراتژی توسعه صنعتی عنوان کرده‌اند. فقدان استراتژی توسعه صنعتی موجب شده تا تلاش‌ها و سیاست‌گذاری‌های صنعتی، منسجم، هماهنگ و هم‌افزایشی نباشند. برای غلبه بر این وضعیت، در دو دهه گذشته در سه برنامه چهارم (۱۳۸۸-۱۳۸۴)، پنجم (۱۳۹۴-۱۳۹۰) و ششم توسعه کشور (۱۴۰۰-۱۳۹۶)، احکامی جهت تأکید بر لزوم تدوین استراتژی توسعه صنعتی گنجانده شد. با این وجود، تدوین استراتژی توسعه صنعتی یا تهیه فهرست اولویت‌های صنعتی و معدنی، حکم اجرا نشده این برنامه هاست.

این مرکز در پژوهش دیگری، با ارزیابی تحولات در ساختار تولید و تجارت بخش صنعتی ایران در یک بازه زمانی ۲۰ساله بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۰ میلادی اعلام کرده که در فاصله سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۰ همزمان با سال‌های برنامه سوم و چهارم سهم تولید صنعتی از کل ارزش افزوده از حدود ۹ به ۱۴ درصد و سهم ارزش افزوده صنایع با فناوری متوسط و پیشرفته از کل ارزش افزوده بخش صنعت از ۴۱ به ۴۵ درصد افزایش یافت. این در حالی است که در فاصله سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۰ میلادی یعنی همزمان با سال‌های برنامه پنجم و ششم توسعه ساختار تولید صنعتی دچار پسرقت شد و سهم بخش صنعت در اقتصاد ملی به ۱۲٫۹ درصد و سهم صنایع با فناوری متوسط و پیشرفته به ۴۴ درصد کاهش یافت و ثابت شد.

این نهاد تحقیقاتی با بررسی گزارش سازمان توسعه صنعتی سازمان ملل (یونیسکو) از وضع رقابت‌پذیری عملکرد رقابت صنعتی در ۳ بخش ظرفیت تولید و صادرات محصولات کارخانه‌ای، تعمیق و ارتقای فناوری و شاخص‌های اثرگذاری جهانی می‌افزاید: ایران در سال ۲۰۲۰ میلادی در رتبه ۵۵ دنیا قرار گرفته در حالی که کشورهای آلمان، چین، ایرلند، ژاپن، کره جنوبی و آمریکا در رتبه‌های اول تا ششم جای گرفته‌اند. با زوی پژوهشی مجلس با اشاره به عملکرد ایران پایین‌تر از متوسط جهانی در شاخص رقابت‌پذیری صنعتی می‌افزاید: ترکیه در رتبه ۲۸، امارات متحده عربی در رتبه ۴۱، عربستان در رتبه ۴۱، بحرین در رتبه ۴۸ و قطر در رتبه ۵۱ قرار گرفته است. طبق این گزارش، بررسی سطح فناوری محصولات صنعتی یا کارخانه‌ای ایران در سال ۲۰۲۰ حاکی از آن است که در بخش خروجی بخش صنعت، ۵۴ درصد محصولات منابع محور و بیشتر از مشتقات نفتی، منابع نفتی و مواد خام هستند و ۳۲٫۵ درصد سهم محصولات دارای فناوری با سطح متوسط و ۹٫۱۲ درصد محصولات دارای فناوری با سطح پایین و فقط ۵۵ سهم محصولات صنعتی ایران از نوع هایتک یا دارای سطح فناوری پیشرفته بوده که نسبت به سال ۲۰۱۷ دچار پسرقت شده است.

بررسی داده‌های سری زمانی یونیسکو نشان می‌دهد، روند بلندمدت ارزش افزوده صنعتی ایران طی دوره ۲۰ساله ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۰ صعودی بود و از ۱۲ میلیارد دلار به قیمت ثابت ۲۰۱۵ در سال شروع این دوره، به ۲۰ میلیارد

سهم بخش صنعت از ۱۴ درصد تولید ناخالص داخلی در سال ۱۳۸۰ به حدود ۲۰ درصد در سال ۱۳۸۹ رسیده و پس از آن با افول تدریجی، به کمتر از ۱۳ درصد در سال ۱۴۰۰ کاهش یافته است. این در حالی است که بخش صنعت در کشورهای موفق مانند کره جنوبی و چین، حداقل سهمی بیش از ۳۰ درصد تولید ناخالص داخلی را به خود اختصاص می‌دهد

بعدی آن در اقتصاد ایران به وقوع پیوست. افزون بر اینکه سهم پایین محصولات صنعتی با سطح فناوری پیشرفته و پسرقت آن در سال‌های اخیر در اقتصاد ایران و نرخ رشد منفی سرمایه‌گذاری به دلیل وجود شرایط نااطمینانی فضای برجامی حاکم بر اقتصاد کشور ضرورت این موضوع را نمایان می‌سازد که باید در سیاستگذاری‌های انتخابی دولت در قالب استراتژی توسعه صنعتی و برنامه‌های پنج‌ساله توسعه به خصوص برنامه هفتم توسعه پیش روی، امکان افزایش رقابت‌پذیری صنعتی در صنایع پیشران را عمدتاً در وهله اول از طریق گسترش تولید صنعتی و در مراحل بعدی با ارتقای کیفیت یا محتوای فناوری محصولات تولیدی فراهم ساخت. بازوی تحقیقاتی مجلس تأکید می‌کند: روند بلندمدت سهم بخش صنعت در اقتصاد ایران حاکی از روند صعودی خلق ارزش از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۰ است و از شروع دهه ۹۰ جایگاه بخش صنعت در اقتصاد کشور دچار افول شد و در این سال‌ها رشد صنعتی پرنوسان و عمدتاً منفی بوده است. سال‌های برنامه سوم و چهارم توسعه نقطه عطف شکوفایی و رشد صنعتی ایران بود و رشد صنعتی در این سال‌ها در محدوده ۵ تا ۱۵ درصد در نوسان بود و به‌رغم نوسانی بودن رشد حداقلی مثبت ۵ درصد را تجربه کرد این در حالی است که دامنه نوسان نرخ رشد اقتصادی و صنعتی در ۱۰ سال اخیر به مثبت ۷٫۵ درصد و منفی ۷٫۵ درصد بوده است. البته این گزارش می‌افزاید: افت شدید ۲۰ پله‌ای رتبه ایران در سال ۲۰۰۹ یعنی از ۷۳ به ۵۵ در مقابل صعود تقریباً ۳۰ پله‌ای امتیاز کشور حکایت از آن دارد که هرچند در فضای داخلی اقتصاد با پیشرفت خوبی در بخش صنعت مواجه بوده‌ایم اما در مقایسه نسبی با کشورهای مختلف دنیا تنزل داشته‌ایم.

دلار در سال ۲۰۰۰ و با ادامه این روند به حدود ۶۳ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۰ رسید، اما از سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۰ میزان خلق ارزش در بخش صنعت ایران به‌طور میانگین ۶۰ میلیارد دلار در نوسان بوده و تقریباً ثابت مانده است. جزئیات گزارش این مرکز پژوهشی حاکی از این است که میزان ارزش افزوده بخش صنعت ایران در سال ۲۰۲۰ معادل ۱۳۹۹ با ارزش افزوده صنعتی سال ۲۰۰۹ یعنی سال ۱۳۸۸ یکسان بوده که دلایل مختلفی دارد از جمله عمده‌ترین دلایل آن اشتباهات سیاستی و چالش‌های مدیریتی داخلی در پی تشدید تحریم‌های غرب طی سال‌های ۹۱ و ۹۲ خورشیدی و تداوم آن در سال‌های بعد و شرطی شدن اقتصاد ایران در نتیجه فضای برجامی و افت شدید سرمایه‌گذاری و منفی شدن آن است.

« چرا موتور خلق ارزش در صنعت متوقف شد؟ »

مرکز پژوهش‌های مجلس با استناد به نظرات فعالان اقتصادی و نتایج به دست آمده از مطالعات پایش محیط کسب و کار اتاق‌های بازرگانی و وزارت اقتصاد، مرکز پژوهش‌های مجلس نتیجه می‌گیرد: جهش نرخ ارز به‌ویژه در اوایل سال ۱۳۹۷ هم‌زمان با خروج آمریکا از برجام، بی‌ثباتی در مقررات و بخشنامه‌های دولتی، مدیریت نشدن زنجیره تأمین مواد اولیه مورد نیاز واحدهای تولیدی، مشکل تأمین مالی واحدهای تولیدی و در نهایت افزایش سنگین هزینه‌های مبادله می‌تواند مهم‌ترین دلیل متوقف شدن موتور خلق ارزش در بخش صنعت ایران قلمداد شود. به گزارش این نهاد پژوهشی، عمده چالش رقابت‌پذیری صنعتی ایران در سال‌های اخیر از محل افت تولید محصولات صنعتی نشأت می‌گیرد که از اوایل سال ۱۳۹۷ هم‌زمان با تحولات متغیرهای کلان اقتصادی مانند نرخ ارز و تبعات

فرصتی دیگر!

محسن خلیلی عراقی
صنعتگر برتر

اینک که برنامه هفتم توسعه در دستور کار دولت و مجلس قرار گرفته است، چه بسیار لازم و ضروری است که موضوع تدوین راهبرد توسعه صنعتی بعنوان نقشه یا قطب‌نمای صنعت کشور و یک تکلیف قانونی بار دیگر (مندرج در مواد ۲۱ و ۱۵۰ برنامه‌های چهارم و پنجم توسعه) در این برنامه مورد تاکید قرار گیرد.

این خدمتگزار اقتصاد ملی چنانکه در گفتارهای مختلف عنوان نموده ام مهمترین ضرورت جامعه ایران تسریع و تعمیق فرآیند توسعه صنعتی است؛ فرآیندی سخت و دشوار و درآمیخته با انجام اصلاحات اقتصادی سیاسی و اجتماعی و در قالب سندی راهبردی و مورد وفاق ملی. این سند

راهبردی که از آن به «استراتژی توسعه صنعتی» یاد می‌شود بعنوان قطب نما یا نقشه راه تکلیف مسیر توسعه اقتصادی کشور را تعیین می‌کند. سندی که لازم است در آن نقش دولت در تعیین مولفه‌هایی همچون: جهت‌گیری در سیاست خارجی، سیاست‌های اقتصاد کلان (نرخ ارز، نرخ تعرفه، سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی و...)، ساختار و تشکیلات دولت و وضعیت شرکت‌ها سازمان‌های دولتی، حقوق مالکیت، نظام قضایی عادلانه در رسیدگی به دعاوی، محیط کسب و کار (قوانین و مقررات و مجوزها و...)، وضعیت نیروی انسانی و آموزش نیروهای ماهر مورد نیاز برای صنعت و توسعه صنعتی و حقوق فردی و شهروندی و... تعریف و تبیین شود. بر این اساس این اقدام پروژه ای ملی است با حضور تمامی ذینفعان در تدوین، اجرا و نظارت بر آن؛ به قدر وزن و سهم هریک از بازیگران در اقتصاد ملی. بر همین اساس وجود این سند می‌تواند به بسیاری از سردرگمی‌ها در حوزه اقتصاد و صنعت خاتمه دهد و امکان توسعه اقتصادی را در ابعاد مورد نیاز جامعه ۸۵ میلیونی عمدتاً جوان و تحصیل کرده میهن مان فراهم آورد. بعنوان نمونه یکی از این معضلات عمده و موانع بهبود و ارتقا کمیّت و کیفیت محصولات و خدمات صنعتی میهن مان، قیمت‌گذاری دستوری و اخلال در روند طبیعی عرضه و تقاضا بوده است؛ روندی معمول و مالوف چنددهه سیاست‌گذاری اقتصادی قبل و بعد از انقلاب. دولت‌ها از یک سو با تثبیت و کنترل قیمت‌ها و از سوی دیگر با تعریف انواع حمایت‌ها و اعطای تسهیلات کم بهره‌ارزی و ریالی و سقف گذاری‌های تعرفه‌ای سعی در کاهش قیمت کالاها و خدمات داشته‌اند که این اقدامات ضمن آنکه با اصل حق مالکیت و مبادله صاحبان بنگاه‌های اقتصادی در تضاد بوده است؛ همچنین با آدرس دهی غلط از کسری بودجه دولت‌ها و افزایش نقدینگی و تورم به گرانفروشی چند کاسب خرده‌پا، بر مشکلات و موانع تولید صنعتی افزوده و اسباب ایجاد رانت و فساد را فراهم آورده‌اند. این در حالی است که در چارچوب یک سند راهبردی در امر توسعه صنعتی می‌توان به بسیاری از این سیاست‌های غلط و ضد توسعه‌ای خاتمه داد. چنانکه در کشورهای موفق و پیشرفته چنین شده است و با قرار گرفتن در زنجیره تولید جهانی و ایجاد ثبات و ارتقاء بخشی به اقتصاد و کاهش نااطمینانی (نرخ ارز، مالیات، تعرفه و...)، آزادسازی اقتصادی و ایجاد فضای رقابتی و کاهش تصدی‌های دولتی و خصوصی سازی و نیز بازبینی حجم و اندازه و ساختار دولت و بهبود محیط کسب و کار و... توسعه اقتصادی و صنعتی را در این کشورها شاهد می‌باشیم. امید است تدوین و تصویب سند استراتژی توسعه صنعتی بعنوان یک ضرورت حیاتی در برنامه هفتم توسعه مورد توجه و تاکید قرار گیرد و بر چند دهه سردرگمی در امر توسعه خاتمه داده شود.

«افقه» اقتصاددان از اما و اگرهای مالیات در بودجه می گوید

رویه نامطلوب دولت در مالیات ستانی

قدمت دارد. مالیات البته کارکردهای دیگری به جز منبع درآمد دولت‌ها دارد که مهمترین آن ابزاری است برای سیاستگذاری دولت به منظور نیل به اهداف تعیین شده؛ مالیات همچنین ابزاری است برای کاهش نابرابر و فقر در جامعه. در ایران اما تا زمان انقلاب ۵۷ به دلیل وجود درآمدهای نفتی جایگاه و اهمیت بالایی در درآمدهای بودجه نداشت اما پس از پایان جنگ در سال ۶۸ و همزمان با آغاز برنامه اول توسعه بعد از انقلاب، به توصیه اقتصاددانان به مرور بر اهمیت افزایش سهم آن در بودجه دولت افزوده شد. از آن تاریخ تا کنون هم در برنامه های پنج ساله و هم در بودجه های سالانه تلاش شده سهم بودجه از درآمدهای مالیاتی افزایش یافته با این هدف که کل هزینه های جاری از محل درآمدهای مالیاتی پرداخت شود. تأکید بر افزایش درآمدهای مالیاتی بودجه وقتی اهمیت بیشتری یافت که حاکمیت به آسیب پذیری درآمدهای نفتی در بودجه ها به دلیل نوسان قیمت نفت یا به دلیل تحریم های نفتی پی برد. با تشدید تحریم ها در آغاز سال ۱۳۹۷، اهمیت درآمدهای مالیاتی در بودجه باز هم بیشتر شد.

« البته دولت سیزدهم برای خنثی سازی تحریم ها، نسبت به دولت های قبلی، در بودجه ۱۴۰۱ وزن سنگینی به درآمدهای مالیاتی داد، آیا تحقق این نوع درآمدها امکان پذیر است؟

دولت سیزدهم که در دوره مبارزات انتخاباتی، گرانی های ناشی از تشدید تحریم ها را ناشی از ناکارآمدی دولت روحانی اعلام می کرد، با وعده گره زدن سفره مردم به تحریم ها کار خود را در مرداد ۱۴۰۰ شروع کرد و از همان ابتدا خط قرمز خود را کاهش تورم و عدم استقراض از بانک مرکزی اعلام کرد. از طرف دیگر، برای تحقق وعده خود مبنی بر بی اثر بودن

آیا دولت متناسب با دریافت های مالیاتی، خدمات کمی و کیفی لازم را ارائه می دهد؟ آیا دولت مستقر نماینده اکثریت است و بنابراین در ارائه خدمات، سلیق اکثریت را مد نظر قرار می دهد یا منتخب اقلیتی از جامعه است و درآمدهای بودجه ای را صرفاً به برآورده کردن سلیق و خواست اقلیت اختصاص می دهد؟ سید مرتضی افقه اقتصاددان در پاسخ به این دو پرسش اساسی به «بازار پول» می گوید: در اغلب موارد پاسخ به این سؤال منفی است؛ چرا که تمامی سازمان ها و دستگاه های متکی به بودجه، به دلیل ناکارآمدی و بهره‌وری به شدت پائین (ناشی از نظام ناشایسته سالاری حاکم)، ناتوان از انجام وظایف تعیین شده هستند و در واقع، بخش قابل توجهی از بودجه را تلف می کنند. به عبارتی بهتر، بخش قابل توجهی از نان خورهای بودجه ای از جیب مردم ارتزاق می کنند، بدون آنکه به رفاه جامعه بیافزایند. این اقتصاددان در در پاسخ به سؤال دوم نیز اظهار می کند: با توجه به ساختار سیاسی حاکم و شیوه انتخابات های کشور و نیز به دلیل تنگ نظری های سیاسی و ایدئولوژیک حاکم بر تأیید صلاحیت نامزدهای ریاست جمهور و نمایندگان مجلس، در بسیاری از دوره ها سلیق و خواسته های اکثریت از نظام اجرایی و تصمیم گیری حذف شده یا نادیده گرفته شده یا می شود. بدیهی است در چنین شرایطی، نسبت به نظر و سلیقه اکثریت پرداخت کنندگان مالیات بی اعتنائی صورت می گیرد، اما تخصیص بودجه براساس نظر و سلیقه اقلیت صورت می پذیرد.

« چرا طی سال های اخیر درآمدهای مالیاتی خیلی پررنگ تر در بودجه دیده می شود؟

مالیات یکی از ابزار اصلی کسب درآمد دولت ها است که به اندازه طول تاریخ

تحریم‌ها در افزایش قیمت‌ها، در بودجه ۱۴۰۱ وزن سنگینی به درآمدهای مالیاتی اختصاص داده شد. اینکه تا پایان سال جاری مالیات‌های برآورد شده در بودجه محقق خواهد شد یا خیر محل بحث است؛ اما آنچه دولت انجام داده تنها تلاشی است به متصل نکردن بودجه خود به تحریم‌ها نه سفره مردم. در واقع، دولت تلاش کرده در غیاب درآمدهای نفتی ناشی از تشدید تحریم‌ها، بودجه خود را با افزایش درآمدهای نفتی به سفره مردم متصل کرده است و به این ترتیب سفره مردم به صورت مضاعف کوچک‌تر از گذشته شده است.

اساساً بین مالیات‌های دریافتی از مردم با رفاه عمومی یا خدماتی که حاکمیت ارائه می‌دهد، تناسبی درستی وجود دارد؟

در ارتباط با مالیات و تأثیر آن بر رفاه عمومی نکاتی قابل ذکر است، اما پیش از ورود به این بحث، ماده چهارم از سیاست‌های کلی برنامه هفتم را که در اواخر شهریورماه گذشته ابلاغ گردید را مرور می‌کنیم. «بر اساس ماده ۴: ایجاد تحول در نظام مالیاتی با رویکرد تبدیل مالیات به منبع اصلی تأمین بودجه جاری دولت، ایجاد پایه‌های مالیاتی جدید، جلوگیری از فرار مالیاتی و تقویت نقش هدایت و تنظیم‌گری مالیات در اقتصاد با تأکید بر رونق تولید و عدالت مالیاتی.» همانگونه که ذکر شد، تأمین بودجه جاری از درآمدهای مالیاتی امری لازم و کاملاً موجه است اما این امر بدیهی موجب سوءبرداشت و بعضاً سوءاستفاده دولت‌ها قرار گرفته است. از یک طرف، برخی متخصصین اقتصادی، همچون سایر توصیه‌هایشان، به تقلید از رویه‌های حاکم بر کشورهای پیشرفته (عمدتاً) اروپائی اعلام می‌کنند که چون اکثر درآمد بودجه آن‌ها از مالیات تأمین می‌شود و از برخی پایه‌های مالیاتی بعضاً تا ۷۰ درصد مالیات اخذ می‌شود، در ایران نیز باید همین رویه حاکم باشد. این توصیه البته به طور نسبی درست است اما این اقتصادخوانده‌ها نسبت به نحوه هزینه کرد بودجه و نیز خدمات بی‌کیفیت یا ناچیز حاکمیت در مقایسه با میزان مالیات‌های دریافتی از مردم غافل یا بی‌اعتنا هستند. این شیوه آدرس غلط دادن باعث شده تا دولت‌ها به خصوص دولت فعلی (به دلیل خلاء درآمدهای نفتی) با افزایش تعداد پایه‌ها و بعضاً میزان مالیات، در پی تأمین کسری بودجه خود باشد؛ بدون آنکه نسبت به بهبود یا افزایش خدمات خود به جامعه تعهدی بر عهده بگیرد.

«برای تبیین دقیق‌تر این موضوع، دو پرسش مهم قابل تحلیل است؛ اول، آیا دولت متناسب با دریافت‌های مالیاتی (انواع مالیات

شامل تعرفه‌های گمرکی و عوارض شهرداری و...)، خدمات کمی و کیفی لازم را ارائه می‌دهد؟ و دوم اینکه آیا دولت مستقر نماینده اکثریت است؟ به عبارتی دیگر، آیا در ارائه خدمات، سلايق اکثریت را مد نظر قرار می‌دهد یا منتخب اقلیتی از جامعه است و درآمدهای بودجه‌ای را صرفاً به برآورده کردن سلايق و خواست اقلیت اختصاص می‌دهد؟

شواهد نشان می‌دهد، در اغلب موارد پاسخ به این سؤال منفی است؛ یعنی، حاکمیت (منظور تمامی سازمان‌ها و دستگاه‌های متکی به بودجه) به دلیل ناکارآمدی و بهره‌وری به شدت پائین (ناشی از نظام ناشایسته سالاری حاکم)، ناتوان از انجام وظایف تعیین شده هستند و در واقع، بخش قابل توجهی از بودجه را تلف می‌کند. به علاوه، تعداد قابل توجهی از ردیف‌های هزینه‌ای غیر ضروری و بی‌تأثیر و یا با تأثیر منفی بر تولید و رفاه ملی وجود دارند که از مالیات‌های اخذ شده از مردم تأمین مالی می‌شوند. در واقع بخش قابل توجهی از نان خورهای بودجه‌ای از جیب مردم ارتزاق می‌کنند بدون آنکه به رفاه جامعه بیافزایند. در پاسخ به سؤال دوم نیز باید گفت که با توجه به ساختار سیاسی حاکم و شیوه انتخابات‌های کشور و نیز به دلیل تنگ نظری‌های سیاسی و ایدئولوژیک حاکم بر تأیید صلاحیت نامزدهای ریاست جمهور و نمایندگان مجلس، در بسیاری از دوره‌ها سلايق و خواسته‌های اکثریت از نظام اجرایی و تصمیم‌گیری حذف شده یا نادیده گرفته شده یا می‌شود. دو انتخابات اخیر مجلس و ریاست جمهوری و تعداد و سهم شرکت‌کنندگان از نمونه‌های اخیر این تناقض است. بدیهی است که در چنین شرایطی، نسبت به نظر و سلیقه اکثریت پرداخت کنندگان مالیات بی‌اعتنائی صورت می‌گیرد. در عوض، تخصیص بودجه بر اساس نظر و سلیقه اقلیت صورت می‌پذیرد. بعنوان نمونه، دولت فعلی پیش و پس از انتخاب شدن مکرر ادعا می‌کرد که سفره مردم را به تحریم‌ها گره نمی‌زند اما آنچه طی یکسال گذشته انجام داده با افزایش مالیات‌ها و عدم افزایش حقوق کارکنان به میزانی کمتر از نرخ تورم، هم سفره مردم را کوچک‌تر کرده و هم صرفاً بر تأمین کسری بودجه خود تمرکز کرده و نسبت به سایر اجزاء (GDP مصرف بخش خصوصی، سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، خالص تجارت خارجی) که در واقع محل تأمین معیشت و رفاه بخش بزرگی از افراد جامعه است، بی‌اعتنا بوده است. این شیوه حکمرانی (اتلاف و ناکارآمدی در صرف بودجه و نیز هزینه کرد بودجه در جهت تأمین سلايق اقلیت جامعه) حتی در تضاد با آموزه‌های دینی و احکام فقهی است که می‌تواند تعرض به حق الناس تلقی شود.

IMF ترسیم کرد

چهره اقتصاد ایران تا ۱۴۰۲

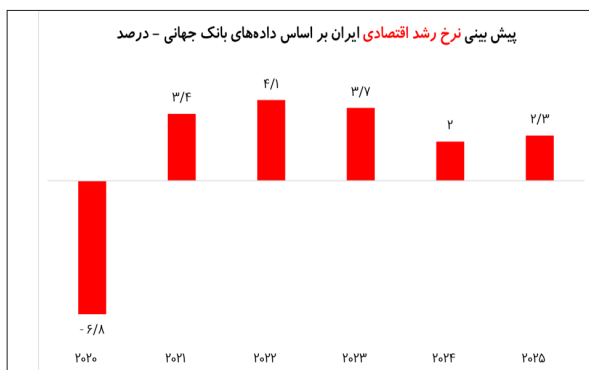

است. از سوی دیگر، این گزارش تورم ایران در سال جاری و آینده میلادی را در سطح ۴۰ درصد پیش‌بینی کرده است.

«رشد ۳ درصدی اقتصاد پایدار است؟»

گزارش‌های جدید منتشر از نهادهای داخلی و خارجی حکایت از آن دارد که در پایان سال جاری رشد اقتصادی افزایش پیدا کرده و به رقم‌هایی

صندوق بین‌المللی پول در تازه‌ترین گزارش خود، چشم‌انداز اقتصاد ایران را ترسیم کرد. این گزارش معتقد است که اقتصاد جهان با سه چالش «جنگ روسیه و اوکراین، بحران افزایش قیمت‌های مصرف‌کننده و کاهش رشد اقتصادی چین» روبه‌رو خواهد بود. داده‌های این صندوق نشان می‌دهد، استمرار رشد مثبت اقتصادی همراه با کاهش سرعت رشد به ۳ درصد در سال ۱۴۰۱ و به ۲ درصد در سال ۱۴۰۲ مورد انتظار

حد انتظار بوده است و تورم نیز بالاتر از آن چیزی است که در طول چندین دهه دیده شده است.

عواملی چون بحران هزینه‌های زندگی، سخت شدن شرایط مالی در بیشتر مناطق جهان، تنش میان روسیه و اوکراین و همه‌گیری کرونا چشم‌انداز رشد اقتصادی جهان را به شدت تحت تاثیر قرار داده است؛ به طوری که پیش‌بینی می‌شود رشد جهانی از ۶ درصد در ۲۰۲۱ به ۳/۲ درصد در ۲۰۲۲ و ۲/۷ درصد در ۲۰۲۳ کاهش پیدا کند.

بر اساس پیش‌بینی بانک جهانی، پیش‌بینی می‌شود که رشد تولید ناخالص داخلی در میان مدت در حد متوسط باقی بماند، زیرا اقتصاد همچنان متأثر از محدودیت‌های ناشی از تنگناهای رشد جهانی و داخلی است. پس از بهبود اولیه بعد از پاندمی، انتظار می‌رود که تورم بالاتر، مصرف را کاهش داده و منجر به کاهش تقاضا شود. بانک جهانی رشد اقتصادی ایران را برای سال‌های ۲۰۲۳ و ۲۰۲۴ مثبت اما رو به کاهش پیش‌بینی می‌کند.

«چکیده وضعیت اقتصاد ایران»

در ادامه این گزارش چکیده وضعیت چشم‌انداز اقتصاد ایران طی سال‌های ۱۴۰۱ الی ۱۴۰۲ از منظر صندوق بین‌المللی پول (بر اساس گزارش اکتبر ۲۰۲۲) پرداخته شده است. داده‌های این صندوق نشان می‌دهد، استمرار رشد مثبت اقتصادی همراه با کاهش سرعت رشد به ۳ درصد در سال ۱۴۰۱ و به ۲ درصد در سال ۱۴۰۲ مورد انتظار است.

رقم حدود ۲ تریلیون دلار برای تولید ناخالص داخلی ایران در سال ۱۴۰۱ بر مبنای میانگین نرخ موزون ۵۰۵۵ تومان در هر دلار برآورد شده است. البته با توجه به میانگین نرخ ۲۵ هزار تومان برای خرید هر

در حدود ۳ درصد خواهد رسید. بانک جهانی نرخ رشد اقتصادی ایران در سال ۲۰۲۲ را ۳٫۷ درصد و صندوق بین‌المللی پول نیز ۳ درصد پیش‌بینی کرده که هر دوی آن‌ها کاهش همه‌گیری کرونا و افزایش قیمت نفت را دلیل اصلی این رشد بعد ۳ سال رکود مطلق می‌دانند. اما این پیش‌بینی‌ها تنها محدود به سال جاری است و به نظر می‌رسد امتداد رشد اقتصادی برای سال‌های آینده، به حل چالش‌های ساختاری اقتصاد ایران و البته و کنترل معضل کم‌آبی و خشکسالی است. صندوق بین‌المللی پول هم در تازه‌ترین گزارش خود از چشم‌انداز رشد اقتصاد جهان، رشد اقتصادی ایران برای ۲۰۲۲ را ۳ درصد و برای ۲۰۲۳ حدود ۲ درصد پیش‌بینی کرده است، که نسبت به پیش‌بینی قبلی این نهاد در ماه آوریل تغییری نداشته است.

این نهاد تورم ایران را نیز برای سال‌های ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳ حدود ۴۰ درصد پیش‌بینی کرده است؛ این در حالی است که گزارش ماه آوریل تورم ایران برای ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳ باروند کاهشی به ترتیب ۳۲/۳ و ۲۷/۵ درصد پیش‌بینی شده بود. پیش‌تر، بانک جهانی نیز در گزارش خود رشد اقتصادی و تورم را در سال جاری و آینده پیش‌بینی کرده بود. بانک جهانی تخمین خود از رشد اقتصادی ایران در سال ۲۰۲۲-۲۰۲۳ را از ۳/۳ به ۲/۹ درصد کاهش داده و رشد ۲/۲ درصد را برای سال ۲۰۲۳-۲۰۲۴ پیش‌بینی کرده است. بر اساس این گزارش، کاهش رشد فعالیت اقتصادی جهان گسترده‌تر و بیش از

تورم ۴۰ درصد برای ایران در سال ۱۴۰۱ رقمی مشابه سال قبل برآورد، و استمرار آن در سال ۱۴۰۲ پیش‌بینی شده است با توجه به تحقق تورم ۴۷ درصدی طی نیمه نخست ۱۴۰۱ حداقل تورم مورد انتظار برای سال جاری حدود ۴۶ درصد پیش‌بینی می‌شود که ۶ واحد درصد از رقم مورد انتظار صندوق بین‌المللی پول بالاتر است

با روند افزایشی همراه خواهد بود. نرخ بیکاری سال ۱۴۰۱ حدود ۹٫۴ درصد و برای سال ۱۴۰۲ حدود ۹٫۶ درصد پیش‌بینی شده است. به دلیل انتظار بیشتر برای هزینه عمومی در مقایسه با درآمد عمومی دولت، کسری بودجه طی دو سال ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ تشدید خواهد شد و به ترتیب با ارقام ۴۱۹ هزار میلیارد تومان و ۸۴۰ هزار میلیارد تومان، برابر با ۴ و ۶ درصد تولید ناخالص داخلی خواهد شد. روند افزایشی خالص بدهی دولت طی سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ نیز ادامه یافته و به محدوده ۳۰۰۰ هزار میلیارد تومان نزدیک خواهد شد. همچنین با توجه به رشد درآمدهای ناشی از صادرات نفتی و همچنین افزایش ارزش صادرات غیر نفتی، بهبود حساب جاری ایران در سال ۱۴۰۱ به ۳۲ میلیارد دلار و در سال ۱۴۰۲ به ۳۰ میلیارد دلار مورد انتظار خواهد بود.

دلار در سامانه نیما در سالجاری و حذف اختصاص نرخ ارز ترجیحی برای واردات برخی اقلام اساسی، برآورد صندوق صحیح به نظر نمی‌رسد. بهبود نسبی در سرانه تولید ناخالص داخلی به قیمت ثابت در قالب رشد ۲ درصدی آن برای سال ۱۴۰۱ و یک درصدی برای سال ۱۴۰۲ پیش‌بینی شده است. استمرار کاهش نسبت سرمایه‌گذاری به تولید ناخالص داخلی طی دو سال ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ و رسیدن به سطح زیر ۴۰ درصد و اتفاق مشابه برای پس‌انداز ملی مورد انتظار است. تورم ۴۰ درصد برای ایران در سال ۱۴۰۱ (رقمی مشابه سال قبل) برآورد، و استمرار آن در سال ۱۴۰۲ پیش‌بینی شده است (با توجه به تحقق تورم ۴۷ درصدی طی نیمه نخست ۱۴۰۱ حداقل تورم مورد انتظار برای سال جاری حدود ۴۶ درصد پیش‌بینی می‌شود که ۶ واحد در صد از رقم مورد انتظار صندوق بین‌المللی پول بالاتر است.)

رشد مقداری حجم برای واردات و صادرات کالا برای سال ۱۴۰۱ به ترتیب برابر با ۶٫۵ درصد و ۱۳٫۱ درصد پیش‌بینی شده که در سال ۱۴۰۲، هر دو با افت همراه خواهند بود. بر اساس آمار گمرک ایران، طی نیمه نخست ۱۴۰۱ مقدار صادرات کالای بدون نفت خام از افت ۱۲٫۶ درصدی و مقدار واردات کل نیز از کاهش ۱۴٫۷ درصدی در مقایسه با مدت مشابه سال قبل برخوردار بوده است، بنابراین تحقق پیش‌بینی رشد مقداری صادرات و واردات بستگی به عملکرد صادرات نفتی در کل سال و عملکرد صادرات بدون نفت خام و واردات طی نیمه دوم سال ۱۴۰۱ خواهد داشت. پیش‌بینی افت حجم صادرات و واردات کالایی ایران در سال ۱۴۰۲ را می‌توان به انتظار افت درآمدهای صادراتی ناشی از صادرات نفتی، تعدیل تقاضا و به تبع آن کاهش واردات نسبت داد. نرخ بیکاری مورد انتظار برای ایران در سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ همچنان تک‌رقمی ولی

چشم‌انداز اقتصاد ایران / بر اساس گزارش اکتبر ۲۰۲۲ صندوق بین‌المللی پول					
متغیر اقتصادی	واحد سنجش	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱
تولید ناخالص داخلی / به قیمت ثابت	هزار میلیارد تومان	۱۴۰۰۸	۱۴۵۵	۱۵۲۴	۱۵۷۰
تولید ناخالص داخلی / به قیمت ثابت	درصد تغییر	-۲۰٫۷	۳٫۳۳	۴٫۷۲	۳٫۰۱
تولید ناخالص داخلی / به قیمت جاری	هزار میلیارد تومان	۲۰۷۳۶	۴۰۰۷۹	۶۶۷۷	۹۹۱۶
تولید ناخالص داخلی / به قیمت جاری	میلیارد دلار	۶۵۱	۹۷۱	۱۵۸۹	۱۹۲۳
نرخ دلار مبنای محاسبه معادل تولید ناخالص داخلی جاری	تومان	۴۲۰۰	۴۲۰۰	۴۲۰۰	۵۰۵۵
تولید ناخالص داخلی / PPP / به قیمت جاری	میلیارد دلار / بین‌المللی	۱۰۲۷۰	۱۰۳۲۸	۱۰۴۴۹	۱۰۵۹۹
سرانه تولید ناخالص داخلی به قیمت ثابت	میلیون تومان	۱۶۹۰۵	۱۷۳۲۲	۱۷۹۰۶	۱۸۳۲۲
سرانه تولید ناخالص داخلی به قیمت ثابت / PPP	دلار بین‌المللی	۱۴۶۷۵	۱۴۹۹۰	۱۵۵۴۹	۱۵۸۶۰
سرانه تولید ناخالص داخلی به قیمت جاری	میلیون تومان	۳۲۹	۴۸۵	۷۸۷	۱۱۶۴
سرانه تولید ناخالص داخلی به قیمت جاری	دلار	۷۸۲۲	۱۱۵۵۶	۱۸۰۳۹	۲۳۰۳۳
سرانه تولید ناخالص داخلی به قیمت جاری / PPP	دلار بین‌المللی	۱۵۳۹۵	۱۵۸۱۱	۱۷۰۸۲	۱۸۶۶۳
سهم در تولید ناخالص داخلی جهان / PPP	درصد	۰٫۹۳	۰٫۹۸	۰٫۹۸	۰٫۹۸
کل سرمایه‌گذاری	هزار میلیارد تومان	۱۰۷۸	۱۸۰۵	۲۷۵۹	۴۰۰۴
نسبت کل سرمایه‌گذاری به GDP	درصد	۲۹٫۴	۴۴٫۳	۴۱٫۳	۴۰٫۱
نسبت ناخالص پس‌انداز ملی به GDP	درصد	۳۹٫۲	۴۴٫۲	۴۲٫۰	۴۱٫۳
نرخ تورم	درصد	۳۴٫۶	۳۶٫۴	۴۰٫۱	۳۹٫۹

متغیر اقتصادی	واحد سنجش	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱
حجم واردات کالاها و خدمات	درصد تغییر	-۵٫۴	-۲۳٫۶	۲۲٫۷	۶٫۵
حجم واردات کالا	درصد تغییر	-۴٫۱	-۲۱٫۴	۲۱٫۶	۶٫۵
حجم صادرات کالاها و خدمات	درصد تغییر	-۲۱٫۷	-۴٫۶	۱۴٫۴	۱۳٫۷
حجم صادرات کالا	درصد تغییر	-۲۵٫۷	۶٫۳	۱۳٫۹	۱۳٫۱
نرخ بیکاری	درصد	۱۰٫۶	۹٫۶	۹٫۲	۹٫۴
جمعیت	نفر	۸۳٫۱	۸۴٫۱۱	۸۴٫۸	۸۵٫۷
درآمد عمومی دولت	هزار میلیارد تومان	۲۶۴	۲۹۵	۵۳۹	۸۲۹
نسبت درآمد عمومی دولت به GDP	درصد	۹٫۷	۷٫۲۷	۸٫۱	۸٫۳
هزینه عمومی دولت	هزار میلیارد تومان	۳۸۶	۵۲۰	۸۲۶	۱۰۲۴۸
نسبت هزینه عمومی دولت به GDP	درصد	۱۴٫۱	۱۳٫۰	۱۲٫۴	۱۲٫۵
کسری بودجه عمومی (تفاوت درآمد و هزینه)	هزار میلیارد تومان	-۱۲۲	-۳۳۵	-۲۸۷	-۴۱۹
نسبت کسری بودجه عمومی به GDP	درصد	-۴٫۵	-۵٫۸	-۴٫۳	-۴٫۲
خالص بدهی دولت عمومی	هزار میلیارد تومان	۹۰۱	۱۰۳۴۴	۲۰۳۱۰	۲۰۵۲۲
نسبت خالص بدهی دولت عمومی به GDP	درصد	۳۲٫۹	۳۶٫۱	۳۶٫۱	۲۸٫۶
تراز حساب جاری	میلیارد دلار	-۱٫۶	-۰٫۷۰	۱۱٫۵	۳۲٫۰
نسبت تراز حساب جاری به GDP	درصد	-۰٫۲	-۰٫۱	۰٫۷	۱٫۶

بحران معیشت

حمید حاجی‌اسماعیلی
عضو اسبق کارگری
شورای عالی کار

با توجه به افزایش تورم طی چند سال اخیر همواره شاهد هستیم که در ابتدای سال حداقل میزان دستمزد کارگران و مستمری بازنشستگان تامین اجتماعی تعیین می‌شود، اما در طول سال با افزایش تورم و افزایش قیمت‌هایی که خود دولت بر روی کالاها اعمال می‌کند روبرو هستیم، عملاً این موضوع وضعیت معیشتی کارگران را با بحران روبرو کرده و سفره آن‌ها کوچکتر از گذشته شده است.

بر همین اساس ما خواهان اصلاح حداقل دستمزد کارگران در نیمه دوم سال هستیم، اما دولت‌های مختلف هیچگاه زیر بار این موضوع نرفته‌اند. حالا اتفاقی که افتاده این است که دولت برای اولین بار حداقل حقوق کارمندان و بازنشستگان کشوری و لشگری را در طول سال اصلاح کرده. حال با توجه به لایحه دو فوریتی که دولت و مجلس با همکاری یکدیگر آن را تصویب کردند و شورای نگهبان نیز آن را تایید کرده است، کارگران و بازنشستگان تامین اجتماعی هم خواستار آن هستند که مانند کارمندان و بازنشستگان دولتی با آن‌ها بر خورد شود. در حال حاضر حداقل حقوق کارمندان از ۵ میلیون و ۶۰۰ هزار تومان به ۶ میلیون و ۶۰۰ هزار تومان افزایش پیدا کرده، در حالی که حداقل دستمزد کارگران و بازنشستگان ۵ میلیون و ۷۰۰ هزار تومان است و با توجه به اینکه اکثریت کارگران و مستمری بگيران به نوعی حداقل بگير هستند، دولت باید این کاری که در حق کارکنان خود انجام داده را نیز در مورد دستمزد کارگران و بازنشستگان تامین اجتماعی نیز انجام دهد. از طرفی با توجه به اینکه سفره کارگران طی چند وقت اخیر بسیار آب رفته است، عملاً دولت در اردیبهشت ماه با حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی قیمت کالاها را اساسی و مایحتاج ضروری مردم را با افزایش بیش از ۱۰۰ درصدی روبرو کرده. طبیعتاً در چنین شرایطی اثر

افزایش حداقل حقوق و دستمزد کارگران در ابتدای سال به نوعی از بین رفت و باید با اصلاح مصوبه شورای عالی کار این موضوع جبران شود. این در حالی است که دولت در مواردی مانند حق مسکن کارگران حدود ۷ ماه کارگران را معطل نگه داشت و از ابلاغ پرداخت حق مسکن خودداری کرد، از سویی در هفت ماه نخست سال نیز این مبلغ به کارگران پرداخت نشد و معلوم نیست که مابه التفاوت این مبلغ را کارفرمایان از ابتدای سال تاکنون به کارگران پرداخت کنند.

سیاست‌هایی که خود دولت تاکنون اجرایی کرده، باعث افزایش تورم و نقدینگی در جامعه شده. بنابراین با توجه به اینکه کارگران بخش زیادی از جامعه را تشکیل می‌دهند، آن‌ها این روزها با مشکلات معیشتی زیادی روبرو هستند. بر این اساس باید باید سازوکار فراهم شود که آن‌ها نیز مانند کارمندان و بازنشستگان کشوری و لشگری نیز از افزایش حداقل ۲۰ درصدی حقوق برخوردار شوند تا در این زمینه نیز عدالت رعایت شود. حال این امیدواری وجود دارد که جلسات شورای عالی کار برای موضوع تشکیل شود. تا پیش از این دولت به هیچ عنوان اجازه تشکیل جلسه کمیته دستمزد و شورای عالی کار را برای بازنگری در نرخ حداقل دستمزد نمی‌داد، اما با این کاری که دولت برای اولین بار در قبال کارمندان خود انجام داد این توقع در کارگران به وجود آمده است که آن‌ها نیز بتوانند از این امکان استفاده کنند، تا قدری وضعیت معیشتی کارگران و مستمری بگيران تامین اجتماعی با بهبود روبرو شود. حال باید دید دولت و مجلس در این باره چه اقدامات را در جهت بهبود وضعیت اقتصادی خانوارهای کارگری و مستمری بگير تامین اجتماع انجام خواهند داد.

چرا «دلار» آرام نمی‌گیرد؟

حال از آنجایی که همواره رابطه دلار و تورم یک رابطه دوسویه بوده است، ریشه اصلی افزایش قیمت ارز در بازار، افزایش تورم و رشد حجم نقدینگی است. بنابراین با توجه به چنین شرایطی دلیل خاصی برای ثابت ماندن قیمت ارز نمی‌ماند. از سوی دیگر وضعیت مبهم برجام نیز مزید بر علت شده که دلار مسیر صعود را در پیش بگیرد. همزمان با اظهارات مقامات ایرانی و غربی در دو، سه ماه گذشته در مورد به کما رفتن برجام و به بن بست رسیدن مذاکرات و وضعیت

در حال حاضر نرخ ارز به مسائل کلان اقتصادی، میزان فروش نفت و درآمدهای کشور، وضعیت خروج سرمایه از کشور با توجه به شرایط موجود، میزان تقاضا برای واردات و خدمات و همچنین تخصیص ارز به مردم با کارت ملی و در نهایت میزان قاچاق کالا به صورت سالیانه بستگی دارد و مجموع این عوامل است که قیمت ارز در بازار آزاد را تعیین می‌کند.

سیدکمال سیدعلی
معاون اسبق ارزی
بانک مرکزی

با فرض ادامه وضعیت موجود دلار همینطور افزایش قیمت داشته باشد، به اعتقاد بنده چنین اتفاقی نمی‌تواند بیافتد. به عنوان مثال در سطوح قیمتی بالای ۳۵ هزار تومان، دیگر واردات برخی از کالاها به سطح مقرون به صرفه نیست و صرفه اقتصادی ندارد. همانطور که در سال‌های ۹۰ و ۹۱ میزان واردات ۶۰ تا ۷۰ میلیارد دلار در سال بود، امروز با توجه به جهش چند برابری نرخ ارز، میزان واردات نسبت به یک دهه گذشته به نصف رسیده و حدود ۳۵ میلیون میلیارد دلار کاهش پیدا کرده، بنابراین هر چقدر قیمت ارز افزایش یابد، میزان واردات کاهش خواهد یافت.

در نهایت باید تاکید کرد که در حال حاضر نرخ ارز به مسائل کلان اقتصادی، میزان فروش نفت و درآمدهای کشور، وضعیت خروج سرمایه از کشور با توجه به شرایط موجود، میزان تقاضا برای واردات و خدمات و همچنین تخصیص ارز به مردم با کارت ملی و در نهایت میزان قاچاق کالا به صورت سالیانه بستگی دارد و مجموع این عوامل است که قیمت ارز در بازار آزاد را تعیین می‌کند.

داخل کشور در دو ماهه اخیر، افزایش قیمت ارز در بازار نیز رخ داد و به نوعی نقطه شروع آن بود؛ زیرا قرار بود با احیای برجام قیمت ارز تا ۲۲ تا ۲۳ هزار تومان کاهش پیدا کند، اما همزمان افزایش قیمت دلار علامت خوبی برای فعالین اقتصادی نبود، بر همین اساس بانک مرکزی دو راه بیشتر نداشت، یا قبول کردن کاهش ارزش پول ملی یا تزریق ارز به بازار و مدیریت آن. بنابراین این که قیمت ارز ثبات داشته باشد به هیچ عنوان نمی‌تواند امکان پذیر باشد.

از طرفی با توجه به اینکه طی سال‌های اخیر به صورت متوسط با تورم ۴۰ درصدی روبرو بوده‌ایم، طی این مدت هم به نوعی کسری بودجه دولت و چاپ پول نهادینه شده و تورم بالا در اقتصاد کشور حفظ شده، طبیعتاً نمی‌توان توقع داشت در این شرایط قیمت ارز در یک نقطه آرام بگیرد، از سویی با توجه به شرایط موجود و در یک جو هیجانی شاهد هستیم قیمت دلار از ۳۱ هزار تومان به ۳۶ هزار تومان افزایش پیدا می‌کند.

در دهه‌های گذشته نیز ما سه مرتبه تجربه جهش ارزی را داشته‌ایم. این دفعه چهارم است که دقیقاً همین اتفاق افتاده. به عنوان مثال در بین سال‌های ۹۲ تا ۹۶ به علت برجام قیمت دلار ثابت ماند، اما قبل از آن بین سال‌های ۹۰ تا ۹۱ و حتی در سال‌های ۷۱ و ۷۲ نیز ما جهش‌های ارزی را شاهد بودیم. طی این سه ساله نیز که دلار بین ۲۸ تا ۳۰ هزار تومان در نوسان بود، به امید احیای برجام به نوعی در این قیمت‌ها باقی ماند. از سویی می‌توان گفت تنها عامل بازدارنده افزایش قیمت ارز در سال‌های گذشته امضای احتمالی توافقنامه هسته‌ای بوده است.

البته آنچه که مشخص است اینکه طی مدت اخیر نوسان اقدامات دولت برای احیای برجام بسیار زیاد بوده؛ به طوریکه در این مدت شاهد بودیم که دولت به نوعی موضع‌گیری‌های مختلفی را به منظور احیای برجام از خود نشان داده که این موضوع باعث شد، امروز دلار این چنین با رشد روبرو شود. اگر می‌خواهیم دلار به ثبات برسد، در وهله اول باید منتظر احیای برجام در آینده نزدیک باشیم. بعد از این اتفاق این انتظارات تورمی تخلیه خواهد شد و دست آخر نیز بازگشت سرمایه اجتماعی به کشور و برقراری ثبات و آرامش از اهمیت بسزایی برخوردار است. تنها در این صورت است که به اعتقاد بنده دلار می‌تواند آرام بگیرد. از طرفی باید این را هم در نظر گرفت که دلار سطح کشش افزایش قیمت مشخصی دارد؛ بنابراین اینکه

عملکرد افشار فتح الهی، مدیر عامل سازمان منطقه آزاد قشم ترسیم شد

روایت یکساله از پیشرفت «قشم»

یکسال از آغاز دوره مدیریت جدید در سازمان منطقه آزاد قشم می‌گذرد. حال پس از گذشت ماه‌ها نگاهی به فعالیت‌ها و اقدامات انجام شده در دوران حضور افشار فتح الهی به عنوان رییس هیات مدیره و مدیر عامل سازمان منطقه آزاد قشم نشان می‌دهد، با همراهی و اعتماد جامعه محلی به مرور شاهد به نتیجه رسیدن طرح‌ها و برنامه‌هایی هستیم که طی یک سال گذشته همسو با سیاست‌های کلان نظام مقدس جمهوری اسلامی و همچنین در راستای عمل به سیاست‌ها و مأموریت‌های دولت مردمی آیت الله ریسی در جزیره زیبای قشم آغاز شده است.

منطقه آزاد قشم با داشتن شرایط ویژه و موقعیت ژئوپلیتیکی خاص خود که این منطقه را متمایز و متفاوت از سایر مناطق آزاد کشور کرده، به دلیل چندگانگی‌های مدیریتی و عدم پایداری و تمکین دستگاه‌های اجرایی به قوانین در مناطق آزاد، نسبت به سایر مناطق در ابعاد مختلف دچار عقب ماندگی شده بود. در این راستا با مذاکرات انجام شده و با موافقت صورت گرفته جهت رفع دوگانگی مدیریتی یکپارچه سازی جزیره قشم به یک منطقه آزاد یکی از خواسته‌های سازمان منطقه آزاد قشم با اولویت پایان دادن به مشکلات مردمی در نتیجه دوگانگی‌های حاکمیتی موجود بود که با پیگیری‌های صورت گرفته از سوی فتح الهی بعد از سال‌ها، در شورای عالی مناطق آزاد کشور به تصویب رسید که خواسته مردم و فعالان اقتصادی جزیره برای حل مشکلات عدیده زندگی و سرمایه‌گذاری در قشم است، سازمان منطقه آزاد قشم خواهد توانست با قدرت بیشتر و گام‌های مستحکم‌تری در راستای ایفای این مسئولیت‌ها نقش آفرینی کرده و در همه

بخش های اقتصادی، صنعتی، گردشگری که قانون گذار به آن اولویت داده است، سراسر جزیره را منتفع کرده و به توسعه بیشتر کشور نیز کمک کند. بازطراحی و بهسازی وضعیت زیرساخت های اساسی جزیره بویژه در حوزه راه ها و تامین آب شرب با سرعت بیشتری در حال انجام است. آغاز عملیات عمرانی دو پروژه بزرگراهی در جزیره قشم و پیشرفت طرح موسوم به نهضت آسفالت معابر در جزیره قشم را می توان بخشی از مهمترین فعالیت های در حوزه بهبود راه ها و معابر دسترسی در سطح جزیره قشم دانست. در همین رابطه اقدامات اولیه جهت آغاز مجدد پروژه عظیم پل خلیج فارس به عنوان محور اتصال دهنده جزیره قشم با سرزمین اصلی نیز انجام شده و براساس صحبت های مدیرعامل سازمان منطقه آزاد قشم این پروژه ملی نیز در آینده نزدیک فرآیند عمرانی خود را آغاز کرده و مسیر برای به واقعیت تبدیل شدن یکی از آرزوهای دیرینه مردم این ناحیه هموار می شود. در راستای اجرای قانون جهش تولید مسکن همسو با قانون مصوب مجلس شورای اسلامی و سیاست های دولت سیزدهم، طی ماه های گذشته طرح مسکن جوانان جزیره در روستاهای مختلف با هدف رفع نیاز جزیره نشینان به مسکن نیز یکی از اقدامات اصلی و اساسی است در دستور کار قرار گرفته است. در اجرای مسکن دار شدن کلیه اقشار جامعه بویژه جوانان و گروه های کم برخوردار در اولویت قرار گرفته اند.

مذاکرات فشرده با وزیر نیرو و مجموعه این وزارتخانه و آغاز طرح هایی جهت رفع مشکل آب در تمام نقاط جزیره قشم نیز از مهمترین اقدامات صورت گرفته طی یک سال گذشته بوده است. کلنگ زنی، افتتاح و راه اندازی آب شیرین کن های جدید در کنار جانمایی نقاطی در سطح جزیره برای احداث آب شیرین کن های جدید، از جمله اقداماتی است که با به نتیجه رسیدن آنها شاهد رفع چالش کم آبی در جزیره خواهیم بود. بازگشایی و بهبود فضای کسب و کارها و ایجاد بستر مناسب برای رونق تولید و فعالیت صنعتی در جزیره قشم، طی ماه های گذشته زمینه ساز طبیعی شدن فعالیتهای اقتصادی به ویژه در حوزه تجارت بوده است. با برنامه ریزی صورت گرفته در حوزه مدیریت گمرک سازمان منطقه آزاد قشم و با حمایت انجام شده از صادرکنندگان برای نخستین بار تراز تجاری این منطقه در شش ماهه نخست سال ۱۴۰۱ مثبت شد. همچنین در این مدت نخستین محموله از تولیدات "پالایشگاه پارس بهین پالایش" به عنوان بزرگترین واحد پالایشگاهی نفت فوق سنگین و تولیدکننده قیر کشور به بازارهای هدف صادر شده است. مجموعه اقدامات صورت گرفته در حوزه اقتصادی طی یک سال گذشته موجب شده تا درآمدهای ارزی منطقه آزاد قشم رشد

یکپارچه سازی جزیره قشم به یک منطقه آزاد یکی از خواسته های سازمان منطقه آزاد قشم با اولویت پایان دادن به مشکلات مردمی در نتیجه دوگانگی های حاکمیتی موجود بود که با پیگیری های صورت گرفته از سوی فتح الهی بعد از سال ها، در شورای عالی مناطق آزاد کشور به تصویب رسید

کرده و علاوه بر کمک به اقتصاد ملی، امکان اجرای طرح های زیرساختی بیشتری در این منطقه فراهم شود.

در کنار موارد ذکر شده اقدامات مختلفی نیز با هدف بهبود وضعیت شغلی و افزایش انگیزه نیروهای انسانی در سازمان منطقه آزاد قشم اجرایی شده است که در نتیجه آن شاهد افزایش و رشد شاخص های مختلف در حوزه اشتغال و رفاه اجتماعی بوده است. در همین راستا موضوع همسان سازی در حقوق و مزایای پرسنل مجموعه سازمان منطقه آزاد قشم و تبدیل وضعیت نیروهای عضو خانواده شهدا و ایثارگران نیز با جدیت پیگیری شده است.

در ادامه این گزارش بخشی از عملکردهای شاخص انجام شده طی یک سال گذشته از آغاز دوران حضور افشار فتح الهی بعنوان مدیرعامل سازمان منطقه آزاد قشم را می خوانید:

«تلاش برای حاکمیت یکپارچه در جزیره قشم»

یکپارچه سازی جزیره قشم به یک منطقه آزاد یکی از خواسته های سازمان منطقه آزاد قشم با اولویت پایان دادن به مشکلات مردمی در نتیجه دوگانگی های حاکمیتی موجود بود که با پیگیری های صورت گرفته از سوی فتح الهی بعد از سال ها، در شورای عالی مناطق آزاد کشور به تصویب رسید.

موافقت برای حل معضل دوگانگی حاکمیتی قشم در دولت مردمی و به نفع مردم که با حمایت دبیر شورای عالی مناطق آزاد همراه شد، می تواند با مدیریت اصولی و برنامه ریزی دقیق برای توسعه متوازن در سطح جزیره،

در کو، چاهوشرفی، چاهوغربی، دولاب، دوربنی، تمسنی، خالدین، توریان، کوشه، رمجاه، مسن، دهخدا، شیبدراز، تنبان، جیجیان، کنارسیاه، نقاشه، برکه خلف و نخلگل عملیاتی شده است؛ لازم به ذکر است ۸ هزار و ۵۰۰ جوان قشمی در این طرح ثبت نام کرده اند که براساس آخرین آمار دریافتی یک هزار و ۸۷۰ تن موفق به دریافت زمین شده اند.

«رفع چالش تامین آب در جزیره قشم»

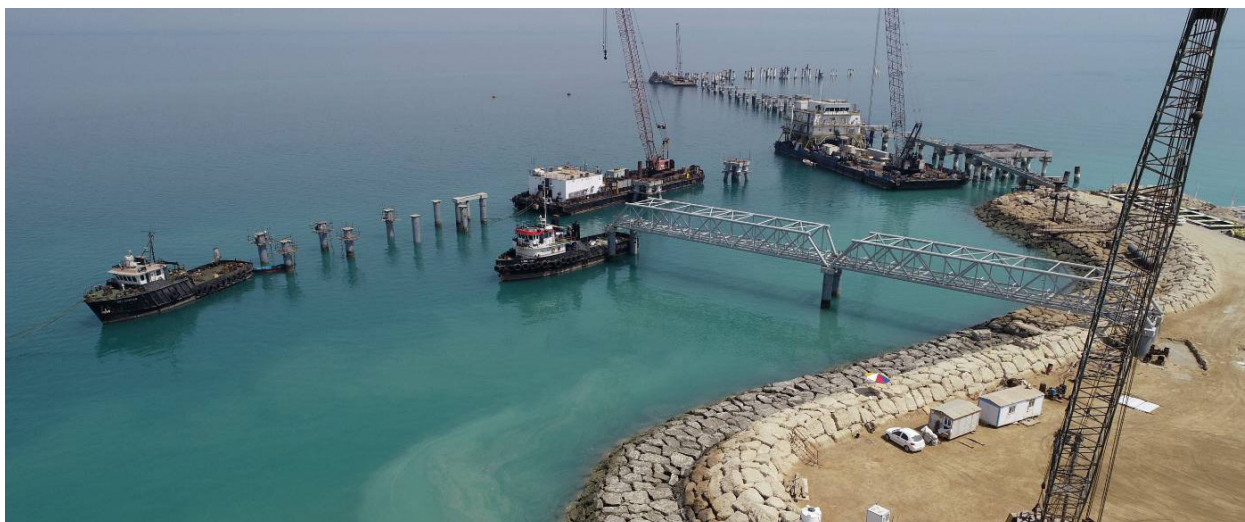
رفع مشکلات مربوط به تامین آب شرب و افزایش ظرفیت تولید آب و برق یکی از چالش های دیرینه منطقه آزاد قشم است که طی یک سال گذشته و با آغاز فعالیت افشار فتح الهی به عنوان رییس هیات مدیره و مدیرعامل سازمان منطقه آزاد قشم با جدیت بیشتری در دستور کار قرار گرفته است. انعقاد قرارداد سرمایه گذاری به روش BOT جهت تامین آب شهر به ظرفیت ۱۰۰۰۰ مترمکعب در روز با سرمایه گذاری معادل ۲۵۵ میلیارد تومان توسط شرکت فرآب یکی از اقدامات مهم انجام شده توسط سازمان منطقه آزاد قشم برای رفع چالش تامین آب جزیره اجرایی و کلنگ آغاز احداث آن به زمین زده شد. از طرف دیگر تخصیص زمین جهت ساخت تاسیسات آب شیرین کن در سایت های پیش بینی شده در سلخ، تورگان و باسعیدو با روش اسمز معکوس به ظرفیت مجموعاً ۱۲۰۰۰ مترمکعب (هر کدام ۴۰۰۰ مترمکعب) با همکاری شرکت آب و فاضلاب استان هرمزگان نیز از برنامه هایی است که برای تامین آب جزیره در دستور کار قرار گرفته است. انعقاد تفاهم نامه با شورا و شهرداری قشم درباره توسعه و احداث شبکه آب و فاضلاب در بافت قدیم و تاریخی با هدف ارائه خدمات زیرساخت شهری به بیش از ۲۴ هزار نفر از ساکنین شهر قشم از اقدامات صورت گرفته توسط منطقه آزاد قشم طی یک سال گذشته می باشد.

همچنین با هدف رفع مشکل تامین آب شهر در گهان و روستای هلر، شاهد کاهش بار توزیع از شبکه مورد اشاره و انتقال آن به شبکه آبی شهر قشم بودیم که موجب رفع نیاز جمعیت های ساکن در این نقاط گردید. همچنین با پیگیری و مذاکره صورت گرفته میان مدیرعامل سازمان منطقه آزاد قشم و وزیر نیرو مجوز مورد نیاز برای تخصیص ۵۰۰۰ مترمکعب آب در روز در قالب خرید تضمینی برای شهر در گهان اخذ شد. بررسی عملکرد شرکت آب و برق و تاسیسات قشم نشان می دهد، از ابتدای آذرماه ۱۴۰۰ تا پایان مهرماه سال جاری، ۳۳۶۰ متر شبکه های آبی جدید در جزیره احداث شده که نسبت به مدت مشابه سال قبل ۳،۵ برابر شده و همچنین ۳۱۶۹ متر به طول شبکه های فاضلاب در قشم اضافه شده است که بیش

ضمن کاهش دغدغه های قشموندان، به ارتقاء سطح اقتصاد و درآمد مردم در سال های آتی انجامیده، حرکت این منطقه را در مسیر درستی منطبق بر مأموریت های ذاتی یک منطقه آزاد، ریل گذاری کند. معضل دو حاکمیتی در قشم سال هاست که گریبان ساکنان و به ویژه فعالان اقتصادی این منطقه را گرفته و آثار زیانباری بر زندگی روزمره مردم و سرمایه گذاران از مدیریت شهری گرفته تا پروژه های کلان اقتصادی، مسایل گمرکی و مالیاتی در جزیره گذاشته است. یکی از مهم ترین و تأثیرگذارترین گام ها برای جبران این عقب ماندگی، اعمال ماده ۶۵ قانون احکام دائمی برنامه توسعه برای رفع دوگانگی حاکمیتی در منطقه آزاد قشم و ایجاد وحدت رویه در مدیریت مبنی بر تفویض مأموریت های دستگاه های اجرایی به این سازمان است. باتوجه به ماده ۶۵ قانون احکام دائمی برنامه های توسعه، کلیه اختیارات و هر مسوولیتی که نیازمند تصمیم گیری صریح و سریع (جز دستگاه های نظامی، انتظامی و امنیتی) باید در حیطه اختیار مدیران عامل مناطق آزاد، باشد.

«واگذاری ۲۲،۵ هکتار زمین در طرح مسکن جوانان جزیره»

۲۲،۵ هکتار زمین در ۴ مرحله به عنوان خدمتی ماندگار از دولت سیزدهم و منطقه آزاد قشم به طرح مسکن جوانان جزیره اختصاص یافت. از زمان ارائه طرح مسکن جوانان جزیره قشم در سال ۱۴۰۰، تاکنون در ۴ مرحله، کلنگ زنی هایی در روستاهای غربی جزیره به انجام رسیده که یک هزار و ۸۷۰ جوان بومی را از نعمت داشتن زمین و خانه بهره مند خواهد کرد، این در حالی است که از ابتدای تأسیس منطقه آزاد قشم، هیچ برنامه ای برای حل مشکل مسکن در جزیره اجرایی نشده بود. جزیره قشم با داشتن ۶ شهر و ۶۷ روستا، نزدیک به ۱۸۰ هزار تن جمعیت دارد که در سال های پیش رو، به لحاظ بافت جوان جامعه، از نرخ رشد بالایی برخوردار خواهد بود. این مهم نیاز اجتماع را به برخورداری از تسهیلاتی همچون مسکن، اشتغال و خدمات زیرساختی برای یک زندگی در خور بیش از پیش نمایان می سازد. طرح مسکن ملی به عنوان یکی از وعده های اصلی و کلیدی رییس دولت سیزدهم به مردم، نماینده دولت مردمی در رأس مدیریت عاملی سازمان منطقه آزاد قشم را بر آن داشت تا پیشبرد این طرح در جزیره را یکی از اولویت های اصلی در نظر گرفته و به اجرایی کردن آن در سال ۱۴۰۱ اهتمام ورزد، که نتیجه آن برخوردار شدن جوانان ۲۴ روستا از نعمت مسکن بوده است. طرح مسکن جوانان جزیره از غربی ترین روستای قشم، باسعیدو، آغاز و تاکنون در روستاهای گوری، مرادی، گوران، دوستکو،

کشورها، در طول یکسال گذشته شاهد بودیم، تراز تجاری برای نخستین مرتبه در تاریخ منطقه آزاد قشم مثبت شده و به رقم ۵۲ میلیون دلار رسیده است. براساس آمار گمرک سازمان منطقه آزاد در طول ۶ ماهه نخست سالجاری بیش از ۹۷ میلیون و ۱۲۱ هزار دلار صادرات از محل تولید به خارج از کشور انجام شده، که نسبت به مدت مشابه سال گذشته ۳۵۰ درصد رشد را نشان می دهد. همچنین از ابتدای سالجاری ۱۸۳ میلیون و ۳۵۸ هزار دلار صادرات از محل تولید به داخل کشور و ۱۰ میلیون و ۵۴۴ هزار دلار نیز صادرات مجدد در منطقه آزاد قشم صورت گرفته که نسبت به سال قبل به ترتیب ۶۹۰ درصد و ۱۱۳۷ درصد رشد داشته است. در مقابل، میزان واردات به منطقه آزاد قشم از ابتدای سال جاری ۷۲ میلیون و ۵۶۰ هزار دلار بوده است که نسبت به مدت مشابه در سال گذشته ۹ درصد کاهش پیدا کرده است. همچنین در طول یک سال گذشته ۱۰۶ مورد کارت بازرگانی صادر و ۴۴۲ مورد کارت بازرگانی تمدید شده است. ۲۲۹ تعداد واحدهای صنعتی و تولیدی در منطقه آزاد قشم فعال شده و در یک سال گذشته ۳۸ مورد پروانه واحدهای تولیدی صادر شده و همچنین در یک سال گذشته ارزش تولیدات صنعتی به ۷۷۱ میلیون دلار و ۵۷ هزار و ۹۴۲ میلیارد ریال رسیده است. بررسی گزارش های حوزه شیلات و کشاورزی سازمان منطقه آزاد قشم نیز نشان می دهد که از ابتدای سال جاری حدود ۱۵۰۰ تن میگو در کراپ اول و ۶۰۰ تن ماهی از قفس های پرورش ماهی در قشم تولید شده است. همچنین در حوزه نفت و انرژی طی یک سال گذشته با صدور و تمدید ۲۲ مورد مجوز نفتی و پالایشگاهی در منطقه آزاد قشم و برای ۱۱۱۶ نفر نیز

از چهار برابر رشد داشته است. همچنین مطابق این گزارش، در این مدت ۲۱۱۹ مشترک جدید و ۸۴۷۶ نفر به جمعیت تحت پوشش شبکه آب اضافه شده اند که این اعداد نسبت به مدت مشابه در یک سال گذشته بیش از ۱۴ برابر رشد نشان می دهد. از آذرماه سال گذشته تا پایان مهرماه سال جاری همچنین شاهد افزایش ۱۲،۵ مگاواتی دیماند برق شهرک صنعتی طولا بود که در عمل موجب افزایش هفت واحد تولیدی به مشترکان برق صنایع شده است. براساس گزارش شرکت آب و برق و تاسیسات قشم در بهار سال جاری ظرفیت تولید آب در شهر قشم به بیش از ۳۰ هزار و ۷۰۰ مترمکعب و ظرفیت تولید آب در روستاهای جزیره به ۴۲ هزار و ۴۰۰ مترمکعب رسیده است که نسبت به مدت مشابه در سال گذشته به ترتیب ۱،۵ و ۱،۷ برابر شده است.

«تراز مثبت تجاری برای نخستین بار»

تراز تجاری منطقه آزاد قشم برای نخستین مرتبه در تاریخ این منطقه طی یک سال گذشته مثبت شده است که نشان دهنده حرکت رو به رشد تولید و صادرات و رونق اقتصادی در جزیره است. رونق تولید و بهبود وضعیت تجارت خارجی و افزایش صادرات یکی از برنامه های اولویت دار افشار فتح الهی، رییس هیات مدیره و مدیر عامل سازمان منطقه آزاد قشم از نخستین روزهای شروع به کار در جزیره بود؛ اتفاقی که در سایه آن علاوه بر ایجاد اشتغال پایدار می تواند به بهبود وضعیت اقتصادی جزیره نیز منجر شود. با برنامه ریزی خوب صورت گرفته و در نظر گرفتن مشوق های متنوع برای صادرات محصولات تولید شده در منطقه آزاد قشم به بازارهای سایر

اشتغال ایجاد شده و بیش از ۲۲ هزار و ۶۱۰ میلیارد ریال نیز تولید گرفته است. طی یکسال گذشته با موفقیت مدیریت حقوقی و امور قراردادهای سازمان منطقه آزاد قشم در به نتیجه رساندن ۱۶ پرونده حقوقی از تضييع بیش از ۵۱ هزار ۹۸۰ میلیارد تومان از بیت المال جلوگیری شده است.

«جلوگیری از فروش بی رویه زمین در قشم»

در یک سال گذشته با دستور اکید فتح الهی، مدیرعامل سازمان در خصوص احقاق حقوق مردم و پیشگیری از تضييع بیت المال، مبارزه با فساد و بازپس گیری اموال بیت المال به صورت ویژه در دستور کار مدیریت حقوقی و امور قراردادهای سازمان قرار گرفت. طی یک سال گذشته مدیریت حقوقی و امور قراردادهای سازمان منطقه آزاد قشم با موفقیت در به نتیجه رساندن ۱۶ کلاسه پرونده در مراجع قضایی موجب بازگشت بیش از ۵۶۰ هکتار از اراضی دولتی و ملی جزیره به بیت المال شده است. براساس این گزارش در این مدت از تضييع بیت المال به مبلغ بیش از ۵۱ هزار ۹۸۰ میلیارد تومان در منطقه آزاد قشم جلوگیری به عمل آمده است. بر همین اساس مدتی قبل مدیرکل امور حقوقی و تقنین دبیرخانه شورایعالی مناطق آزاد تجاری-صنعتی و ویژه اقتصادی ضمن تقدیر از اهتمام مدیرعامل و مدیر حقوقی سازمان برای مبارزه با فساد اعلام کرد منطقه آزاد قشم در بین مناطق آزاد کشور، موفق به کسب رتبه اول در میزان استرداد اموال بیت المال شده است. براساس نگاه ویژه افشار فتح الهی، رییس هیات مدیره و مدیرعامل سازمان منطقه آزاد قشم، در دولت مردمی زمین فروشی مبنای درآمد منطقه آزاد قشم نخواهد بود و با هر گونه تضييع حقوق مردم به شدت برخورد خواهد شد. «موضوع جلوگیری از فروش بی رویه و بی حساب زمین» در منطقه آزاد قشم یکی از برنامه هایی بود که طی یک سال گذشته تحت مدیریت افشار

فتح الهی، با جدیت در دستور کار قرار گرفته است. در دوره های گذشته فروش زمین مهمترین منبع درآمدی سازمان منطقه آزاد قشم برای تامین درآمد بود که با برنامه ریزی خوب صورت گرفته طی یکسال گذشته شاهد حذف خام فروشی اراضی ملی و دولتی در جزیره قشم بود. با برنامه ریزی صورت گرفته در حوزه املاک و مستغلات سازمان منطقه آزاد قشم علاوه بر افزایش رضایت عمومی در زمینه تامین زمین مورد نیاز ساکنان جزیره، موجب بهبود شاخص درآمدی و تحقق ۱۰۰ درصدی درآمد پیش بینی شده برای این حوزه بوده ایم.

«افتتاح پروژه های نفتی و صنعتی»

با حضور افشار فتح الهی در جزیره قشم بسیاری از پروژه های صنعتی، نفتی، پالایشگاهی و دانش بنیان با رفع موانع اداری و اجرایی به مرحله بهره برداری رسیدند. افتتاح واقعی پالایشگاه نفت قشم یکی از این پروژه های شاخص است. این پروژه در دولت دوازدهم و قبل از تکمیل و رسیدن به مرحله بهره برداری در قالب «پیش راه اندازی» افتتاح شد، پالایشگاه نفت فوق سنگین قشم بود که ۲۵ دی ماه ۱۳۹۹ در حالی که هنوز مراحل ساخت آن ادامه داشت، توسط رئیس دولت دوازدهم افتتاح شد. در آن روز اعلام شد که عملیات پیش راه اندازی پالایشگاه نفت فوق سنگین پاسارگاد قشم با ظرفیت ۳۵ هزار بشکه در روز در فاز نخست، آغاز شد. توضیحات قاسم محمودی مدیرعامل شرکت پارس بهین قشم در خصوص ظرفیت های این پالایشگاه، تماماً مبتنی بر آینده بود. وی توضیح داد که ساختار این پالایشگاه به گونه ای طراحی شده که برای رسیدن به مرحله تولید باید هر دو فاز آن تکمیل شده و به بهره برداری برسد. با این حال، به گفته مدیرعامل شرکت پارس بهین قشم در ۲۵ دی ماه ۱۳۹۹ تا آن زمان فقط ۲۰ درصد

کار تاسیسات زیر بنایی فاز دوم انجام شده بود.

عملی ۲۹۳ مگاوات اوایل اردیبهشت ماه به شبکه سراسری برق متصل شده بود. این پروژه از هیچ منبع مالی و تسهیلات دولتی نظیر صندوق توسعه و صندوق ذخیره ارزی استفاده نکرده است و تمام سرمایه این پروژه به میزان ۹۵ میلیون یورو توسط شرکت گسترش انرژی پاسارگاد تامین شده است. پروژه ساخت این نیروگاه ۳۲۰ مگاواتی از نقطه شروع و طراحی تا تامین و اجرای کامل حدود ۱۸ ماه طول کشیده است. در دوره ساخت این نیروگاه ۷۰۰ نفر به صورت مستقیم و یک هزار و ۵۰۰ نفر به صورت غیر مستقیم مشغول کار بوده‌اند و پس از بهره‌برداری نیز ۱۰۰ نفر در این نیروگاه شاغل هستند. نیروگاه سیکل ترکیبی پاسارگاد قشم یکی از پروژه‌های زیرساختی مهم برای توسعه جزیره به شمار می‌رود.

«دیگر اقدامات»

«دریافت کارت سبز ژئوپارک قشم افتخاری برای ایران، دیدار چهره به چهره با مردم، بازسازی فرهنگ گفت‌وگو و احیای اعتماد، افتتاح فاز توسعه زیست پالایشگاه ریز جلبک، بهره‌برداری از پرورش میگو فوق متراکم، حمایت و توسعه فعالیت شرکت‌های دانش بنیان در منطقه آزاد، شبانه‌روزی شدن بیمارستان خلیج فارس قشم، افتتاح پردیس بین‌الملل دانشگاه تهران در قشم، افتتاح دانشگاه فرهنگیان در منطقه آزاد قشم، برگزاری موفق جشنواره تابستانی، آغاز به کار فرارگاه تحول اجتماعی امیرالمؤمنین قشم، افتتاح دفتر سازمان ملی زمین‌شناسی در قشم، اولین برج پرند نگری و دهکده شناور ایران در قشم» از دیگر اقداماتی است که دوران مدیریت فتح‌اللهی در منطقه آزاد قشم انجام شده است.

وی ضمن تصریح بر این که آن مراسم، عملیات پیش‌راه‌اندازی بوده، گفته بود: پالایشگاه نفت خام فوق سنگین قشم با ظرفیت ۷۰ هزار بشکه در روز برنامه‌ریزی شده که در ۲ فاز مختلف و هر فاز ۳۵ هزار بشکه ظرفیت خواهد داشت. وی همچنین گفته بود: از سال آینده (سال ۱۴۰۰) انتخاب پیمانکار به تدریج شروع شده و کار فاز دو نیز به سرانجام خواهد رسید. با تغییر دولت بررسی‌های مسئولان جدید نشان داد که پالایشگاه نفت قشم همچنان ناقص است و تا مرحله تولید، فاصله دارد. بررسی‌ها نشان داده که سال گذشته زمان پیش‌راه‌اندازی پالایشگاه نفت قشم، حتی اسکله و بخش‌های فرآیندی آن هم آماده نشده بود و اساساً آنچه که به عنوان پیش‌راه‌اندازی انجام شد، فاصله بسیاری تا تکمیل طرح داشت. با جلسات مستمری دولت سیزدهم برای رفع مشکلات تکمیل این پالایشگاه داشت، در اسفند ۱۴۰۰ به تدریج مراحل تکمیل این پالایشگاه انجام شد و پس از گذشت یک سال از افتتاح اولیه آن در دولت قبل، این پالایشگاه به تازگی آماده گرفتن نفت سنگین شده است. بدین ترتیب با جاری شدن نفت سنگین در لوله‌های پالایشگاه قشم، عملاً مرحله تولید این پالایشگاه شروع شد.

«افتتاح بخش گازی نیروگاه سیکل ترکیبی پاسارگاد قشم»

افتتاح بخش گازی نیروگاه سیکل ترکیبی پاسارگاد قشم به ظرفیت ۳۲۰ مگاوات و ۲۵ پروژه عمرانی، شهری و بهسازی به صورت ویدئوکنفرانسی توسط ریاست محترم جمهوری با حضور افشار فتح‌اللهی، رییس هیات مدیره و مدیرعامل سازمان منطقه آزاد قشم انجام نیز یکی دیگر از پروژه‌های شاخص بود. نیروگاه پاسارگاد با توان اسمی ۳۲۰ مگاوات و توان

بررسی چالش‌هایی که حل و فصل آنها به بهبود پایدار وضعیت بازار سرمایه می‌انجامد

چک لیست اصلاحات بورسی

تداوم در آن و توجیه‌پذیری امر سرمایه‌گذاری اولویت‌هایی را باید در دستور کار قرار داد که این وظایف بر عهده وزیر اقتصاد و سایر مسئولین اقتصادی کشور است. این چالش‌ها و پرسش‌ها مواردی هستند که با اصلاح آنها می‌توان انتظار داشت اعتماد عمومی به بورس احیا گردد.

۱. معرفی ۳ نفر نماینده و متخصص در حوزه مالی و سرمایه‌گذاری بنام بخش نمایندگان خصوصی که با حکم وزیر اقتصاد در شورای عالی بورس حضور دارند، به منزله تصمیم‌سازی بخش خصوصی در اقتصاد و بازار سرمایه کشور تلقی می‌شود؟
۲. با کوچک نگه داشتن دامنه حضور بخش خصوصی در ارکان تصمیم

فضای کنونی بازار سرمایه طی سالیان گذشته و با افزایش ضریب نفوذ سهامداری از ۶ میلیون فعال بورسی هم‌اکنون به بیش از ۵۰ میلیون نفر، از تصمیمات سازمان بورس تاثیر می‌پذیرند و چنانچه به هردلیل مسئولین اقتصادی و دولت بخواهند نظرات خود را بدون توجه به تاثیرات نامطلوب آن بر منافع سایر سهامداران و فعالان بازار سرمایه دیکته کند، موجب ضرر و زیان اکثریت سهامداران را فراهم کند. از راهکارهای مناسب و مستدام برای تشویق به سرمایه‌گذاری و

فردین آقابزرگی
کارشناس بورسی

گیر بازار سرمایه و برخلاف ماده ۳۳ قانون بازار اوراق بهادار چرا اجازه تاسیس نهادهای خود انتظام و کانون نهادهای مالی همچون سبدگردان‌ها و سهامداران حقیقی که رکن اصلی سرمایه‌گذاری غیر مستقیم حرفه‌ای هستند داده نمی‌شود؟ تصمیم‌سازان و اثرگذاران در این بازار باید با شفافیت بیشتری اتخاذ تصمیم کنند تا زمینه نظارت مردم بر سرمایه آنها از طریق تاسیس تشکل‌های صنفی خود انتظام، کانون‌ها و یا رسانه‌ها و مطبوعات فراهم گردد.

۳. با انتشار بی‌حد و حصر اوراق بدهی در بازار سرمایه و تحت الشعاع قراردادان نقدینگی موجود در بورس اعتماد عمومی مردم از بورس با چالش جدی مواجه شده است به ترتیبی که طی ۷ ماه از ابتدای سال ۱۴۰۱ و علیرغم کسب بازدهی ۱۷ درصدی طی ۴۰ روز کاری ابتدای سال، هم‌اکنون شاهد ریزش شاخص و بازدهی منفی ۸ درصدی هستیم.

۴. تلاش متمر ثمر در جهت کاهش دخالت دستوری در اقتصاد کشور به خصوص منافع شرکت‌های پذیرفته شده در بورس وظیفه سازمان بورس است. سازمان بورس بعنوان حافظ منافع سهامداران خرد در برابر تصمیمات خلق الساعه و یکسویه دولت که بعضاً به منظور تامین کسری بودجه و یا نقدینگی لازم برای پرداخت حقوق کامندان است هیچ واکنش و یا حمایتی انجام نمی‌دهد با ارسال نامه به وزیر مشکل حل نمی‌شود.

۵. تدوین مقررات با نظرخواهی از صاحب‌نظران و اشخاص حرفه‌ای مستقل، کارایی بیشتری خواهد داشت در غیر این صورت برنامه‌ها تابع سلیق شخصی خواهد بود و به اقتضای شرایط به ترتیبی تغییر خواهد نمود که قابلیت پیش‌بینی پذیری اقتصاد و بازار سرمایه را نخواهد داشت. اصلاح قانون بازار اوراق بهادار چندی پیش در دستور کار مجلس شورای اسلامی قرار گرفت، اما علیرغم ۶ ماه کار کارشناسی ۴۰ نفر از متخصصین و صاحب‌نظران، تاکنون نظریات این کمیته‌های تخصصی و همچنین سایر نظریات بخش خصوصی که پیشتر از طریق کانون کارگزاران در اختیار کمیسیون اقتصادی مجلس قرار گرفته بود، بدون اقدام و بی نتیجه مانده است.

۶. سازمان بورس ملاحظات و منافع بازیگران بزرگ بازار همچون دولت را محور تصمیمات خود قرار می‌دهد و برخلاف ماده ۷ قانون بازار اوراق بهادار، در برابر سیاست‌گذاری دستوری مدافع و حافظ منافع سهامداران نیست. در این مورد پیشنهاد اصلاح و یا تغییر ترکیب

با انتشار بی‌حد و حصر اوراق بدهی در بازار سرمایه و تحت الشعاع قراردادان نقدینگی موجود در بورس اعتماد عمومی مردم از بورس با چالش جدی مواجه شده است به ترتیبی که طی ۷ ماه از ابتدای سال ۱۴۰۱ و علیرغم کسب بازدهی ۱۷ درصدی طی ۴۰ روز کاری ابتدای سال، هم‌اکنون شاهد ریزش شاخص و بازدهی منفی ۸ درصدی هستیم

شورای عالی بورس با محوریت اشخاص حرفه‌ای، مستقل و نمایندگان تشکلهای خود انتظام و کانون‌های بخش خصوصی پیشنهاد شده بود، به ترتیبی که از منافع سهام‌داران خرد در مقابل اهداف مقطعی و اثرگذار دولت حفظ و صیانت کنند.

۷. ارائه یک برنامه راهبردی و استراتژیک در سازمان بورس بسیار با اهمیت است. آخرین برنامه در سازمان بورس، مربوط به سال ۱۳۹۲ بوده و در این برنامه، اهداف، چشم‌انداز و سیاست‌های تامین مالی با محوریت دولت نوشته شده بود. بعد از گذشت ۹ سال، سازمان بورس و وزارت اقتصاد هیچگونه برنامه و چشم‌انداز مدونی در ارتباط با بازار سرمایه و بورس ارائه نکرده‌اند.

۸. در راستای اجرای سیاست‌های کلان اصل ۴۴ قانون اساسی و همانطور که در قانون ذکر شده است، علیرغم واگذاری تعداد اندکی از شرکت‌های مشمول واگذاری، متأسفانه تصدی‌گری دولت انجام نشده و کماکان مدیران دولتی با تائید وزیر مربوطه و معرفی به مجمع عمومی شرکت‌های بورسی منصوب می‌شوند. (به طور نمونه انتصاب علی عسگری هلدینگ خلیج فارس که فاقد هرگونه تجربه بازار سرمایه و شرکت‌داری است).

۹. سازمان بورس حافظ و مدافع حقوق کل سهامداران است و وظیفه اصلی آن تلاش در جهت افزایش نقدشوندگی و ایجاد شفافیت در راستای ایجاد بازار کارا است. ارتقاء رویه‌های گذشته و به کارگیری ابزارها و روش‌های نوین معاملات و افزودن راهکارهایی همچون فروش

استقراری و دو طرفه کردن معاملات در شرایط کنونی امری اجتناب ناپذیر است.

۱۰. تخلفاتی همچون موضوع ۹۲ همت در فولاد مبارکه از سوی کارگروهی در مجلس شورای اسلامی منتشر شد که ۶۰ درصد از آن صرفاً مربوط به مابه التفاوت قیمت کارخانه و بازار آزاد بوده، هم اکنون نیز چنین وضعیتی در دو شرکت خودروساز ما وجود دارد به ترتیبی که مابه التفاوت قیمت فروش درب کارخانه و بازار آزاد محصولات این دو شرکت حدود ۱۱۰ همت است، سازمان بورس برخلاف بند ۱۱،۸ و ۱۸ ماده هفت قانون بازار اوراق بهادار، وظیفه خود را در پیشگیری از وقوع چنین تخلفاتی انجام نداده است.

۱۱. عرضه‌های اولیه که پیشتر یکی از جذابیت های بورس برای سهامداران خرد بوده است، صرفاً در اختیار برخی صندوق های سرمایه گذاری و برخی سرمایه گذاران حرفه‌ای از جمله پرسنل ارکان بورس با یکسال سابقه کار قرار می‌گیرد.

۱۲. همسویی و هماهنگی در سیاست گذاری مشترک بین بازار پول و بازار سرمایه به ترتیبی انجام نمی‌گیرد که رقابت در هر یک از این دو حوزه به همیاری و همسویی تبدیل شود. متأسفانه هم اکنون شاهد افزایش مستمر نرخ بهره و اوراق در بورس هستیم که اثر منفی در بورس ایجاد کرده و این سیاست خود خواسته حکایت از عدم توجه به درک منافع ملی و بخصوص سهامداران خرد دارد.

۱۳. هم اکنون ایجاد محدودیتها از قبیل قیمت گذاری محصولات، حتی به شاخص بورس هم سرایت کرده و مهمترین ویژگی بورس (نقدشوندگی) به دلیل نگرانی از نمود بیشتر افت شاخص، فدای تصمیمات ناصحیح بازار سرمایه‌ای دولت در سال های گذشته از جمله انتشار بی حد و حصر اوراق بدهی که صرفاً بدلیل فزونی هزینه‌های جاری دولت در نظر گرفته شده و علیرغم نیمه تمام مانده پروژه‌های دولت حداقل به میزان ۶۰۰ همت (آمار نقل شده از سوی وزیر اقتصاد مربوط به ۸ سال پیش)، انتشار این اوراق هیچگونه نقشی در اصلاح، بهبود و یا سرمایه گذاری در زیرساخت‌های تولید کشور نداشته و ندارند. انتشار اوراق بدهی در بازار سرمایه در حالی ادامه دارد که که برخلاف برنامه ششم توسعه طی ۵ سال گذشته کماکان با کسری بودجه مواجه بوده است.

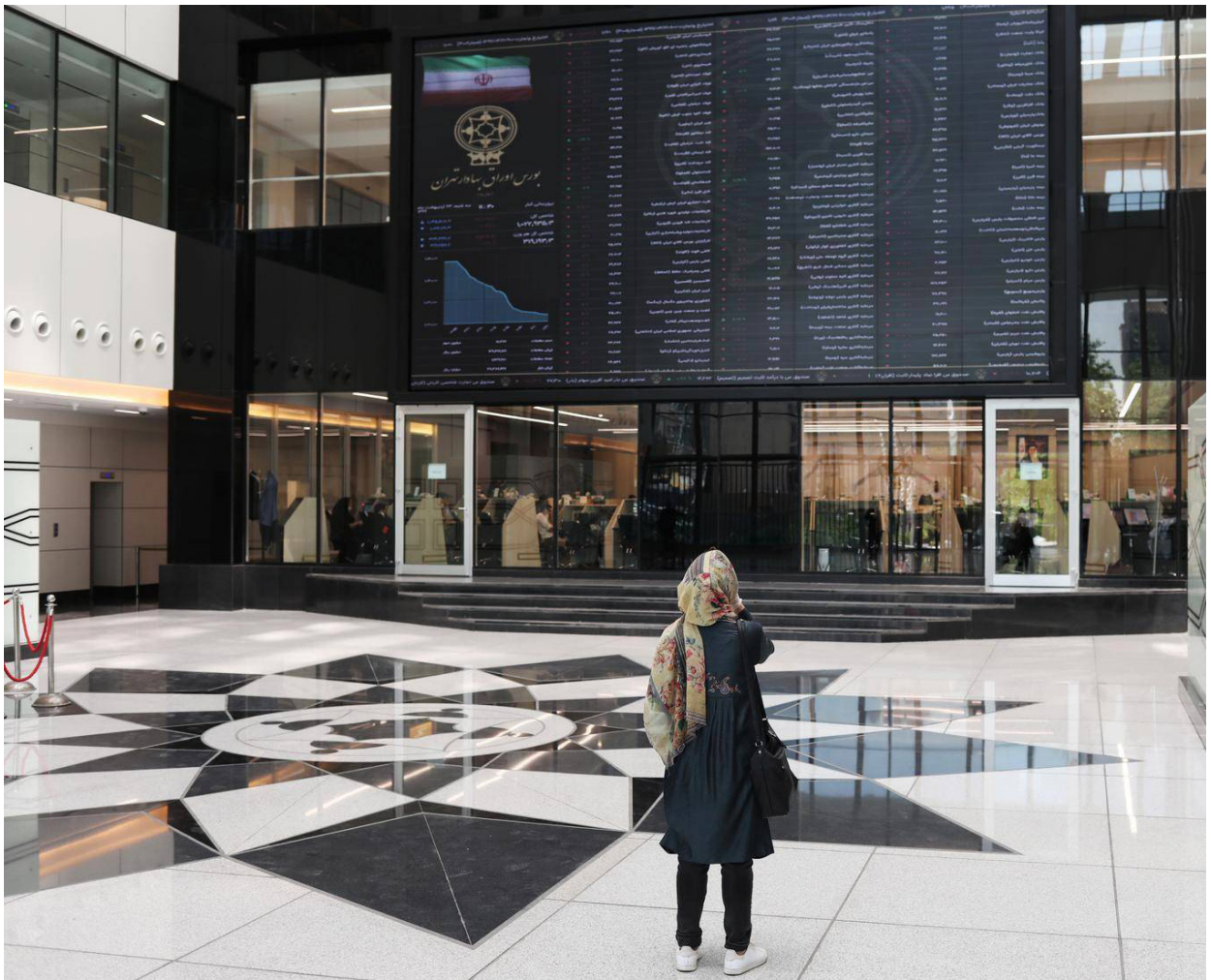
۱۴. تخلفات، عدول از قانون و یا تخطی از مقررات از سوی سازمان بورس صرفاً در مرجع شورایی عالی بورس قابل طرح است که دبیر آن

رقابت ناسالم بین نهادهای دارای مجوز و فاقد مجوز و باز بودن حیطه مانور فعالان غیر مجاز به ترتیبی که نهادهای غیر مجاز بدون هیچگونه معذوریتی براحتی به کار غیر حرفه ایی خود ادامه می دهند و سازمان نیز از پیگیری تخلفات آنها گذشت کرده است

نیز رئیس سازمان بورس است و هیچ مرجع قانونی برای رسیدگی به تخلفات و یا تخطی از مقررات سازمان بورس وجود ندارد.

« نکات مهم برای اصلاح در بازار سرمایه »

باتوجه به پراکندگی و عدم تنقیح این قوانین و مقررات به نظر می‌رسد قانونگذار باید در پی تدوین و تصویب قانون جامع پیشگیری و مدیریت تعارض منافع در بورس اوراق بهادار برآید تا زمینه فساد و تعارض منافع در این عرصه به حداقل رسیده و نیز سهامداران و شرکت‌های فعال بورس با دیدی جامع نسبت به موقعیت‌های تعارض منافع به فعالیت در بورس اقدام کنند. برای این منظور می‌توان اقدام به تدوین و تصویب کدهای رفتار حرفه‌ای سیاستگذاران، مدیران، کارکنان و سایر نهادهای مالی کرد تا موقعیت‌های تعارض منافع و اقدامات متقابل در آن پیش‌بینی شود. علاوه بر این باید شاهد بورس شیشه‌ای باشیم که در آن تصمیم‌سازان این بازار با شفافیت بیشتری اتخاذ تصمیم کنند تا زمینه نظارت مردم از طریق رسانه‌ها و مطبوعات بر این عرصه فراهم شده و سوءاستفاده از اختیارات در نهاد بورس به حداقل برسد.

رقابت ناسالم بین نهادهای دارای مجوز و فاقد مجوز و باز بودن حیطه مانور فعالان غیر مجاز به ترتیبی که نهادهای غیر مجاز بدون هیچگونه معذوریتی براحتی به کار غیر حرفه ایی خود ادامه می دهند و سازمان نیز از پیگیری تخلفات آنها گذشت کرده است. همچنین رفتارهای تفسیری و تبعیض آمیز با نهادهای مالی در اعمال دستورالعملهای صادره به خصوص در مورد بازارگردانان که تعدادی با حداکثر تمهیدات حمایت شده و برخی دیگر بشدت تحت فشار و سختگیری هستند.

«نقاط ضعف کجاست؟»

از دیگر انتقادات وارده میتوان به موارد زیر اشاره کرد:
 ۱. نداشتن تعریف خاص از زمان منظور شده برای انجام تکالیف سازمان در قبال نهادهای مالی و ناشرین.

در این صورت می توان به کاهش چشمگیر تعارض منافع و مدیریت آن در بورس اوراق بهادار امیدوار بود که مقامات تصمیم ساز این بازار با مدیریت قانونی تعارض منافع به انجام وظیفه بپردازند.

چندگانگی در برخورد قانونی با نهادهای مالی تحت نظارت، بعضا یک مقررات مشمول برخی نهادها نمی شود و سایر نهادها بالعکس بشدت مورد اعمال جرایم و تنبیهات انضباطی هستند. زمینه فعالیت تخصصی در نهادهای مالی محدود به نهادهای تخصصی نیست. سبدگردانی، بازارگردانی، مشاور سرمایه گذاری هر یک فضای تخصصی خاص خود را دارد اما در حال حاضر شاهد هستیم که یک نهاد مالی به تنهایی ارائه دهنده کلیه خدمات مالی در حوزه های مختلف است که تعارض منافع در این خصوص به طور محسوس نادیده گرفته می شود.

۲. ضعف شدید در زمان انجام فرایندهای بررسی درخواست ناشرین و نهادهای مالی و هدر دادن زمان لازم برای انجام امور جاری در این ارتباط.
۳. تبعیض در ارتباط با اعطای مجوزها به نهادهای مالی هم از حیث زمان اعلام نتیجه بررسیها و هم از حیث اصل مجوز مربوطه.
۴. طولانی بودن مراحل رسیدگی و اعطای مجوزهای داخلی اعم از افزایش سرمایه و یا اخذ مجوزهای مرتبط.
۵. دخالت در نظام بازار و کنترل شاخص و قیمت بخصوص در توقف و بازگشایی نمادها.
۶. اعمال نظر شخصی در ارتباط با تعیین حجم لازم برای کشف قیمت نمادهایی که بازگشایی می شوند.
۷. دخالتها و اشارات شفاهی ناظرین به هنگام جریان عادی معاملات.
۸. عدم شفافیت در اعطای انواع مجوز به نهادهای مالی.
۹. رسیدگی سلیقه‌ای و شخصی در برخی موارد در کمیته رسیدگی به تخلفات و تبری به برخی متخلفین و متخلف دانستن برخی در شرایط یکسان.
۱۰. دستکاری سامانه معاملات به تریبی که برخی از مشتریان نسبت به سایرین دارای اولویت می گردند و یا محروم می شوند.
۱۱. شناسایی استنباطی ناظر در حجم معاملات هنگام بازگشایی و ابطال موردی بدلیل اثر ناخوشایند در شاخص که می تواند نهاد مالی را با بدهکاری مشتری مواجه کند.
۱۲. اظهار نظرهای مستقیم مسولین سازمان بورس و شرکت های بورس و فرابورس در خصوص وضعیت بورس و ترغیب سرمایه گذاران به سرمایه گذاری در بورس.
۱۳. تغییر غیر قابل توجیه و بدون اطلاع رسانی در روند انتشار اطلاعات و آمارهای بورس به منظور ارایه تصویر مناسبتر از عملکرد شاخصها و قیمت که می تواند ظاهری گمراه کننده داشته باشد.
۱۴. دستکاری شاخص های قیمت و کل و تغییر بی دلیل آن در برخی مقاطع بمنظور تغییر روند تحلیل بازار به سوی دلخواه.
۱۵. سایت سنا (شبکه اطلاع رسانی زیر نظر سازمان بورس) اطلاعات هدفمند و تحریف شده و بعضا ساختگی ارایه می کند.
۱۶. تحمیل و تکلیف به خرید اوراق دولتی با سود تعیین شده و معمولاً پایین تر از بازدهی مورد انتظار یونیت هولدر است که به دلیل پایین

همسویی و هماهنگی در سیاست گذاری مشترک بین بازار پول و بازار سرمایه به تریبی انجام نمی گیرد که رقابت در هر یک از این دو حوزه به همبازی و همسویی تبدیل شود. متأسفانه هم اکنون شاهد افزایش مستمر نرخ بهره و اوراق در بورس هستیم که اثر منفی در بورس ایجاد کرده است

بودن سطح نقدشوندگی این اوراق امکان فروش و جایگزینی با سایر اوراقی که بازدهی بالاتری دارند را نخواهد داشت و به جز در تاریخ سر رسید نمی توان بر روی منابع اوراق بمنظور تامین نقدینگی لازم برای باز پس دادن وجوه یونیت هولدر حساب کرد؛ همچنین همواره ریسک نکول اوراق بدهی نیز وجود دارد.

۱۶. سپرده های بانکی که به صورت ضربداری در بانک های تحت مدیریت صندوق های با درآمد ثابت سپرده گذاری می شود، معمولاً بدلیل کمبود نقدینگی بانک ها عملاً امکان برداشت با حجم بالا وجود ندارد و به نوعی در حساب های دو طرف قفل می شود.
۱۷. سرمایه گذاری در سهام این صندوق ها که از پایه و اساس باریسک پذیری ذینفعان آنها مغایر است، چنانچه بدلیل شناسایی زیان و کاهش ارزش انجام شود، منجر به کاهش سود پیش بینی شده صندوق خواهد شد. بنابراین جذابیت لازم را برای ماندگاری یونیت هولدر از دست خواهد داد. نتیجه اینکه صندوق های سرمایه گذاری با درآمد ثابت در حجم فعلی که حدود ۵۰۰ همت است و بیش از ۷۵ درصد از منابع تحت اختیار مدیران سرمایه گذاری را شامل می شود، ریسک بالقوه ای است که با توجه به استراتژی فروش اوراق دولتی در نیمه دوم سال ۱۴۰۱ و نیاز به جبران کسری بودجه و تامین نقدینگی لازم برای دولت، در حال حاضر ریسک نقدشوندگی و کاهش سود پیش بینی شده صندوق های سرمایه گذاری با درآمد ثابت به طور جدی وجود دارد.
۱۸. لزوم اعتبارسنجی صندوق های سرمایه گذاری با درآمد ثابت و اعلام عمومی برای گاهی ریسک پذیری سرمایه گذاران.

دو فاکتور برای رشد بازار سرمایه

عوارض صادراتی فولاد گرفته تا نرخ بهره بین بانکی و... عدم اعتماد را تشدید کرده است. اما با توجه به رشد نقدینگی در کشور و اقدامات انجام شده طی مدت اخیر، حتماً بازارهای مالی رشد خواهند کرد و این طور نیست که همه بازارها رشد کنند و بازار سرمایه رشد نکند. بازار سرمایه پتانسیل زیادی برای جذب نقدینگی و کمک به تأمین مالی بنگاه‌های اقتصادی دارد و با بازگشت اعتماد به بازار سرمایه، نقدینگی قابل توجهی راهی این بازار می‌شود و شرایط به کلی با امروز متفاوت می‌شود. دلایل رشد بازار در هفته‌های اخیر یکی به قیمت‌های جذاب سهام شرکت‌ها در بازار سرمایه و اقدامات حمایتی صورت گرفته، مرتبط است و دیگری افزایش قیمت ارز است که تمایل به خرید سهام را افزایش داد. طرح بیمه سهام هم خیلی خوب است و می‌تواند به کاهش ریسک سهامداران خرد کمک کند و یک ابزار حمایتی و انگیزشی برای سهامداران خرد است تا دیگر نگران کاهش ارزش سرمایه خود نباشند. عدم دخالت در بازار و پرهیز از قیمت گذاری دستوری، توجه به بودجه سال آینده و روند سودآوری شرکت‌ها و همچنین کاستن از ناطمینانی‌ها و افزایش پیش بینی پذیری شرایط می‌تواند از یک سو موجب افزایش سودآوری شرکت‌ها و از سوی دیگر باعث بازگشت اعتماد به بازار سرمایه شود.

بررسی وضعیت بازار سرمایه در بلندمدت نشان می‌دهد، این بازار نه تنها نسبت به سایر بازارها بازدهی کمتری نداشته، بلکه همواره در بلندمدت نسبت به سایر بازارها بازدهی بیشتری برای سرمایه‌گذاران خود به ارمغان آورده است؛ از این رو تورم این دو سال هم حتماً با یک تأخیر زمانی تأثیر خود را در بازار سرمایه نشان خواهد داد. چراکه با توجه به رشد نقدینگی در کشور و اقدامات انجام شده طی مدت اخیر، حتماً بازارهای مالی رشد خواهند کرد. از طرفی، با توجه به رشد بازارها در دو سال گذشته و افت محسوس بازار سهام، باید توجه کرد که بازارها در بازه زمانی میان مدت به هم نزدیک خواهند شد و بدون شک بازار سهام هم خود را به سایر بازارها می‌رساند. اما مهم‌ترین دلیل حال ناخوش بازار سهام کشور، دخالت‌هایی است که در سنوات گذشته در این بازار صورت گرفت. اعتماد که بالاترین سرمایه این بازار بود به دلیل مداخله‌های گاه و بیگاه از بین رفت. ایجاد اعتماد مجدد در بازار سرمایه هم هزینه بر و هم زمان‌بر خواهد بود. دخالت‌هایی هم که در این دو سال در این بازار صورت گرفته، از قیمت گذاری دستوری و وضع

عباس آرکان
رئیس کمیسیون بازار
سرمایه اتاق تهران

«بازار پول» دلایل رشد صادرات ایران در ۷ ماهه امسال را واکاوی کرد

ردپای تورم در تجارت خارجی

وارداتی در مقایسه با قیمت کالاهای صادراتی است. برخی هم معتقدند که رشد ارزشی صادرات کشور در این بازه زمانی از چند منظر قابل رصد است؛ نخست اینکه احتمال دارد کالاهای با ارزش افزوده بیشتر صادر شده باشد که البته با توجه به سبد ثابت کالاهای صادراتی ایران، این موضوع بعید به نظر می‌رسد. بر همین اساس، رشد ارزشی حجم تجارت ایران، از جمله افزایش ۵,۶ درصدی سهم صادرات نیز با توجه به افزایش قیمت عمده اقلام صادراتی ایران که عمدتاً «مشتقات نفتی، گازی، پتروشیمی و میعانات» هستند را نمی‌توان نشانه تغییر مثبت تعبیر کرد. دوم اینکه، تورم جهانی می‌تواند در صادرات ارزشی کالاهای ایرانی تاثیر گذار بوده باشد و طبیعتاً با افزایش تورم جهانی ارزش بالاتری یافته‌اند. همچنین کاهش ۱۸,۲ وزن کالاهای صادراتی ایران و افت ۱۵,۷ درصدی وزن

تراز تجاری تا پایان مهرماه امسال منفی گزارش شد که نشان‌دهنده شکاف عمیق بین صادرات و واردات است. حجم مبادلات تجاری کشور در این مدت ۶۰ میلیارد و ۱۳۳ میلیون دلار بوده، که ۲۸ میلیارد و ۴۰۶ میلیون دلار کالا صادر و ۳۱ میلیارد و ۷۲۷ میلیون دلار کالا وارد کشور شده است. بررسی‌ها نشان می‌دهد، در این بازه زمانی شاهد بهبود ۵,۶ درصدی ارزش صادرات نسبت به مدت مشابه سال ۱۴۰۰ بوده‌ایم که این مساله صرفاً به دلیل رشد ۲۹ درصدی میانگین قیمت صادرات همراه با افزایش ۱۴,۴ درصدی ارزش واردات است. از طرفی، مقایسه وضعیت واردات با صادرات نیز حاکی از ۳,۵ برابر بودن میانگین قیمت کالاهای

شیرا زمانی

واردات کشور به نسبت مدت مشابه نشانه رد پای تورم در تجارت خارجی کشور است.

«تراز ماه هفتم»

آمار تجارت خارجی ۷ ماهه کشور، نشان می دهد، تراز تجاری برای سومین دوره متوالی در سال ۱۴۰۱ منفی است و به بیشترین میزان از زمان آغاز این روند رسیده است. بر اساس آمار گمرک، تراز تجاری ۷ ماهه کشور ۳ میلیارد و ۳۲۱ میلیون دلار منفی و به نفع واردات است. این آمار نشان می دهد شکاف بین صادرات و واردات افزایش داشته و به بیش از ۳ میلیارد دلار رسیده است. این تراز منفی از ابتدای امسال در آمار تجمیعی ماهانه بی سابقه بوده؛ تراز تجاری از ابتدای سال تا سه ماه منتهی به خرداد مثبت بود. اما در چهار ماه به صفر رسید و در ماه های مرداد و شهریور، واردات از صادرات سبقت گرفته است و در نهایت ناترازی تجاری در ماه مهر رشد یافته است. همچنین در آمار جدید، ارزش صادرات و واردات با افزایش و وزن آنها با کاهش روبه رو بوده است که نشان از اثرگذاری تورم جهانی بر تجارت ایران دارد.

«جزئیات ورود و صدور کالا»

آمار تجارت ۷ ماهه ایران در حالی منتشر شد که بر اساس آن حجم

مبادلات تجاری کشور در ۷ ماه سال جاری ۸۱ میلیون و ۳۰ هزار تن و به ارزش ۶۰ میلیارد و ۱۳۳ میلیون دلار بوده است. در این مدت ۶۱ میلیون و ۲۸۳ هزار تن کالا به ارزش ۲۸ میلیارد و ۴۰۶ میلیون دلار صادر شده است که به لحاظ ارزش ۵/۶ درصد افزایش و از حیث وزن ۱۸/۲ درصد کاهش نسبت به مدت مشابه سال گذشته را نشان می دهد. آمار گمرک نشان می دهد در هفت ماهه سال ۱۴۰۰، واردات ایران ارزشی معادل ۲۷ میلیارد و ۷۰۰ میلیون دلار داشته و صادراتی به ارزش ۲۷ میلیارد و ۱۰۰ میلیون دلار ثبت شده بود. این اعداد نشان می دهد تراز تجاری ۶۰۰ میلیون دلار منفی بوده است که حکایت از شکاف کمتری نسبت به هفت ماهه سال جاری دارد. در هفت ماهه منتهی به مهرماه امسال، ۱۹ میلیون و ۷۴۷ هزار تن کالا به ارزش ۳۱ میلیارد و ۲۲۷ میلیون دلار وارد کشور شده که از نظر وزنی و ارزشی به ترتیب ۱/۷

۱۵ درصد کاهش و ۱۴/۴ درصد افزایش داشته است. اما تراز تجاری برای سومین دوره متوالی در سال جاری منفی است و به بیشترین میزان از زمان آغاز این روند رسیده است. بر اساس آمار گمرک تراز تجاری ۷ ماهه کشور ۳ میلیارد و ۳۲۱ میلیون دلار منفی و به نفع واردات است. روند منفی شدن تراز تجاری به مرور و از ابتدای سال آغاز شد. در سه ماهه نخست تراز تجاری مثبت بود، در آمار چهار ماهه به صفر رسید و اکنون این سومین گزارش دوره ای تجارت خارجی است که تراز تجاری ایران در آن منفی اعلام می شود. بر اساس آمار گمرک تراز تجارت فروردین ۸۷۵ میلیون دلار مثبت بود، در آمار دوم ماهه به مثبت ۴۰۱ میلیون دلار رسید و تراز تجاری ۳ ماهه مثبت ۶۰۵ میلیون دلار بود. سپس با صفر شدن فاصله صادرات و واردات در آمار چهار ماهه، تراز در ادوار بعد رو به منفی شدن گذاشت و تراز پنج ماهه تجارت ایران منفی شد. این روند در آمار ۶ ماهه نیز ادامه یافت و تراز تجاری کشور به منفی یک میلیارد و ۳۹۹ میلیون دلار رسید. اکنون آخرین آمار گمرک درباره تجارت ۷ ماهه نشان می دهد که این روند نزولی متوقف نشده و حتی رو به منفی تر شدن رفته است.

ارزیابی های آمار تجارت خارجی گمرک در ماه هفتم بیانگر آن است که ۴ میلیارد و ۱۵۵ میلیون دلار صادرات در مهرماه انجام گرفته و واردات به رقم ۵ میلیارد و ۶۹۷ میلیون دلار رسیده است. این آمار نشان می دهد که تراز تجاری ماهانه نیز به میزان یک میلیارد و ۵۴۱ میلیون دلار منفی است. حجم تجارت در این ماه به ۹ میلیارد و ۷۵۶ میلیون دلار رسیده است. در

تراز تجاری برای سومین دوره متوالی در سال ۱۴۰۱ منفی است و به بیشترین میزان از زمان آغاز این روند رسیده است. بر اساس آمار گمرک، تراز تجاری ۷ ماهه کشور ۳ میلیارد و ۳۲۱ میلیون دلار منفی و به نفع واردات است. این آمار نشان می دهد شکاف بین صادرات و واردات افزایش داشته و به بیش از ۳ میلیارد دلار رسیده است

نیز با توجه به افزایش قیمت عمده اقلام صادراتی ایران که عمدتاً «مشتقات نفتی، گازی، پتروشیمی و میعانات» هستند رانمی توان نشانه تغییر مثبت تعبیر کرد. سایر کالاهای صادراتی ایران نیز طبیعتاً با افزایش تورم جهانی ارزش بالاتری یافته‌اند. کاهش ۱۸,۲ وزن کالاهای صادراتی ایران و افت ۱۵,۷ درصدی وزن واردات کشور به نسبت مدت مشابه نشانه رد پای تورم در تجارت خارجی کشور است. همچنین بررسی‌های اتاق بازرگانی تهران نشان می‌دهد، در این مدت که شاهد بهبود ۵,۶ درصدی ارزش صادرات (نسبت به مدت مشابه پارسال) بوده‌ایم که این مساله صرفاً به دلیل رشد ۲۹ درصدی میانگین قیمت صادرات همراه با افزایش ۱۴,۴ درصدی ارزش واردات به دلیل مشابه در مقابل افت توأم مقدار صادرات به میزان ۱۸,۳ درصد و واردات به میزان ۱۵,۸ درصد طی هفت ماهه نخست ۱۴۰۱ در مقایسه با مدت مشابه سال قبل بوده است. قیاس وضعیت واردات با صادرات نیز حاکی از ۳,۵ برابر بودن میانگین قیمت کالاهای وارداتی در مقایسه با قیمت کالاهای صادراتی است.

«گروه‌های عمده صادراتی»

همچنین بررسی ارزش ۲۰ گروه کالایی صادراتی که ۲۱ میلیارد دلار از صادرات غیرنفتی را به خود اختصاص داده‌اند نشان می‌دهد که به جز ۳ گروه کالایی شامل ورق فولادی، مفتول مسی و هندوانه، مابقی مشمول فهرست مواد و محصولات خام و نیمه خام (طبق مصوبه هیأت وزیران)، با ارزش حدود ۱۹ میلیارد و ۶۰۰ میلیون دلار می‌شود. بررسی جزئیات کشورهای هدف صادراتی نیز بیانگر آن است که در هفت ماه نخست سال جاری از مجموع ۴۰ کشور هدف صادراتی ۲۰ کشور با خرید ۱۷,۷ میلیارد دلاری کالای ایرانی بیشترین مشارکت را در رشد صادرات ایران با سهم ۱۴,۷ درصدی داشته‌اند که از جمله آنها باید به چین، امارات متحده عربی، عمان، موزامبیک و جمهوری آذربایجان اشاره کرد. همچنین ۲۰ کشور دیگر نیز با خرید ۹,۷ میلیارد دلار کالای ایرانی کمترین مشارکت را در رشد صادرات ایران با سهم منفی ۱۰,۲ درصدی داشته‌اند که از جمله آنها باید به عراق، ترکیه، افغانستان، غنا و تایلند اشاره کرد. همچنین واکاوی آمار هفت ماهه نشان از این دارد که بیش از ۷۰ درصد صادرات ایران به پنج کشور انجام می‌شود. برخی از این کشورها به دلایل

مهرماه سال گذشته ۱۵ میلیون و ۱۸۷ هزار تن کالا به ارزش ۵ میلیارد و ۲۶۸ میلیون دلار به کشورهای مقصد صادر شده بود. این عدد در مهرماه سال ۹۹ معادل ۱۹ میلیون و ۱۵۲ هزار تن کالا به ارزش ۴ میلیارد و ۸۶۵ میلیون دلار بود. همچنین در مهرماه سال گذشته ۴ میلیون و ۳۶۷ هزار تن کالا به ارزش ۴ میلیارد و ۱۸ میلیون دلار به کشور وارد شد. این رقم در سال ۹۹ معادل ۲ میلیون و ۶۶۵ هزار تن به ارزش ۳ میلیارد و ۱۱۲ میلیون دلار ثبت شده است. تراز تجاری این ماه در سال گذشته ۶۵۰ میلیون دلار به نفع صادرات بود. از سوی دیگر، بررسی آمار مهرماه امسال نسبت به شهریورماه نشان از افزایش صادرات دارد، به گونه‌ای که از ۳ میلیارد و ۳۲۷ میلیون دلار به ۴ میلیارد و ۱۵۵ میلیون دلار رسیده، اما تراز مهرماه به سمت منفی تر شدن رفته است. واردات در شهریورماه ۴ میلیارد و ۳۶۶ میلیون دلار بود. در ماه شهریور تراز تجاری منفی یک میلیارد و ۳۹ میلیون دلار ثبت شده است.

«چرا صادرات رشد کرد؟»

رشد ارزشی حجم تجارت ایران، از جمله افزایش ۵,۶ درصدی سهم صادرات

رشد ارزشی حجم تجارت ایران، از جمله افزایش ۵,۶ درصدی سهم صادرات نیز با توجه به افزایش قیمت عمده اقلام صادراتی ایران که عمدتاً «مشتقات نفتی، گازی، پتروشیمی و میعانات» هستند رانمی توان نشانه تغییر مثبت تعبیر کرد. سایر کالاهای صادراتی ایران نیز طبیعتاً با افزایش تورم جهانی ارزش بالاتری یافته‌اند

«بالاترین تراز تجاری منفی در ۱۴۰۱»

بر اساس اعلام گمرک ایران تجارت خارجی کشور در ۸ ماهه سال جاری با ۱۰ درصد افزایش به رقم ۶۹ میلیارد و ۴۸۴ میلیون دلار رسید. از مجموع تجارت خارجی کشور، ۳۷ میلیارد و ۱۱۶ میلیون دلار به واردات و ۳۲ میلیارد و ۳۶۸ میلیون دلار به صادرات اختصاص داشت. بنابراین تراز تجاری منفی ۴ میلیارد و ۲۵۲ میلیون دلار شده است. در این مدت ارزش صادرات غیرنفتی ۴۰۴۴ درصد و ارزش واردات ۱۵۰۲۵ درصد افزایش نشان می‌دهد. در ۸ ماهه سال جاری میزان وزنی صادرات غیر نفتی ۷۰ میلیون و ۴۰۲ هزار تن بوده که حدود ۱۶ درصد کاهش داشته است و میزان وزنی واردات ۲۳ میلیون و ۴۰۵ هزار تن بوده و در مقایسه با مدت مشابه سال قبل ۱۲۰۴۴ درصد کاهش یافته است. ۵ کشور عمده مقصد صادرات در ۸ ماهه امسال نیز به «چین، عراق، امارات متحده عربی، ترکیه و هند» اختصاص داشت. اقلام عمده وارداتی در ۸ ماهه سال جاری شامل ذرت دامی، برنج، گندم، دانه سویا، روغن دانه آفتابگردان، گوشی تلفن همراه، کنجاله و شکر تصفیه نشده، بوده است. ۵ کشور عمده وارداتی نیز کشورهای امارات متحده عربی، چین، ترکیه، هند و آلمان ۵ کشور عمده مبدا واردات در ۸ ماهه سال جاری بودند.

در حوزه واردات نیز تا پایان آبان ماه، واردات حدوداً ۳۷ میلیارد دلاری ثبت شده که افزایشی بیش از ۱۵ درصدی را نشان می‌دهد و از نظر وزنی این واردات ۲۳ میلیون تن بوده که کاهش بیش از ۱۲ درصدی داشته است. در میان شرکای تجاری ایران نیز چند تغییر دیده می‌شود. مانند سال‌های گذشته، همچنان چین، اصلی‌ترین خریدار کالاهای ایران به شمار می‌رود.

خاص خود از رعایت تحریم ایران هر چند در سطح محدود سر باز می‌زنند که می‌توان از «هند و چین» نام برد. «عراق و ترکیه» هم دارای معافیت‌هایی هستند و از سویی مرزهای گسترده با ایران دارند و تجارت با آنها بیشتر به دلیل همجواری است؛ تا موفقیت در تجارت و مزیت صادراتی. هر چند شواهد نشان می‌دهد که بازارهای همسایه نیز در حال از دست رفتن هستند.

«تجارت کاهشی در ماه هشتم»

اما ببینیم وضعیت ورود و صدور کالا در هشتمین ماه از سال ۱۴۰۱ چگونه رقم خورده است؟ رصد کارنامه تجارت خارجی کشور در این بازه زمانی به ۶۹ میلیارد و ۴۸۴ میلیون دلار رسیده که بر اساس برآوردهای صورت گرفته تا پایان آبان ماه، میزان صادرات ایران به حدود ۳۲۰۴ میلیارد دلار رسیده که رشد ۴۰۴ درصدی را نشان می‌دهد. از نظر وزنی نیز ایران بیش از ۷۰ میلیون تن کالا صادر کرده که در این حوزه کاهشی ۱۶ درصدی به ثبت رسیده است. سهم واردات تجارت آبان ماه ۳۷ میلیارد و ۱۱۶ میلیون دلار رسیده است. بررسی وضعیت تراز تجاری ۸ ماهه سال‌های ۱۳۹۸، ۱۳۹۹، ۱۴۰۰، ۱۴۰۱ نشان می‌دهد که بیشترین تراز تجاری منفی برای سال جاری بوده است. بررسی نشان می‌دهد، وضعیت تجارت در آبان ماه اما کاهشی نسبی را نشان می‌دهد. بر این اساس ارزش واردات نسبت به مهر ماه، کاهشی ۵۰۴ درصدی و ارزش صادرات کاهشی ۴۰۶ درصدی داشته است. از نظر وزنی اما میزان واردات در قیاس با مهر ماه رشدی ۶۰۷ درصدی و در حوزه صادرات کاهشی چهار درصدی به ثبت رسیده است. ۵ کشور عمده مقصد صادرات در ۸ ماهه امسال به چین، عراق، امارات متحده عربی، ترکیه و هند اختصاص داشته است.

دانه سویا، روغن دانه آفتابگردان، گوشی تلفن همراه، کنجاله و شکر تصفیه نشده» در بالای فهرست قرار گرفته‌اند.

از سویی دیگر بررسی وضعیت تراز تجاری ۸ ماهه سال‌های ۱۳۹۸، ۱۳۹۹، ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ نشان می‌دهد که بیشترین تراز تجاری منفی برای سال جاری بوده است. بر همین اساس تراز تجاری ۸ ماهه ۱۳۹۸ رقمی معادل منفی یک میلیارد و ۷۲۱ میلیون دلار بود که در سال ۱۳۹۹ به منفی ۴ میلیارد و ۵۵۲ میلیون دلار رسید. این رقم در سال ۱۴۰۰ منفی یک میلیارد و ۲۲۴ میلیون دلار اعلام شد. بنابراین با توجه به اینکه تراز تجاری ۸ ماهه ۱۴۰۱ معادل منفی ۴ میلیارد و ۷۴۸ میلیون دلار است، شاهد منفی‌ترین تراز تجاری در بازه ۸ ماهه هستیم.

پس از آن عراق، امارات متحده عربی، ترکیه و هند قرار دارند. در میان مقاصد صادراتی ایران دیگر خبری از افغانستان نیست و هند در این فهرست قرار گرفته است. در میان اصلی‌ترین صادرکنندگان کالا نیز همچنان امارات متحده عربی صدرنشین است. پس از آن چین، ترکیه، هند و آلمان قرار گرفته‌اند. در این حوزه نیز پس از آنکه در ماه‌های قبل، روسیه به عنوان یکی از اصلی‌ترین صادرکنندگان کالا به ایران شناخته شده بود، بار دیگر این جایگاه به آلمان تعلق گرفته است. «پروپان مایع شده، متانول، بوتان مایع شده، پلی‌اتیلن، قیر نفت، اوره، گاز طبیعی مایع شده، شمش از آهن و فولاد و روغن‌های سبک» عمده‌ترین کالاهای صادراتی در این مدت را به خود اختصاص دادند. در میان کالاهای وارداتی نیز «ذرت دامی، برنج، گندم،

کمک کنیم تا هیچ کودک دارای اتیسمی به خاطر هزینه‌های سنگین توانبخشی و آموزش فرصت صحبت کردن را از دست ندهد.

خانواده‌های زیادی این روزها نمی‌توانند هزینه‌های توانبخشی و آموزش را پرداخت کنند و به همین دلیل این مسیر را رها کرده‌اند. در حالیکه اقداماتی که امروز برای کودک دارای اتیسم جواب می‌دهد، فردا کم‌اثر و حتی بی‌اثر می‌شود.

هزینه حمایت از کودک دارای اتیسم ماهانه: ۳.۷۰۰.۰۰۰ تومان

با همراهی شما پدران و مادران می‌توانند امیدوار به شنیدن صدای فرزندشان باشند، امیدوار به دیدن لحظاتی آرام‌تر...

شماره حساب جهت دریافت کمک‌ها و مهربانی‌های موردی

شماره حساب: ۲۰۱-۸۱۰۰-۲۰۰۰۰۱۱۰-۱

شماره کارت: ۵۰۲۲-۲۹۱۰-۷۷۸۴-۰۷۶۵

#۷۰۷۰*۷۲۰*

کد دستوری (USSD)

برای پیوستن به مجموعه‌های حامی مسیری امید کودکان اتیسم با ما تماس بگیرید.

۰۲۱۴۸۰۸۵۰۰۰

انجمن اتیسم ایران
IAA Iran Autism Association

r a h e m r o o z . i r

اخبار، گزارش و گفت و گوهای متفاوت را با
سایت خبری و تحلیلی راه امروز دنبال کنید